

153

Η ΠΕΙΡΟΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΣΤΙΑΣ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΕΤΟΣ Β΄

ΤΕΥΧΟΣ 2

ΙΟΥΛΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

1979

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1940

ΕΔΡΑ: δόδος Στρατηγού Καλλάρη 2, τηλ. 277 185, Θεσσαλονίκη

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

Πρόεδρος: Γαβριήλ Μιχαήλ, δικηγόρος

Α' Αντιπρόεδρος: Φώτιος Πέτσας, καθηγητής Πανεπιστημίου

Β' Αντιπρόεδρος: Έπαμεινώνδας Βαδίλης, γεωπόνος

Γεν. Γραμματεύς: Θεοφάνης Βλάχος, έμπορος

Ταμίας: Αντώνιος Ντασκαγιάννης, τραπεζικός

Έφορος Μελετών: Εύδοξος Τσολάκης, καθηγητής Πανεπιστημίου

Έφορος Άλληλεγγύης: Αλεξάνδρου Τοτοκότσι, οικοκυρά

Έφορος Ψυχαγωγίας: Εύαγγελος Τίλλης, άρτοποιός

Έφορος Νεολαίας: Βασίλειος Γκέλης, σκαλιστής

ΗΠΕΙΡΟΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΕΙΟΥ

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ ΑΠΟ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

EPIRUS

A PERIODICAL PUBLISHED BY

THE EPIROTIC SOCIETY OF THESSALONIKI

2, Stratigou Kallari Street,
Thessaloniki, Greece

Χειρόγραφα για δημοσίευση, αντίτυπα δημοσιευμάτων για άναγγελία ή βιβλιοκρισία, περιοδικά για άνταλλαγή κλπ. άποστέλλονται: *Περιοδικό «Ήπειρος», Γραφεία Ήπειρωτικής Έστίας Θεσσαλονίκης, δόδος Στρατηγού Καλλάρη 2, Θεσσαλονίκη.*

Χρηματικά έμβάσματα: *Ήπειρωτική Έστία Θεσσαλονίκης, δόδος Στρατηγού Καλλάρη 2, Θεσσαλονίκη.*

Συνδρομή έτήσια, έσωτερικού	δρχ. 100
Νομικά πρόσωπα, Όργανισμοί κλπ.	» 200
Κοινότητες, Σχολεία κλπ.	» 200
Συνδρομή έτήσια έξωτερικού	δολλ. 6
Τιμή τεύχους	δρχ. 50

Έπιμέλεια ύλης: Φώτιος Μ. Πέτσας, δόδος Μακεδονίας 16, Θεσσαλονίκη.

Σχέδιο έξωφύλλου: Άργύρης Κούντουρας.

Τσιγκογραφήματα: Δούκας - Άρτοποιός - Βιάρος.

Τυπογραφείο Άθανασίου Άλτιντζή, δόδος Βασ. Σοφίας 38, Θεσσαλονίκη.

Ἡ ΠΕΙΡΟΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ἩΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΣΤΙΑΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΕΤΟΣ Β΄

ΙΟΥΛΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1979

ΤΕΥΧΟΣ 2

Ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη...

Παρουσιάζομε καὶ τὸ τέταρτο τεύχος τοῦ περιοδικοῦ μας, τὸ δεύτερο τῆς δεύτερης χρονιάς. Στὴν ἴδια γραμμὴ ποὺ χαράξαμε ἀπὸ τὴν ἀρχή, μὲ τοὺς ἴδιους σκοποὺς καὶ τὰ ἴδια ἰδανικά, μὲ τὶς ἴδιες ἐλπίδες. Μὲ ὅλο καὶ περισσότερη, ἐλπίζομε, ἐπιτυχία, βασισμένη στὴν πείρα.

Ἦταν πλούσιο τὸ ἐξάμηνο ποὺ πέρασε καὶ πᾶμε νὰ τὸ καλύψομε μὲ τὸ τεύχος αὐτό. Βέβαια τὸ περιοδικό μας δὲν εἶναι ἔντυπο ἐπικαιρότητας ἀκριβῶς, ὅπως δὲν εἶναι καὶ ὄργανο εἰδικῆς ἔρευνας. Εἶναι κάτι ἀνάμεσα στὰ δύο. Πληροφοροῦμε ὅσο μπορούμε πληρέστερα, ἀλλὰ πάντως ὑπεύθυνα, σὲ ὅ,τιδήποτε ζωτικό γιὰ τὴν Ἡπειρο.

Στὸ δεύτερο δισέλιδο τῶν πρώτων τριῶν τευχῶν μας εἶχαμε τὴν τιμὴ νὰ παρουσιάσομε στοὺς ἀναγνώστες μας τὴ θρησκευτικὴ, τὴν ἐθνικὴ, τὴν πολιτικὴ τὴ στρατιωτικὴ καὶ τὴν πνευματικὴ ἡγεσία μας. Στὸ πρῶτο τεύχος δημοσιεύσαμε τὴν εὐλογία τοῦ ἀπὸ Ἰωαννίνων Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Σεραφεῖμ καὶ τὸν χαιρετισμὸ τοῦ πνευματικοῦ καὶ πολιτικοῦ ἡγέτου, τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Ἀμύνης κ. Εὐαγγέλου Ἀβέρωφ-Τοσίτσα. Τὸ δεύτερο τεύχος μας ἐκόσμησε λιτὴ ἐπιστολὴ τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας καθηγητοῦ κ. Κωνσταντίνου Τσάτσου, ὁ ὁποῖος τιμᾷ, ὡς γνωστόν, τὴν ἡπειρωτικὴ καταγωγὴ του, ἐπίσης λακωνικὴ ἐνθάρρυνση τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ Στρατοῦ, τοῦ Ἡπειρώτου στρατηγοῦ Ἀγαμέμνονος Γκράτζιου καὶ περιεκτικὴ ἐπιστολὴ τοῦ Προέδρου τῆς Ἐταιρείας Ἡπειρωτικῶν Μελετῶν καὶ τῶρα Δημάρχου Ἰωαννίνων κ. Κωνσταντίνου Φρόντζου. Στὸ τρίτο τεύχος μας ἀναδημοσιεύσαμε ἡπειρωτικὰ κείμενα τοῦ Πρυτάνεως τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων κ. Στεφάνου Παπαδοπούλου. Σ' αὐτὸ τὸ τεύχος τὸ τιμητικὸ δισέλιδο ἀφιερώνεται στὸν ἀεικλείστα ἐθνικὸ ποιητὴ Ὀδυσσεά Ἐλύτη καὶ στὸν κορυφαῖο ζωγράφο μας, τὸν Ἀρτινό Γιάννη Μόραλη.

Αὐτὴ τὴ φορὰ τὸ βάρος πέφτει στὴν ἐπέτειο τοῦ 1940-41 καὶ στοὺς ἥρωες τοῦ ἐθνικοῦ ἔπους στὰ Βορειοηπειρωτικὰ βουνά. Ἐπίκαιρα ἔλαθε καὶ εἶναι σχε-

τική ή άποτομή του βραβείου Νόμπελ στον ποιητή Όδυσσέα Έλύτη, στον όποιο χρωστούμε και τὸ Ἔσσμα στον Χαμένο Άνθυπολοχαγό, πὸν συμβολίζει ὄλο τὸ νόημα τῆς έποποιίας. Λυπούμεθα πὸν ὁ χῶρος μας δέν έπιτρέπει νά δώσουμε ὀλόκληρο τὸ Ἔσσμα. Για τὸν ἴδιο λόγο δέν μπορούμε νά τιμήσουμε σ' ένα τεύχος ὄλους τὸς ἥρωές μας τοῦ 1940-41. Αὐτῆ τῆ φορά πῆρε σειρά πρῶτος ὁ συνταγματάρχης Χρήστος Ζωΐδης και ὁ στρατηγός Σωκράτης Δημάρατος, ὁ ὀποῖος θά παρουσιασθῆ πληρέστερα σέ προσεχές τεύχος, ὄπως και ἄλλοι ἀπὸ τὸς ἥρωές μας.

Τὸ Δ' Συμπόσιο Λαογραφίας τοῦ Βορειοελλαδικοῦ Χῶρου, πὸν συνῆλθε στὰ Ἰωάννινα ἀπὸ 10-13 Ὀκτωβρίου 1979, εἶναι ένα ἄλλο γεγονός πὸν προσπαθήσαμε νά καλύψωμε κατὰ τὸ δυνατόν ἀνάλογα μὲ τῆ σημασία του. Θά δημοσιευθοῦν βέβαια κάποτε πλήρη τὰ Πρακτικά τοῦ Συμποσίου. Ἐμεῖς δέν διεκδικούμε οὔτε πληρότητα οὔτε επικαιρότητα. Προσπαθήσαμε μόνο νά δώσουμε στὰ κύρια τῆν οὐσία. Καί δῶ μιὰ εὐχή: νά πυκνώσουν αὐτὰ τὰ έπιστημονικά «Συμπόσια» εἰδικότερα στον πλούσιο και εὐπαθῆ Ἡπειρωτικό χῶρο και γενικότερα στον Ἰόνιο και Ἄδριατικό χῶρο, πὸν ἔχει τώρα τὸ Ἰνστιτοῦτο του, παράρτημα τῆς λαμπρῆς Ἐταιρείας Ἡπειρωτικῶν Μελετῶν.

Τὰ γενικότερα Ἡπειρωτικά θέματα δέν λείπουν βέβαια ἀπὸ τὸ τεύχος αὐτὸ μὲ μιὰ ποικιλία ένδιαφερόντων πὸν προσπαθεῖ νά καλύψει ὄλον τὸν Ἡπειρωτικό χῶρο και ὄλους τὸς αἰῶνες τῆς Προῖστορίας και τῆς Ἱστορίας. ὡς τῆς μέρες μας. Δίνουμε πάλι ντοκουμέντα ἀδημοσίευτα, πὸν θά διαβαστοῦν εὐχάριστα ἀπὸ τὸς πολλούς και θά δώσουν ὕλη στοῦς εἰδικούς έπιστήμονες.

Τὰ δικά μας θέματα. τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἐστίας Θεσσαλονίκης και τοῦ περιοδικοῦ μας ἰδιαίτερα, ἔχουν κι αὐτὰ τῆς σελίδες τους, ὄπως πάντα, ἀφοῦ βασικά τὸ περιοδικό μας εἶναι γέννημα και θρέμμα τῶν Ἡπειρωτῶν τῆς Θεσσαλονίκης. Ἄπὸ τῆν ἀγάπη τῶν μελῶν τῆς Ἐστίας μας παίρνομε δυνάμεις και στῆ γενική εκτίμηση ἀποβλέπομε, γιατί αὐτῆ δικαιώνει τῆν ὕπαρξη τοῦ περιοδικοῦ.

Τὰ πεπραγμένα τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐστίας κατὰ τὸ ἔξάμηνο δέν θά εκτεθοῦν ἱκανοποιητικά στοῦ τεύχος, ἀφοῦ τυπώνεται πρὶν ἔξαντληθῆ τὸ ἔξάμηνο. Ἄλλὰ τῆν ἐρχόμενη ἄνοιξη θά ἔχουμε Γενική Συνέλευση για εκλογή νέου Διοικητικοῦ Συμβουλίου και τότε τὸ Συμβούλιο θά λογοδοτήση, κρίσεις θά ἀκουσθοῦν και, ἐλπίζουμε, θά περιλαμβάνουν κρίσεις και προτάσεις για τὸ περιοδικό μας ἔπίσης.

Τὰ γενικά συμφέροντα τῆς Ἡείρου και τῶν Ἡπειρωτῶν τῆς διασπορᾶς εἶναι ὁ στόχος, τὸν ὀποῖον ὕπηρετοῦμε. Συμφέροντα και ἰδανικά για μιὰ καλύτερη ὕλική, ἠθική και πνευματική ὕπόσταση και ζωή, για ένα καλύτερο μέλλον τοῦ ἔθνικοῦ συνόλου, ἀλλὰ και τῆς ἀνθρωπότητας. "Όσοι μᾶς καταλαβαίνουν εἶναι μαζί μας — τὸ ξέρομε. Καί τὸς εὐγνωμονοῦμε, γιατί ἔχομε ἀνάγκη ἀπὸ τῆν παρουσία τους στοῦ πλάι μας, ἀπὸ τῆ συμπαράστασή τους, τῆν ἀγάπη τους και τῆ βοήθειά τους. Μαζί θά πᾶμε στοῦ καλύτερο.

ΟΔΥΣΣΕΑ ΕΛΥΤΗ ΨΑΣΜΑ ΗΡΩΙΚΟ
ΚΑΙ ΠΕΝΘΙΜΟ ΓΙΑ ΤΟΝ ΧΑΜΕΝΟ
ΑΝΘΥΠΟΛΟΧΑΓΟ ΤΗΣ ΑΛΒΑΝΙΑΣ

ΛΙΘΟΓΡΑΦΙΑ ΓΙΑΝΝΗ ΜΟΡΑΛΗΨ ΑΘΗΝΑ
1971 Ψ ΙΚΑΡΟΣ ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ

Ἐκεῖ πρῶτα ἔκατοικοῦσε ὁ ἥλιος

.....
Τώρα, σὰν ἀπὸ στεναγμὸ Θεοῦ ἓνας ἴσκιος μεγαλώνει.

.....
Ἦταν ὠραῖο παιδί...

.....
Ἦταν γερὸ παιδί...

.....
Ἦταν γενναῖο παιδί...

.....
Βρόντηξαν τὰ βουνά...

Δὲν ἔκλαψαν.

Γιατί νὰ κλάψουν.

Ἦταν γενναῖο παιδί!

.....
Μὲ τὰ κουρέλια τῶν μαλλιῶν στοὺς ὤμους — ἄχ ἀφήστε την—

Μισὴ κερὶ μισὴ φωτιά μιὰ μάννα κλαίει — ἀρῆστε την—

Στὶς παγωμένες ἄδειες κάμαρες ὕπου γυρνάει ἀφήστε την!

Γιατί δὲν εἶναι ἡ μοίρα χήρα κανενὸς
 Κι' οἱ μάννες εἶναι γιὰ νὰ κλαῖν, οἱ ἄντρες γιὰ νὰ παλεύουν
 Τὰ περιβόλια γιὰ ν' ἀνθοῦν τῶν κοριτσιῶν οἱ κόρφοι
 Τὸ αἷμα γιὰ νὰ ξοδεύεται, ὁ ἀφρὸς γιὰ νὰ χτυπᾷ
 Κι' ἡ λευτεριά γιὰ ν' ἀστραφτογεννιέται ἀδιάκοπα!

.....
 Κεῖνοι ποὺ ἔπραξαν τὸ κακὸ — τοὺς πῆρε μαῦρο σύγγεφο
 Μὰ κεῖνος ποὺ τ' ἀντίκρουσε στοὺς δρόμους τ' οὐρανοῦ
 Ἐνεβαίνει τώρα μοναχὸς καὶ ὀλόλαμπρος!

.....
 Μακρὰ χτυποῦν καμπάνες ἀπὸ κρύσταλλο
 Αὔριο, αὔριο λένε: τὸ Πάσχα τ' οὐρανοῦ!

.....
 Τώρα χτυπάει πιὸ γρήγορα τ' ὄνειρο μέσ' στὸ αἷμα
 Τοῦ κόσμου ἡ πιὸ σωστὴ στιγμή σημαίνει:
 Ἐλευθερία,

Ἐλληνες μέσ' στὰ σκοτεινὰ δείχνουν τὸ δρόμο:

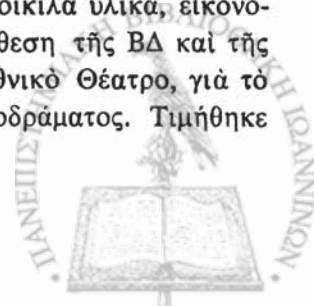
Ε Λ Ε Υ Θ Ε Ρ Ι Α

Γιὰ σένα θὰ δακρῦσει ἀπὸ χαρὰ ὁ ἥλιος

.....
 Μακρὰ χτυποῦν καμπάνες ἀπὸ κρύσταλλο
 Αὔριο, αὔριο, αὔριο: Πάσχα τοῦ Θεοῦ!

ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΕΛΥΤΗΣ εἶναι τὸ φιλολογικὸ ψευδώνυμο τοῦ Ὀδυσσεά Ἀλεπουδέλη. Γεννήθηκε στὸ Ἡράκλειο τῆς Κρήτης, ἀλλὰ τιμᾷ τις καταβολές του ἀπὸ τὴ Λέσβο, τὶς Σπέτσες καὶ κάποια «ἀρβανίτικη» φλέβα. Ὁ ἴδιος παρατηρεῖ γιὰ τὸν ἑαυτό του: «Ἐνας ἄλλος στὴ θέση μου θὰ λύγιζε. Ἔτυχε νὰ εἶμαι πολὺ πεισματάρης. Ἡ μητέρα μου ἔλεγε ὅτι ὁ προπάππος της, Ἀρβανίτης ποὺ ἦλθε στὴ Μυτιλήνη, εἶχε πολὺ πείσμα, ποὺ εἶναι, φαίνεται, κληρονομικό. Ὁταν ἔγραφα τὸ «Ἄξιον Ἔστι» ἔμενα τέσσερα χρόνια κλεισμένος σ' ἓνα δωμάτιο» (Καθημερινὴ 21-22 Ὀκτωβρίου 1979, σελ. 6).

ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΟΡΑΛΗΣ, ζωγράφος, καθηγητὴς τῆς Ἀνωτάτης Σχολῆς Καλῶν Τεχνῶν. Γεννήθηκε στὴν Ἄρτα τὸ Μάιο τοῦ 1916. Παρουσίασε ἔργα του σὲ πολλὲς ἐκθέσεις στὴν Ἑλλάδα καὶ στὸ ἐξωτερικό. Ἐκτέλεσε ἔργα χαρακτηριστικῆς, τοιχογραφίες μὲ ποικίλα ὑλικά, εἰκονογράφησε βιβλία τοῦ Ἐλύτη, τοῦ Σεφέρη κ.ἄ., σχεδίασε τὴ γραμμικὴ σύνθεση τῆς ΒΔ καὶ τῆς ΝΑ πλευρᾶς τοῦ Χίλτον στὴν Ἀθήνα, σκηνικά καὶ κοστούμια γιὰ τὸ Ἐθνικὸ Θέατρο, γιὰ τὸ Θέατρο Τέχνης τοῦ Κ. Κουν καὶ γιὰ τὰ μπαλέτα τοῦ Ἑλληνικοῦ Χοροδράματος. Τιμήθηκε μὲ ἑλληνικὰ καὶ ξένα βραβεῖα.

Η ΧΑΡΑΔΡΑ ΤΟΥ ΒΙΚΟΥ, ΤΑ ΒΟΤΑΝΑ ΚΑΙ ΟΙ ΒΙΚΟΓΙΑΤΡΟΙ-ΚΟΜΠΟΓΙΑΝΝΙΤΕΣ

Τοῦ καθηγητοῦ κ. Κων. Γκτανιάτσα

Ἡ περίφημη γιὰ τὴν ἀγριότητα καὶ συναρπαστικὴ ὠραιότητα χαράδρα τοῦ Βίκου θεωρεῖται ὡς ἓνα μνημεῖο τῆς φύσεως καὶ εἶναι ἔλκυστικὴ καὶ ἐνδιαφέρουσα τόσο ἀπὸ τουριστικῆς, φυσικογεωγραφικῆς, γεωλογικῆς, βοτανικῆς, λαογραφικῆς ἀπόψεως, ὅσο καὶ διότι συνδέεται μὲ τοὺς θρυλούμενους Βικογιατροὺς, ἀπὸ ὅπου ἐπρομηθεύοντο τὰ βότανα, τοὺς παραστάτας αὐτοὺς τῆς ἀνθρώπινης μοίρας καὶ λαϊκῆς ἀγωνίας. Ἡ ἄγρια φύση, τὸ βαθυπράσινο καὶ ἡ ποικιλία τῶν μορφῶν τῆς βλαστήσεως σὲ διάφορους συνδυασμοὺς συναρπάζει καὶ δεσμεύει τὸν ἐπισκέπτη. Τὸ ἐπισφράγισμα τῶν φυσικῶν ἀγρίων καλλονῶν, πού σκορπίστηκαν ἐκεῖ μὲ σπατάλη ἀπὸ τὸν καλλιτέχνη Δημιουργό, εἶναι οἱ γιναντιαῖοι ἀπόκρημνοι βράχοι, ἡ βαθιὰ χαράδρα μὲ τὰ κελαρύζοντα γάργαρα νερὰ τοῦ ποταμίσκου Βίκου. Στολίδι καὶ θησαυρὸς τοῦ φαραγγιοῦ εἶναι καὶ οἱ ἀπειράριθμες ποικιλόχρωμες σπηλιᾶς πού εἶναι μία πολύτιμη πηγὴ τῆς γεωλογίας, τῆς ἱστορίας, τῆς λαογραφίας καὶ ἓνα ἀκόμη πολύτιμο στοιχεῖο ὁμορφιάς, μιᾶς ὁμορφιάς ὅμως πού κρύβεται ζηλότυπα στὰ σπλάχνα τῆς καὶ τὴν ἀπολαμβάνουν μόνον οἱ τολμηροὶ ἐρευνητὲς τῆς φύσεως, οἱ περιηγητὲς καὶ οἱ ὄρειβάτες. Τὸ ἄγριας ὁμορφιάς αὐτὸ πανόραμα αἰχμαλωτίζει τὸ βλέμμα, προξενεῖ αἶσθημα δέους καὶ ἱλίγγου καὶ ἐξάπτει τὸν νοῦ, δυνάμενο καὶ τὴν πλέον φτωχὴ ἀκόμη φαντασία νὰ συνενώσῃ σὲ μία μοναδικὴ ὀπτικὴ ἐστία.

Ἄνυψώνοντας κανεῖς τὸ βλέμμα του ὑψηλὰ στοὺς θεόρατους βράχους, συναρπάζεται καὶ ἐξαυλῶνεται ἀπὸ τὴν ἐπιβλητικὴ καὶ συνδυασμένη μὲ ἐξαιρετικὴ ὁμορφιὰ μεγαλοπρέπεια, καὶ ὅταν τὸ ταπεινώνει στὴ γῆ ἀπὸ τὸ δέος πού προξενεῖ τὸ θεῖο ἐκεῖνο ὄραμα, ἀντικρῦζει παρόμοιο μεγαλεῖο, διότι ὁ ἴδιος εἶναι ὁ πλάστης καὶ δημιουργὸς πού τὸν βλέπει κανεῖς μὲ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς του πανταχοῦ παρόντα. Καταβυθισμένος κανεῖς σὲ στοχασμοὺς στὸ περιβάλλον αὐτό, νιώθει νὰ πλαταίνῃ ὁ πνευματικὸς του ὀρίζοντας, νὰ συναδελφώνονται στενὰ καὶ νὰ γίνονται ἀλληλένδετα μεταξύ των ἡ σωματικὴ καὶ ἡ ψυχικὴ εὐεξία μὲ τὴν πνευματικὴ διαύγεια.

Ὅταν πρὸ δεκαπέντε περίπου ἐτῶν πήγαμε στὸ Βίκο γιὰ βοτανικὴ ἔρευνα καὶ περιπλανηθήκαμε στὴ χαράδρα ἐπὶ δύο ἡμέρες, εἶχαμε τὴν εὐτυχία νὰ ἀπολαύσουμε σὲ κάθε βῆμα καὶ σὲ κάθε στοχασμὸ μας ὅ,τι ὁμορφότερο ἦταν δυνατό νὰ μᾶς χαρίσει ἡ ἑλληνικὴ φύση ἀπὸ τὸν πλοῦτο τῆς ὁμορφιάς τῆς. Μία τέτοια τροφοδοσία τῆς ψυχῆς ζωογονεῖ τὴ φαντασία, τονώνει τὴ διάνοια καὶ προάγει τὴν προσωπικότητα. Τέτοιας ἄγριας ὁμορφιάς καὶ εικόνας εἶναι ἡ χαράδρα τοῦ Βίκου, ἡ ὁποία εἶναι ἐφάμιλλη πρὸς ἐκείνη τοῦ Colorado τῆς Ἀμερικῆς καὶ θὰ ἔπρεπε νὰ τεθῆ πρὸ πολλοῦ ὑπὸ τὴν προστασία τοῦ Κράτους καὶ νὰ χαρακτηρισθῆ ὡς ἐθνικὸς δρυμὸς, ὅπως ἔγινε γιὰ τὸ φαράγγι Σαμαριά τῆς Κρήτης.

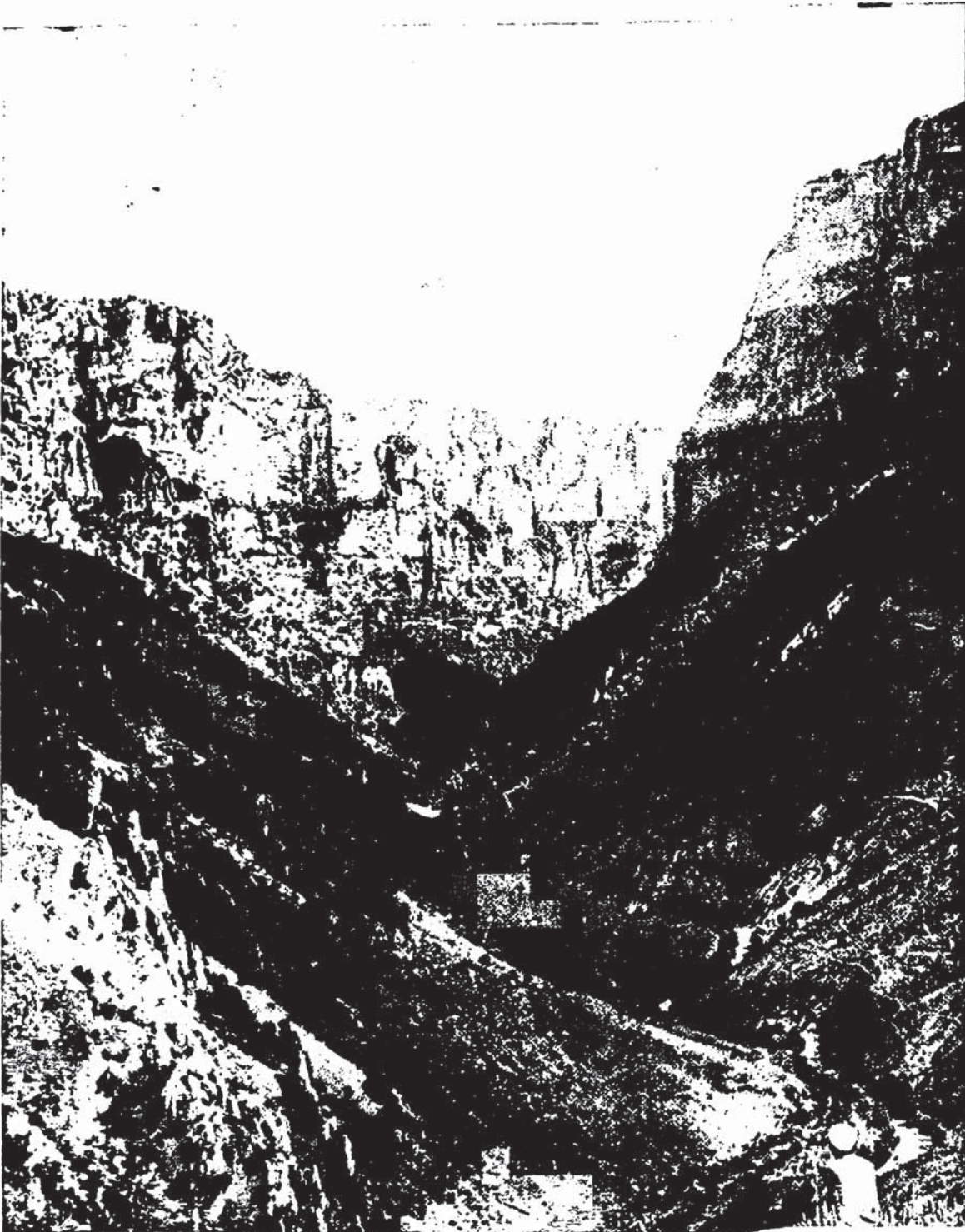
Μὲ τὸ παρὸν ἄρθρο μας, θὰ δώσουμε γιὰ τοὺς ἀναγνώστες τοῦ περιοδικοῦ τῆς Ἑπειρωτικῆς Ἑστίας Θεσσαλονίκης ΗΠΕΙΡΟΣ μερικὰ φυσικογεωγραφικά, γεωλογικά καὶ βοτανικά στοιχεῖα τῆς χαράδρας τοῦ Βίκου, ἐπεκτεινόμενοι κάπως περισσότερο στὰ ἐκεῖ ὑπάρχοντα ἄφθονα βότανα, ποὺ ἀποτελοῦσαν πολὺτιμο Θεραπευτικὸ ὕλικὸ τῶν Βικογιατρῶν-Κομπογιαννιτῶν. Ἐν συνεχείᾳ θὰ προσθέσουμε καὶ ὀλίγα γιὰ τοὺς Βικογιατροὺς καὶ τὰ γιατροσόφια των.

Φ υ σ ι κ ο γ ε ω γ ρ α φ ί α - Γ ε ω λ ο γ ί α. Ἡ χαράδρα τοῦ Βίκου ἐπεκτείνεται σὲ ἓνα μῆκος ἀπὸ 20-22 χιλιόμετρα, ἀπὸ τῆς περιοχῆς τοῦ Τσεπελόβου τοῦ Κεντρικοῦ Ζαγορίου-Ἠλείου μέχρι τῶν πηγῶν τοῦ Βοῖδομάτη ποταμοῦ, κάτω ἀπὸ τὸ Βετσικὸ καὶ τὸ Πάπιγγο. Τὸ βάθος τῆς χαράδρας κυμαίνεται μεταξὺ 300-800 μέτρων μὲ ἓνα βαθύτατο σημεῖο, κατὰ μία νεώτερη γεωλογικὴ μελέτη, ἀπὸ 1.100 μέτρα, τὸ δὲ πλάτος αὐτῆς εἶναι ἄλλοθι 50, ἄλλοθι 100 καὶ ἄλλοθι 400 μέτρα καὶ σὲ μερικὰ σημεῖα μὲ μερικὰ στενώματα ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχουν καὶ στὶς δύο ὄχθες μεγάλοι βράχοι ἀπὸ 5-10 μέτρα. Ἐπὶ τῶν ἀποκρήμων γιγαντιαίων βράχων ὑπάρχουν διαζώματα (ζωνάρια, στεφάνια), τὰ ὅποια εἶναι ἀπρόσιτα καὶ στὰ γίδια ἀκόμη καὶ σχηματίστηκαν ἐπαλλήλως ἀνὰ 150-300 μέτρα συνεπείᾳ διαβρωτικῆς ἐνεργείας. Ἐκατέρωθεν τῆς χαράδρας καὶ κάθετα πρὸς αὐτὴν ὑπάρχουν ἀπότομες χαραδρώσεις καὶ ἡ συμπαγῆς βραχοστοιχία διακόπτεται σὲ ἀρκετὰ σημεῖα ἀπὸ πλατώματα (σιάδια), ἐνῶ σὲ ἄλλα μέρη οἱ κλιτύες-κατωφέρειες καλύπτονται ἀπὸ στρώμα κωρημάτων (σιάρες ἢ χαλικοριές) ἀπὸ στρογγυλὰ μικρολίθαρα, τὰ ὅποια κυλίνονται πρὸς τὰ κάτω καὶ καθιστοῦν ὡς ἐκ τούτου τὸ ἔδαφος ἀσταθές, δύσβατο, ἀκόμη δὲ καὶ επικίνδuno, ὅπως πράγματι καὶ τὸ διαπιστώσαμε κατὰ τὴν βοτανικὴ μας ἔρευνα σὲ μία προσπάθεια νὰ ἀνέλθουμε ὑψηλότερα καὶ κυλιστήκαμε πρὸς τὰ κάτω περὶ τὰ 100 περίπου μέτρα.

Στὰ διαζώματα τῶν ἀποκρήμων βράχων ὑπάρχουν ποικιλόχρωμα κοιλώματα (σπηλιές ἢ μπισταριές), τά, κατὰ τὸν Λαμπρίδη, «τρομακτικὰ σπήλαια καὶ ἐκπληκτικώτατα σχίσματα μὲ ποικιλία χρωμάτων». Πολλὰ ἀπὸ τὰ σπήλαια ποὺ βρίσκονται παρὰ τὴν βάση τῶν βραχωδῶν κλιτύων καὶ παρὰ τὴν κοίτη τοῦ διαρρέοντος τὴν χαράδρα ποταμίσκου Βίκου χρησιμεύουν γιὰ τὸν σταυλισμὸ τῶν ποιμνίων καὶ σὲ μερικὰ ἀπὸ αὐτὰ δόθηκαν, κατὰ τὸν Λαζαρίδη, ἀπὸ τοὺς κτηνοτρόφους διάφορες ὀνομασίες. Μία ἀπὸ τίς σπηλιές, στὸ μέσον περίπου τῆς χαράδρας καὶ στὴ βόρεια πλευρὰ αὐτῆς, διαμορφώθηκε ἀπὸ τὸν ἄλλοτε μονίμως ἐκεῖ διαμένοντα κτηνοτρόφο Ζιάκου σὲ οἰκίσκο, ὅπου καὶ δεχτήκαμε ἀπὸ τὸν κάτοχό του φιλόξενο ἄσυλο διανυκτερεύσεως, διότι εἴμεθα κατάκοποι ἀπὸ τὴν περιπλάνηση καὶ ἀναρρίχηση στὴ χαράδρα, τὴν ὅποια δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ διασχίσουμε αὐθημερόν. Οἱ εὐχάριστες συζητήσεις μὲ τὸν οἰκοδεσπότη μας συνετέλουν, ὥστε νὰ βραδύνη νὰ μᾶς δεχθῆ στὶς ἀγκάλες τοῦ ὁ Μορφεύς, τὰ δὲ παρὰ τοῦ ἀμφιτρώωνός μας προσφερθέντα πλούσια ἐδέσματα (γάλα, ξυνόγαλο, τυρὶ, σκορδοκρέμυδα) μᾶς ἐφαίνοντο πανδαισία.

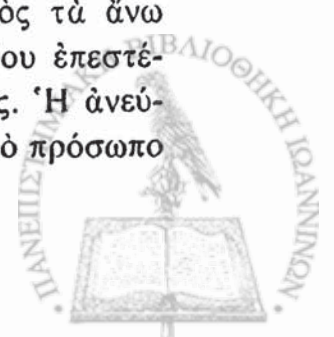
Ἄλλα τὰ πέριξ ἐφαίνοντο τὴν νύχτα ὅτι ἔχαναν τὴν γεωμετρικὴν των στατικότητα καὶ οἱ γιγαντιαῖοι ἀπόκρημνοι βράχοι ἐπεξετείνοντο ἀπεριορίστως, τὰ δένδρα ἐγένοντο παράδοξες σκιές, τὸ θρόισμα τῶν φύλλων τῶν δένδρων ὁμοίαζε

μέ φλύαρο ψίθυρο και τὸ κελάρυσμα τῶν νερῶν τοῦ παραπλεύρως ποταμίσκου με νανούρισμα, ὥστε νὰ μᾶς φέρουν τὸν Μορφέα και νὰ μᾶς ἐξαπλώσῃ στὴν παχιά και εὐωδιάζουσα στρωμνὴ ἀπὸ φτέρη.

Παρά τὴν σπηλιὰ Ζιάκα ὑπάρχει ἓνα ἐκπληκτικὸ δημιούργημα τῆς φύσεως, ἓνας στυλοειδοῦς μορφῆς και σχήματος ὀβελίσκου κατακόρυφα πρὸς τὰ ἄνω ἀνορθούμενος και ὕψους 20-25 μέτρων βράχος, ἡ κορυφὴ τοῦ ὁποίου ἐπεστεφέροτο ἀπὸ ὠραιότατη ἀνθοδέσμη ἀπὸ λευκανθεῖς και εὐοσμους κρίνους. Ἡ ἀνεύρεση τοῦ ἐνδιαφέροντος και μυθολογηθέντος φυτοῦ αὐτοῦ σχετικὰ με τὸ πρόσωπο

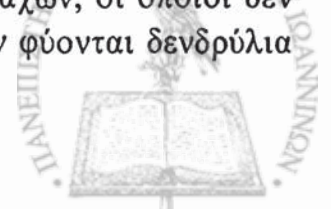
τῆς Παναγίας καὶ τὴν γέννηση τοῦ Χριστοῦ σὲ ἓνα τέτοιο βιότοπο, μᾶς προξένησε ὅπως ἰδιαίτερη ἐκπληξη, ἡ δὲ ἀπόκτηση μερικῶν δειγμάτων τοῦ φυτοῦ αὐτοῦ δὲν θὰ ἦταν δυνατὴ χωρὶς τὴ βοήθεια τοῦ δεινοῦ ἀναρριχητοῦ συνοδοῦ μας Νίκου, ποιμένος τοῦ κτηνοτρόφου Ζιάκα. Ὁ σχηματισμὸς τοιούτων γεωπυραμίδων, ὅπως τὶς ὀνομάζουν οἱ γεωλόγοι, ἢ μᾶλλον ἐπὶ τὸ ὀρθότερον ὀβελίσκων, ὀφείλεται, κατὰ τοὺς γεωλόγους, στὰ ἐπὶ τῶν ἀποτόμων κλιτύων ὑλικά διαβρώσεως πὺ μετακινοῦνται πρὸς τὰ χαμηλότερα σημεῖα λόγῳ τῶν ρεόντων ὑδάτων καὶ δὲν παραμένουν ἐπὶ τόπου, ἡ δὲ διάβρωση γίνεται ταχύτερη κατὰ μῆκος ρηγμάτων. Ἐὰν ὑπάρχουν δύο συστήματα κατακορύφων ρωγμῶν, τότε, λόγῳ τῆς διαφορετικῆς διαβρώσεως, εἶναι δυνατόν νὰ σχηματιστοῦν σὲ ἓνα πέτρωμα κατακόρυφοι στυλοειδεῖς σχηματισμοί, ὅπως ὁ περιγραφόμενος ὀβελίσκος.

Ἡ χαράδρα διαρρέεται ἀπὸ τὸν παραπόταμο τοῦ Βοῖδομάτη ποταμοῦ Βίκου, τοῦ ὁποῖου τὰ νερά, καθὼς καὶ τοῦ Βοῖδομάτη, προέρχονται, κατὰ τὸν Philipson, ἀπὸ τὴν ζώνη φλύσχη τοῦ βορείου τμήματος τοῦ Ζαγορίου, οἱ δὲ κύριες πηγές τοῦ Βίκου ἀρχίζουν, κατὰ τὸν Λαζαρίδη, ἀπὸ τὸν Γυφτόκαμπο καὶ μάλιστα ἀπὸ τὴν τοποθεσία Κοτσανάδες παρὰ τὸ χωριὸ Σκαμνέλι.

Περὶ τοῦ σχηματισμοῦ τῆς χαράδρας τοῦ Βίκου διατυπώθηκαν παλαιότερα ἐσφαλμένες ἀπόψεις, ὅτι εἶναι ἠφαιστειογενοῦς προελεύσεως, ἐνῶ κατὰ τὰ νεώτερα γεωλογικὰ δεδομένα τὸ φαράγγι ἔχει διανοιχθῆ ἀπὸ τὸν ποταμίσκο Βίκο διὰ διαβρώσεως συστήματος πετρωμάτων ἡλικίας ἀπὸ τοῦ Κατωτέρου Κρητιδικοῦ μέχρι καὶ τοῦ Νεωτέρου Ἡωκαίνου, πρὸ 105-60 ἑκατομμυρίων ἐτῶν.

Β λ ἄ σ τ η σ ι ς κ α ἰ Χ λ ω ρ ῖ ς. Ἡ χαράδρα τοῦ Βίκου εἶναι στὴ μεγαλύτερη περιοχὴ κατάφυτη καὶ πλούσια σὲ ποικιλία βλαστήσεως μὲ κυρίαρχα τὰ φυλλοβόλα δένδρα καὶ θάμνους ἀπὸ ἀπόψεως ἀφθονίας καὶ πυκνότητος (π.χ. ὄστρια ἢ μεράντζι, σφένδαμνοι, πλατάνια, γάβροι, δύο εἶδη φουντουκιᾶς, ἀρκουδοπούρναρα, φράξος, κραινιές, φλαμουριές κ.λ.π.). Στὰ χαμηλότερα σημεῖα φύονται διάσπαρτα σὲ πυκνὲς λόχμες καὶ κέδρα, ἀσφάκες, πουρνάρια, καθὼς καὶ μερικὰ ἄλλα ἀκόμη θαμνώδη φυτά, ἐνδιάμεσα δὲ αὐτῶν καὶ ἰδίως σὲ ξέφωτα μέρη ἀναπτύσσονται ἄφθονα ποώδη φυτά (π.χ. τριφύλλι, κώνειο κοινῶς μαγκούτα, μελισσοβότανο, καμπάνουλες, βαλσαμόχορτο, σκάρφη, νυχάκι, μηδική, ἀπήγανος, πεντάνευρο, φλομόχορτο καὶ ἄλλα). Σὲ διάσπαρτα μέρη ὅπου τὸ ἔδαφος εἶναι ἐπίπεδο καὶ μὲ παχὺ στρώμα ἀπὸ χῶμα, φύονται διάφορα εἶδη ψυχανθῶν καὶ ἀγρωστωδῶν φυτῶν μὲ μεγάλη νομευτικὴ ἀξία καὶ τόσο ἄφθονα καὶ πυκνά, ὥστε οἱ περιοχές αὐτὲς νὰ ἔχουν τὴν ὄψη μικρῶν λιβαδιῶν. Σὲ λόχμες καὶ σὲ ὑγρὰ μέρη παρὰ τὴν κοίτη τοῦ ποταμίσκου ὑπάρχουν καὶ ἀρκετὰ ἀναρριχώμενα-περιελισσόμενα φυτά, ὅπως περιπλοκάδες ἢ χωνάκια, ἀγριόκλημα, κισσός, ἀγιόκλημα καὶ ἄλλα.

Ὡς πρὸς τὴν δασικὴν βλάστηση, αὕτη, ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ ὑψομέτρου 580-620, ἀνέρχεται πρὸς τὰ ἄνω ἐπὶ τῶν κλιτύων, καθὼς καὶ ἐπὶ τῶν χαραδρώσεων μέχρι τὰ 800-900 μέτρα ὑπερθαλασσίου ὕψους, ἀλλοῦ μὲν πυκνοτέρας καὶ μεγαλυτέρας, ἀλλοῦ δὲ ἀραιότερας καὶ μικροτέρας ἐκτάσεως, ἀναλόγως τῆς φύσεως τοῦ ἔδαφους, καὶ φθάνει σὲ μερικὰ σημεῖα μέχρι τῶν γιγαντιαίων βράχων, οἱ ὁποῖοι δὲν εἶναι τελείως χωρὶς βλάστηση, διότι ἐντὸς τῶν ρωγμῶν αὐτῶν φύονται δενδρύλια

ἢ καὶ μεγαλύτερα δένδρα ἐλληνικῆς ἐλάτης, καθὼς καὶ ἀραιὰ πεύκης. Ἐπὶ τῶν γιγαντιαίων βράχων ποὺ κατέρχονται ἀπότομα ἐπὶ τῶν κλιτύων κάτω ἀπὸ τὸ Βε-
τσικὸ καὶ ἄλλοῦ φύονται, κατὰ πληροφορίας μας, καὶ τὰ φυτὰ δάφνη καὶ ἀγριο-
καστανιά, τὰ ὁποῖα ὁμως δὲν τὰ εἶδαμε οἱ ἴδιοι, διότι ἦταν ἀδύνατη ἡ ἀνάβαση
στὰ ἀπρόσιτα ἐκεῖνα μέρη.

Γενικὰ ἡ χλωρὶς τῆς χαράδρας τοῦ Βίκου μπορεῖ νὰ χαρακτηρισθῆ ὡς πλου-
σία, διότι, κατὰ τὴν προαναφερθεῖσα βοτανικὴ ἐκεῖ ἔρευνά μας, προσδιορίσαμε
περὶ τὰ 220 φυτικὰ εἶδη. Στὴν πραγματικότητα ὁμως, ὁ ἀριθμὸς τῶν φυτικῶν
εἰδῶν πρέπει νὰ εἶναι πολὺ μεγαλύτερος, διότι ἡ διερεύνηση τῆς περιοχῆς ἔγινε
περὶ τὰ τέλη τῆς ἀνοιξέως καὶ δὲν περιλαμβάνει ὡς ἐκ τούτου τὰ πρῶϊμα ἔαρινά,
τὰ θερινὰ καὶ τὰ φθινοπωρινὰ φυτὰ ποὺ βλαστάνουν καὶ ἀνθίζουν τὶς ἐποχὲς
αὐτές, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἦταν ἀδύνατη ἡ ἐξερεύνηση τῶν κατακορύφων καὶ γιγαντι-
αίων βράχων καὶ τῶν δυσπροσίτων διαζωμάτων αὐτῶν. Ἡ χλωρὶς τῶν βράχων
καὶ τῶν πλατωμάτων τῶν πρέπει νὰ εἶναι ἐνδιαφέρουσα, ὅπου πολὺ δυνατὸν νὰ
φύεται καὶ ὁ πολυτραγουδημένος ἀμάραντος ποὺ ἀναφέρεται σὲ μία ἐκκλαϊκευτι-
κὴ ἐργασιοῦλα τοῦ Π. Γιαννακοῦ. Ὁ Κουκουλιώτης συνταξιούχος ἐκπαιδευτι-
κὸς καὶ ἐρασιτέχνης βοτανολόγος Κ. Λαζαρίδης ἀναγράφει ἐπίσης σὲ ἓνα κατά-
λογο ἀρκετὰ φυτὰ τῆς περιοχῆς, τὰ ὁποῖα δὲν βρήκαμε (μανουσάκια, ἀφιόνι-
κρόκος, ἀνεμόνες, ρίγανη, ὀρνιθόγαλο, σαλέπι, κόλχικο, μαργαρίτες, λαδανιές,
γαλατσίδα, γάλανθος, μπουρδένια καὶ ἄλλα).

Ἀπὸ τὴν ἀνάλυση τῶν εὐρεθέντων 220 φυτικῶν εἰδῶν, ὡς πρὸς τὴν καταγω-
γὴν των, προκύπτει ὅτι 96 εἶναι μεσογειακά, ἐν μέρει καὶ ὑπο-παραμεσογειακῆς
ἐπιδράσεως, 47 βορεινὰ (εὐρωπαϊκά, βορειοευρωπαϊκά), 27 ἐλληνικά, 14 νοτιοευ-
ρωπαϊκά, 9 εὐρασιατικά, 4 βαλκανικά, 4 ποντιακά, 1 ἠπειρωτικὸ (κενταύριον τὸ
ἀλβανικὸν) καὶ τὰ ὑπόλοιπα διαφόρου προελεύσεως.

Τέλος ἄξιο μνείας εἶναι τὸ γεγονός ὅτι στὴ χαράδρα τοῦ Βίκου ἀπαντῶνται
καὶ δύο ἐνδημικά φυτὰ, ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὸ ἓνα τῆς Πίνδου (ἀγριοκαστανιά) καὶ τὸ
ἄλλο τῆς Β. Ἑλλάδος - Ν. Σερβίας (ραμόντια ἢ σερβικὴ), Καὶ τὰ δύο ἐνδημικά
αὐτὰ φυτὰ εἶναι λείψανα τῆς τριτογενοῦς περιόδου τοῦ Καινοζωϊκοῦ Αἰῶνος
(πρὸ 60.000.000 ἐτῶν) μὲ εὐρύτερη ἐξάπλωση σὲ παλαιότερες γεωλογικὲς περιό-
δους, περιορισθέντα καὶ διασωθέντα μέχρι σήμερον σὲ ὀλίγους τόπους. Ἐνδια-
φέρουσα εἶναι ἡ διαπίστωση ὅτι μεταξὺ τῶν 220 προσδιορισθέντων φυτῶν, περι-
λαμβάνονται περὶ τὰ 67 φαρμακευτικά, μὲ τὰ ὁποῖα ἀσχοληθήκαμε σὲ μία ἰδιαι-
τερὴ ἐργασία μας ἀπὸ χημικῆς καὶ φαρμακευτικῆς ἀπόψεως. Μερικὰ ἀπὸ τὰ φυτὰ
αὐτὰ ἔχουν πολὺτιμες θεραπευτικὲς ἰδιότητες καὶ εἶναι ἀναντικατάστατα καὶ σή-
μερα ἀκόμη, παρὰ τὶς προόδους τῆς φαρμακευτικῆς χημείας. Ἀλλὰ μὲ τὰ φυτὰ
αὐτὰ, τὰ βότανα δηλαδή, καθὼς καὶ μὲ τοὺς Βικογιατροὺς-Κομπογιαννίτες καὶ
τὰ γιαιτροσόφια, θὰ ἀσχοληθοῦμε στὸ ἐπόμενο ἄρθρο.

ΒΟΥΘΡΩΤΟ. «Τὸ ὠραιότερο ἔργο τῆς γλυπτικῆς τέχνης, πού βρέθηκε στὸ Βουθρωτό, φέρεται ὡς ἡ θεά τοῦ Βουθρωτοῦ. Εἶναι τέλειο ἔργο, ἐκτελεσμένο στὴν τεχντροπία τῆς Σχολῆς τοῦ Πραξιτέλη τὸν 4ο αἰ. π.Χ. Τὸ πρωτότυπο εὑρίσκεται στὸ Μουσεῖο τῆς Ρώμης, ὅπου τὸ μετέφεραν οἱ Ἴταλοι φασίστες».

Αὐτὰ τὰ γράφουν οἱ Ἀλβανοί, μὲ δίκαιο παράπονο κατὰ τῶν Ἴταλῶν. Ἀλλὰ περὶ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ στὴ Βόρειο Ἡπειρο καὶ στὰ παράλια τῆς Ἀδριατικῆς οὔτε λόγος. Ἀπαγορεύεται. Ἡ εἰκόνα εἶναι, φανερά, ἀπὸ τὸ γύψινο ἐκμυγεῖο πού ἄφησαν οἱ «Ἴταλοι φασίστες» στοὺς Ἀλβανούς ἀντὶ τοῦ πρωτοτύπου, τὸ ὁποῖο μετέφεραν στὴ Ρώμη.

Η «ΕΛΛΗ» ΒΥΘΙΖΕΤΑΙ

ΜΝΗΜΟΣΥΝΟ ΣΤΑ 40 ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ

Τή χρονιά πού μᾶς ἔρχεται κλείνουν σαράντα χρόνια ἀπὸ τὸν τορπιλλισμό τῆς «Ἑλλης» τὴν ἡμέρα τῆς Παναγίας, Αὐγούστο τοῦ 1940. Ἡ «Ἡπειρος» εἶναι σὲ θέση νὰ δημοσιεύσῃ ἀδημοσίευτη μαρτυρία αὐτόπτου· εἶναι γράμμα ὑποψηφίου τότε ἐφέδρου ἀξιωματικοῦ μαθητοῦ τῆς Σχολῆς Ἐφέδρων Ἀξιωματικῶν Σύρου, πού γράφει στοὺς δικούς του σ' ἕνα παραμεθόριο χωριὸ τῆς Ἡπείρου:

Ὁ ἐπιστολογράφος μαθητὴς τῆς Σχολῆς Ἐφέδρων Ἀξιωματικῶν Πεζικοῦ τῆς Σύρου (11 Ὀκτ. 1940)

Σύρος 18 Αὐγούστου 1940

Σεβαστοί μου,

Εὐχομαί νὰ εἶστε ὅλοι σας καλά. Ἐλπίζω νὰ περάσατε γεροὶ καὶ ἡρεμοὶ τὴν «Παναγία» ὅλοι μαζί στὸ σπίτι μας. Γιὰ μένα ἡ μέρα ἐκείνη ἦταν ἡ δραματικώτερη μέρα τῆς ζωῆς μου. Εἶδαμε μπροστά στὰ μάτια μας, χωρὶς κανένας νὰ τὸ περιμένῃ, εἶδαμε νὰ τορπιλλίζεται τὸ πιὸ ὁμορφο καὶ τὸ πιὸ ἀγαπημένο πολεμικὸ καράβι μας, ἡ «Ἑλλη», κι ὕστερα ἀπὸ δύο ὥρες ψυχορράγημα νὰ βουλιάζῃ, ἐνῶ στὰ νοσοκομεῖα τριάντα τόσοὶ ἄνθρωποι χτυπημένοι στὰ μούτρα, στὰ χέρια, στὶς κοιλιές φώναζαν ἐλεεινὰ καὶ διέκοπταν τὶς φωνές μόνο γιὰ νὰ ρωτήσουν μ' ἀγωνία: Βούλιαξε τὸ καράβι μας; ἢ: τί γίνεται ἡ «Ἑλλη»;

Σὰν νὰ ἦταν μάνα, ἀδερφή ἢ ἐρωμένη.

Ἄλλ' ὡς ἀρχίσω ἀπ' ἀρχῆς τὴν ἱστορία:

Εἶδαμε καὶ πάθαμε νὰ πάρουμε ἄδεια γιὰ τὴν Τήνο. Στὸ τέλος πήραμε μόνάχα 12-15 μαθητὲς ἀπὸ κάθε λόχο. Μὲ πολλὴ χαρὰ βγήκαμε στὶς 10 τὸ βράδυ

τῆς Τετάρτης ἀπὸ τῆ Σχολῆ σὰν ἀπὸ τῆ φυλακῆ βαρυποινίτες. Μόνο ἡ λευτεριά τῆς ὥρας ἐκείνης μᾶς ἔκανε τρελλοὺς ἀπὸ χαρά. Παρέα μὲ τὸν ἀρχηγὸ τοῦ λόγου, πτυχιούχο τοῦ Πολυτεχνείου, κι ἓνα φοιτητὴ τῆς Νομικῆς πήραμε στὸν κινηματογράφο. Ὑπαίθριος ἦταν ὁ κινηματογράφος. πήραμε κάτι ἀναψυκτικὸ κι εἶδαμε δύο εὐθυμα ἔργα. Ὅλ' αὐτὰ μᾶς ἔδωσαν κέφι πολὺ καὶ καθὼς ἦταν μιὰ λαμπρὴ βραδιά μ' αὐγουστιάτικο φεγγάρι, μπήκαμε στὴ βάρκα μιὰ καλὴ παρέα ὀκτώ συναδέλφων καὶ μὲ κουπί καὶ τραγοῦδι γυρνούσαμε στὸ φεγγαρόλουστο λιμάνι περιμένοντας νὰ ρθῆ τὸ βαπόρι ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ γιὰ τὴν Τῆνο. Ἡ ἀπόλαυση, τὸ κέφι στὸ κατακόρυφο. Γιὰ τὴν Τῆνο ξεκινήσαμε στὶς 3 μετὰ τὰ μεσάνυχτα. Στὸ βαπόρι μόλις στεκόμαστε ὀρθοί. Συγκεντρωμένοι ὅλοι μαζί οἱ ἔφεδροι μὲ 4 ἀνθυπασπιστὰς ἐπικεφαλῆς τὸ ρίξαμε στὰ τραγοῦδια, ποὺ μάθαμε δῶ μέσα. Τὸ βροντήξαμε στὰ γενναῖα, κι ὅλοι, κι ἐμεῖς, εἴμασταν ἐνθουσιασμένοι. Σὲ 1-2 ὥρες φτάναμε στὴν Τῆνο χαράζοντας. Ἀπὸ μακριὰ διακρίναμε τὴν ἐκκλῆσιάν τῆς Παναγίας στὴ μέση τῆς πόλης. Οἱ προσκυνηταὶ ἀραιοὶ στοὺς δρόμους, ἦταν ἀκόμα νωρίς. Τὸ λιμάνι ἀχολόγησε γιὰ λίγο ἀπὸ τὰ τραγοῦδια μας.

Βγαίνοντας στὴν πόλη τραβήξαμε ἴσια στὴν ἐκκλῆσιάν νὰ προσκυνήσουμε ὅσο ἦταν ἀκόμα νωρίς. Ἀλλὰ τί νὰ πρωτογράψω; γιὰ τὸν κόσμον τῶν προσκυνητῶν ποὺ κυλιόταν δῶθε κεῖθε γιὰ νὰ κοιμηθῆ, γιὰ τοὺς σακάτηδες, τοὺς ἄρρωστους, τοὺς τρελλοὺς ποὺ κατέφυγαν ὅλοι κουτσοί-στραβοὶ στὴ χάρη Τῆς. ἢ γιὰ τὸ πλῆθος τ' ἀφιερώματα, ἀσήμι καὶ μάλαμα, κρεμασμένες καντηλῆς ἀπὸ τοὺς τρουλλοὺς, ἀσημένια καράβια καὶ πρόβατα καὶ κορμιὰ κι αὐτιά καὶ μάτια, ἀσήμι παντοῦ στοὺς τοίχους, στὶς εἰκόνες, στὸ ἱερό. Πήραμε μιὰ σειρά κι ἀσπαστήκαμε τὴ θαυματουργὴ εἰκόνα, σκεπασμένη ὀλότελα ἀπὸ χίλια μπιζλιμπίδια ἀσημένια, χρυσά, πολύτιμους λίθους. Στὸ ἱερὸ μπροστά, μιὰ μάνα εἶχε θρονιασμένο τὸ γλωμὸ παιδί τῆς, κι αὐτὴ γονατιστὴ τοῦ ἔκανε ἀέρα καὶ μιὰ τὸ κοίταζε στὸ πρόσωπο, μιὰ ἔριχνε συγκινητικὰ τὰ μάτια στὴν Παναγία, περιμένοντας τὸ θάμα. Εἰκόνες ζωηρές, τόσο πολλῆς καὶ διάφορες, ποὺ μονάχα αὐτὲς θὰ ἔκαναν τὴ μέρα ἐκείνη ἀξέχαστη σ' ὅλη μου τὴ ζωὴ.

Γύρω στὴν ἐκκλῆσιάν δωμάτια ὀλόκληρα εἶναι γεμάτα θησαυροὺς καὶ κειμήλια. Τὰ φέραμε ὅλα ἓνα γύρο. Ὑστερα, ἀπὸ μιὰ ταράτσα, ἀγναντέψαμε τὸ λιμάνι κι εἶδαμε στὴν ἡρεμὴ θάλασσα σταματημένη τὴν «Ἑλλη». Σκεφτήκαμε πὼς θὰ ἦταν ὠραῖο νὰ πᾶμε ὡς ἐκεῖ νὰ τὴ δοῦμε ἀπὸ κοντά. Εἶχε ρθῆ λίγη ὥρα πρὶν, κατὰ τὶς 7 τὸ πρωῖ. Ἀλλ' εἴμαστε κουρασμένοι καὶ θέλαμε ὕπνο. Δὲν εἶχαμε πουθενὰ νὰ γείρουμε καὶ γιὰ νὰ ξυπνήσουμε θεωρήσαμε καταλληλότερο ἓνα μπάνιο. Προμηθευτήκαμε ἄφθονα φροῦτα γιὰ νὰ φᾶμε ὕστερα. Σ' ἓνα ὠραῖο ἀκρογιάλι ξεντυθήκαμε. Ἄλλοι κοιμήθηκαν στὴν ἀμμουδιὰ γυμνοὶ (σκεπάζοντας μόνο τὸ πρόσωπο ἀπὸ τὸν ἥλιο) κι οἱ πρὸ πολλοὶ τραβήξαμε τὴν ἄγκυρα μιᾶς ἀδέσποτης βάρκας καὶ τὸ ρίξαμε στὸ κουπί, στὸ κολύμπι καὶ τὶς βουτιές. Ξεχάσαμε τὴν κούραση καὶ τὸν ὕπνο κι ἐνθουσιασμένοι τραγουδοῦσαμε ἀνάμεσα στ' ἄλλα:

*Εἶμαι ὁ ναύτης τοῦ Αἰγαίου
κορεβάτι ἔχω τὰ πλατιά νερά...*

Κάποιοι πρόσεξαν κάτι και τὸ συζητοῦσαν: Τί νᾶναι κείνο τὸ μαυράκι στὴ θάλασσα; Ἐγὼ δὲν πῆρα εἶδηση ἀπ' αὐτό. Μόνο καθὼς κολυμποῦσα αἰσθάνθηκα νὰ φουσκώνη ἡ θάλασσα σὰν νὰ περνοῦσε πλοῖο κοντά. Ἄλλὰ δὲν φάνηκε τίποτε πουθενά. Βγήκαμε κατακουρασμένοι ἀπὸ τὸ κολύμπι, λιαζόμαστε και ντυνόμαστε γιὰ νὰ φᾶμε τὰ φροῦτα και νὰ τὸν πάρουμε ὕστερα καμιὰ ὥρα στὴν παραλία. Κεῖνη τὴν ὥρα — ἦταν 8 και μισή — ἀκούστηκε φοβερός κρότος σὰν κανόνι. Εἶπαμε ἡ Ἑλλη ρίχνει κανόνια. Σὲ λίγο δεύτερος κρότος και μαζί ἕνας τεράστιος ὑδάτινος πύργος, πὺ βάσταξε λεπτὰ δλόκληρα, σηκώθηκε πελώριος, φοβερός, μυστηριώδης. Τί νᾶναι; Και πάλι δὲν φανταστήκαμε τὸ σωστό. Εἶπαμε ἡ Ἑλλη θὰ κάνη ἐπίδειξη εἰκονικῶν τορπιλλῶν γιὰ νὰ εἰδῆ ὁ κόσμος τ' ἀποτελέσματα. Ἄλλὰ ὁ κρότος και ὁ ὑδάτινος πύργος ἐπαναλήφθηκε και παρατηρήσαμε τότε ν' ἀναστατώνεται ἡ πόλη, φωνές και σκούγματα ἀπὸ τις γυναῖκες, και τὰ ναυτάκια σὰν ἄρνια νὰ πέφτουν ἀπὸ τὴν Ἑλλη στὴ θάλασσα, ἐνῶ τὸ καράβι ἀνέδιδε καπνούς. Κατάλαβαμε μόλις τότε ὅτι κάτι φοβερὸ συμβαίνει. Δεκάδες βάρκες κινήθηκαν πρὸς τὸ πολεμικὸ. Ἐμεῖς ντυθήκαμε βιαστικά, τὰ φροῦτα ἔμειναν ἐκεῖ ἀφάγωτα και σὲ λίγο βρεθήκαμε στὸ μῶλο ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῶν ἀνθυπασπιστῶν μας και τοῦ νέου Διοικητοῦ μας. Ἀπὸ κεῖνη τὴν ὥρα κι ὡς τὸ μεσημέρι δὲν σταθήκαμε. Ποῦ ἀντλήσαμε δυνάμεις, ἄπνοι, γιὰ τὸ ἔργο πὺ κάναμε; Κρατήσαμε τὴν τάξη, μεταφέραμε στὰ χέρια τοὺς τραυματίες ἀπὸ τὰ διάφορα σημεῖα τῆς ἀκτῆς, ὅπου ἔβγαιναν κολυμπώντας ἢ μὲ βάρκες στὸ νοσοκομεῖο τῆς πόλης, στὴν Ε.Ο.Ν., στὰ σπίτια. Οἱ κάτοικοι, ψημένοι μὲ τὴ θάλασσα, προσέφεραν τὰ πάντα, ἐθελούσια: κουβέρτες, καθαρὰ σεντόνια κεντητά, γιὰ νὰ τυλίξουν ματωμένα κορμιά, βαμβάκια και σύριγγες τὰ φαρμακεῖα και παντὸς εἶδους φάρμακα. Κορίτσια τῆς νεολαίας, πὺ ἐκπαιδεύτηκαν γιὰ νοσοκόμοι, γιατροί, ὅλοι στὸ πόδι. Ἦταν και ἀπὸ τοὺς δικούς μας δυὸ φαρμακοποιοί, κι ἕνας γιατρός (πὺ δὲν εἶχε φύγει μὲ τοὺς γιατροὺς ἀπὸ τὴ Σχολή, γιατί δὲν εἶχε πτυχίο). Ἄλλὰ σ' ὅλους ἀνάμεσα, σιγά-σιγά ξεχώρισε μιὰ γυναῖκα, πὺ γρήγορα ἔγινε ἡ κυρίαρχος τῆς καταστάσεως κι ἄρχισε νὰ ρυθμίζη ὅλα τὰ ζητήματα, νὰ δίνει διαταγές και συμβουλές, νὰ σκορπίζη γλυκόλογα παρηγοριᾶς, νὰ πιάνη μὲ τὰ χέρια τῆς τὸ καθετί: ἦταν ἡ γυναῖκα τοῦ νέου Διοικητοῦ μας, πὺ, ἐν συνεννοήσει μὲ τὸν ἄνδρα τῆς, ἐρύθμιζε ὅλα. Στις διαταγές τῆς μῆκαμε οἱ 40 μαθηταὶ τῆς Σχολῆς και πήγαμε σ' ἕνα ἴδρυμα κενό, «Πολυμέρειον Μέλαθρον», κατεβάσαμε ἀπὸ τὰ πάνω πατώματα 25-30 κρεβάτια σὲ μιὰ μεγάλη αἴθουσα τοῦ κάτω πατώματος, τὰ τακτοποιήσαμε κι ὕστερα, μὲ τοὺς σομιέδες — 6 ἀπὸ μᾶς σὲ κάθε σομιέ — κουβαλήσαμε ἀπὸ τὰ διάφορα σπίτια, τὴν Ε.Ο.Ν., τὸ νοσοκομεῖο, ὅλους τοὺς τραυματισμένους, ἐκτὸς ἀπὸ μερικοὺς βαριά τραυματισμένους, πὺ ἔμειναν στὸ νοσοκομεῖο. Ἐνας ἀξιωματικὸς-κελευστής μετεφέρθη στὸ νεκροταφεῖο· εἶχε ὑποκύψει στὰ τραύματά του. Ἐνας ναύτης τὰ ἴδια. Στὸ μεταξύ, ὅλην τὴν ὥρα, ἕνα μεγάφωνο, πὺ ἔδινε ὁδηγίες στὸν κόσμο, κάθε λίγο και λιγάκι ἀνήγγελλε: *οἱ ναῦται τοῦ πληρώματος τῆς Ἑλλῆς νὰ παρουσιασθοῦν στὸ Τηλεγραφεῖο νὰ καταγραφοῦν*. Ἄλλὰ μερικοί, περὶ τοὺς 10, δὲν φάνηκαν πουθενά· τοὺς ἔφαε ὁ ὕγρὸς τάφος.

Όταν τελείωσε ή τακτοποίηση τῶν τραυματιῶν, ἤρθαν ἀπὸ τὴ Σύρο μὲ βαποράκι ὁ γιατρὸς τῆς Σχολῆς, νοσοκόμοι, ἀδελφές, φάρμακα. Στὴ Σύρο ὁ κόσμος ἀναστατωμένος ἀπὸ τὶς πληροφορίες κι ἀπὸ φόβο.

Ἐμένα δυὸ σκέψεις μὲ βασάνιζαν: Πρῶτα-πρῶτα δὲν μποροῦσα νὰ φαντασθῶ ὅτι πρόκειται γιὰ μεμονωμένο γεγονός. Πρὶν τορπιλλιστῆ τὸ πολεμικό, ἓνα ἀεροπλάνο, πού τὸ ἀνεγνώρισαν γιὰ ἰταλικό, γύριζε ψηλά. Τὰ κανόνια τῆς Ἑλλης τὸ παρακολουθοῦσαν. Τὸ ὑποβρύχιο ἀσφαλῶς ἔδρασε κατόπιν συνεννοήσεως μὲ τὸ ἀεροπλάνο. Δὲν ὑπάρχει σχεδὸν ἀμφιβολία ὅτι ἦταν ἰταλικό. Λοιπὸν φοβόμουν μήπως αὐτὸ σημαίνει κήρυξη τοῦ πολέμου καὶ τότε πρώτη σκέψη ἐρχόταν τί γίνεται αὐτοῦ ἀπάνω, στὴν Ἡπειρο, στὰ χωριά μας. Ὑστερα μᾶς ἀνησυχοῦσε τὸ πῶς θὰ φύγουμε. Τὸ μεγάλφωνο ἀνήγγελλε διαρκῶς: «Μὴν ἀνησυχεῖτε Ἐλήφθησαν ὅλα τὰ μέτρα γιὰ τὴν ἐπιστροφή σας. Μὴ σπεύδετε. Ἀπόψε δὲν θὰ ἀναχωρήσει κανένα ἀτμόλοιο. Αὔριο θὰ ἀναχωρήσουν κατ' εὐθείαν διὰ Πειραιᾶ τὰ εὐρισκόμενα εἰς τὸν λιμένα ἀτμόπλοια, Ἐσπερος, Σοφία, Ἐλση, Ardena καὶ τὸ ἀναμενόμενο Ἀθῆναι». Μήπως ἐπρόκειτο νὰ πᾶμε μὲ νηοπομπή; Ἀλλ' αὐτὸ θὰ ἐσήμαινε ὅτι ἡ Σχολή μας μεταφέρεται καὶ θ' ἀνταμώσουμε στὸν Πειραιᾶ τοὺς συναδέλφους. Ψυχραῖμος ὁ νέος Διοικητὴς μας συνεννοήθηκε μὲ τὸ Λιμεναρχεῖο κι ἀφοῦ κοιμηθήκαμε τὸ βράδυ σὲ δυὸ βαπόρια, τὸ πρωὶ φύγαμε μὲ τὸ Ardena γιὰ τὴ Σύρο, ὅπου βρεθήκαμε κατὰ τὶς 8. Στὸ λιμάνι πάλι τὸ βροντήξαμε μὲ τὰ τραγούδια. Ἐνας ἐνθουσιασμὸς μᾶς ἦρθε μαζί μὲ πνεῦμα ἐκδικήσεως.

Στὸ μεταξὺ εἶχα ἠσυχάσει γιὰ σᾶς. Ἀπὸ τὸ ράδιο ἀκούσαμε νὰ μεταδίδεται ὁ τορπιλλισμὸς τῆς Ἑλλης καὶ μόνον αὐτό. Ἀκούσαμε ἐπίσης τὰ συγχαρητήρια τοῦ Πρωθυπουργοῦ πρὸς «τοὺς μαθητὰς τῆς Σχολῆς Ἐφεδρῶν Ἀξιωματικῶν Σύρου, οἱ ὁποῖοι προσέφεραν ἀξιόλογον συνδρομήν».

Ἡ πρώτη μου δουλειὰ στὴ Σύρο ἦταν νὰ στείλω σὲ σᾶς καὶ στὴ Θεσσαλονίκη μιὰ κάρτα γιὰ νὰ μὴν ἀνησυχῆσετε. Ἐλπίζω νὰ τὶς πήρατε.

Γυρίσαμε στὴ Σχολή, ἀπὸ τὴν ὁποία βγήκαμε τὴν παραμονὴ «τῆς Παναγίας» σὰν ἀπὸ φυλακή, γυρίσαμε τώρα σὰν στὸ σπίτι μας, καί, χωρὶς ὑπερβολή, πέφτοντας τσακισμένοι στὸ κρεβάτι εἶπαμε «σπίτι μου σπιτάκι μου».

Οἱ συνάδελφοι ἦταν στὶς ἀσκήσεις. Τὸ πήραμε ὕπνο, ὥσπου ἤρθαν. Τὸ ἀντάμωμα εἶχε πολλὲς συγκινήσεις. Τ' ἀπόγευμα στὴν ἡμερησία διαταγὴ ὁ Διοικητὴς μᾶς συνεχάρη γιὰ τὶς ὑπηρεσίες πού προσφέραμε καὶ τὴν ἐν γένει συμπεριφορὰ μας καὶ ἀνέφερε τὰ συγχαρητήρια τοῦ Πρωθυπουργοῦ.

Τώρα γιὰ μᾶς εἶναι ὅλα μιὰ περιπέτεια καὶ μιὰ ἀνάμνηση. Ἀλλ' ἄφησε κάτι βαθιὰ στὴν ψυχὴ μας. Κάλι πού μᾶς κάνει πότε-πότε νὰ σφίγγουμε τὰ δόντια καὶ τὴ γροθιά. *Θὰ τὸ πληρώσουν...*

Στὸν «Ἡπειρωτικὸ Ἀγῶνα», πού παίρνει ἐδῶ ὁ γιὸς τοῦ Τζάλλα, διάβασα ὅτι καταθέσατε τὸ ποσὸν τῶν 100.000 δρχ. γιὰ τὸ δρόμο τοῦ χωριοῦ μας. Περιμένω νὰ μοῦ γράψετε λεπτομέρειες. Ἄς εἶναι αἰωνία ἡ μνήμη κι εὐλογημένα τὰ κόκκαλα τοῦ μακαρίτου πάππου, πού μὲ τὴ δουλειὰ του καὶ τὴν οἰκονομία του τὰ μάζευε σὰν μελίσσι καὶ τὰ προώριζε γιὰ τὸ χωριὸ μας.....

ΟΙ ΗΡΩΕΣ ΤΟΥ 1940 - 1941

ΧΡΗΣΤΟΣ ΖΩΪΔΗΣ

Παρουσία του εκπροσώπου της 'Ιεράς Μητροπόλεως 'Ιωαννίνων Πανοσιολογιωτάτου Κλήμεντος Σώκαρη και των Διοικητικών και Στρατιωτικών 'Αρχών του Νομού, έγιναν στην 'Αρίστη 'Ιωαννίνων στις 29 'Ιουλίου 1979 τὰ ἀποκαλυπτήρια τῆς προτομῆς τοῦ Συν'ρχη Χρήστου Ζωΐδη, πού ἔπεσε ἡρωϊκά στις 11 'Ιανουαρίου 1941 στοῦ Τεπελένι. Τὴν τελετὴ παρακολούθησε πολὺς κόσμος, συγγενεῖς, παλιοὶ συμπολεμιστὲς καὶ φίλοι του. Ἐκ μέρους τῆς Ἐνώσεως Ἀριστῆς-Βίκου μίλησε ὁ ἐκπαιδευτικὸς Νεοκλῆς Μουδόπουλος, ἐκ μέρους τῶν συμπολεμιστῶν ὁ κ. Κ. Πρίτσος καὶ ὁ φιλόλογος κ. 'Ι. Σαραλῆς ἀπάγγειλε ποιήμα του. Στεφάνια κατέθεσαν ὁ Πρόεδρος τῆς κοινότητος, ὁ Ταξίαρχος Ρογκούσης ἐκ μέρους τῆς VIII Μεραρχίας, οἱ παλαιοὶ συμπολεμισταί, ἡ κόρη του κ.ἀ. Ἄγημα ἀπέδωσε τὶς τιμές. Δημοσιεύουμε κατωτέρω τὴν περιεκτικὴ ὁμιλία τοῦ κ. Νεοκλῆ Μουδοπούλου.

*Κι ἂν ἡ Κλεισούρα σ' ἔφαγε
τοῦ Ζαγοριοῦ στολίδι,
τῆ δόξα σου θὰ διαλαλεῖ
τὸ Ὕψωμα Ζωΐδη*

Μὲ τὰ λίγα αὐτὰ λόγια, ἀπλᾶ μὰ καὶ συνάμα τόσο συγκινητικά, τὰ λόγια αὐτὰ πού μᾶς θυμίζουν ἀρχαῖο ἐπίγραμμα, ὁ Ἄγγελος Παπακώστας σὲ σκιαγράφησε, δίνοντας ἀνάγλυφη ὅλη τὴν εἰκόνα τοῦ τί ἦσουν καὶ τοῦ τί θὰ εἶσαι πάντα γιὰ ὅλους ἐμᾶς, ἀλησμόνησε Χρῆστο Ζωΐδη.

Τοῦ Ζαγοριοῦ στολίδι, παιδί τοῦ χωριοῦ αὐτοῦ, πού ἐδῶ γεννήθηκες κι ἐδῶ πέρασες τὰ πρῶτα σου χρόνια. Σὲ θυμοῦνται ἀκόμα οἱ πιὸ γέροι τοῦ χωριοῦ, καθὼς ἐπαιζες φλάουτο τὰ βράδια μπροστὰ στοῦ παραθύρι τοῦ σπιτιοῦ σου. Μὰ οὔτε τὸ φλάουτο, οὔτε τὸ χωριὸ δὲν ἀρκοῦσαν γιὰ σένα. Σπρωγμένος ἀπὸ ἀγνὰ ἰδανικά, ἔνωσες ἀπὸ πολὺ νέος τὴν ἀνάγκη ν' ἀγωνιστεῖς πρῶτα σὰ δάσκαλος

— στο ίδιο σου τὸ χωριό — κι ὕστερα, σὰ στρατιώτης, γιὰ νὰ συμβάλεις στὴν πραγμάτωση ὅλων ἐκείνων τῶν ὀνείρων, ποὺ ἦταν τὸ βίωμα καὶ ὁ πόνος τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Κι ἔτσι ξεκίνησες, ἐθελοντής, στὰ δεκαοχτώ σου μόλις χρόνια, καὶ δὲν ἔλειψες ἀπὸ κανέναν ἀγώνα, ὥσπου τὸ Γενάρη τοῦ '41 ἔγραψες μὲ τὸ αἷμα σου ἱστορία στὸ Τεπελένι, γιὰ νὰ περάσεις ὁ ἴδιος σὰ θρύλος στὴν ἱστορία τοῦ τόπου αὐτοῦ.

Μετὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους συνέχισες τὸ 14-15, μετέχοντας στὸν ἀγώνα τοῦ ἀλύτρωτου Βορειοηπειρωτικοῦ Ἑλληνισμοῦ. Μὲ τὸ στρατὸ τῆς Βορείου Ἡπείρου πολέμησες στὰ ἴδια ἐκείνα βουνὰ ποὺ ἀκόμα μένουν ἀλύτρωτα, στὰ βουνὰ ὅπου ἔμελλε τὸ '41 νὰ πέσεις γιὰ πάντα.

Τὸ 1915 κατατάσσεται στὸν τακτικὸ στρατὸ καὶ ὀνομάζεται ἔφεδρος ἀνθυπολοχαγὸς τοῦ πεζικοῦ. Δυὸ χρόνια ἀργότερα προσχωρεῖς στὶς τάξεις τοῦ στρατοῦ τῆς Ἑθνικῆς Ἀμυνας στὴ Θεσσαλονίκη γιὰτὶ μέσα σου βαθιὰ ἤθελες καὶ πίστευες στὴν ἀναγέννηση τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ, γιὰτὶ δὲν μπορούσες νὰ λείψεις ἀπὸ τὸν ἀγώνα αὐτὸ γιὰ τὴν ἐπιβίωση τῆς Μακεδονίας. Ἔτσι μπόρεσε νὰ γίνει ἡ μεγάλη ἐξόρμηση τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τὸ μεγάλο ξεκίνημα γιὰ τὴν πραγμάτωση ὅλων τῶν προαιώνιων πόθων τῆς φυλῆς μας.

Τὸ 1918, σὰν ὑπολοχαγὸς πιά, παίρνεις μέρος στὴ σκληρὴ καὶ πολύνεκρη μάχη τοῦ Σκρᾶ. Στὴ μάχη αὐτὴ ὁ ἀναγεννημένος Ἑλληνικὸς στρατὸς ἔδειξε ὅτι εἶχε ξεπεράσει καὶ αὐτὸν ἀκόμα τὸν στρατὸ τοῦ 1912-13.

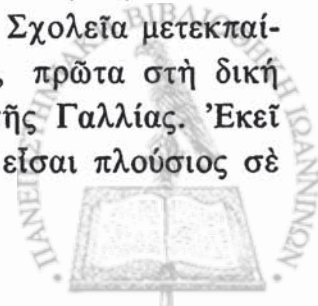
Ἐπηρετοῦσες τότε στὸ 6ο Συν/μα τῆς φημισμένης Μεραρχίας Ἀρχιπελάγους. Φημισμένης, γιὰτὶ δὲν εἶχε παρὰ ἀξιωματικοὺς σὰν καὶ σένα, μὲ ἰκανότητες, μὲ μυαλὸ καὶ μὲ ψυχραιμὴ ἀντιμετώπιση τοῦ κινδύνου.

Ἀπὸ τότε, πλούσιος πιά σὲ πείρα, δὲν ἔπαυες νὰ προσφέρεις. Ἀπὸ τοὺς πρώτους στὴ διάσπαση τοῦ Μακεδονικοῦ Μετώπου τὸ 1918 στὴ Δοϊράνη, ποὺ σήμανε τὴν πρώτη ρωγμὴ στὶς γραμμὲς τῶν Γερμανῶν καὶ τῶν Βουλγάρων. Συνεχίζεις, χωρὶς σχεδὸν ἀνάπαυλα, τοὺς σκληροὺς ἀγῶνες στὰ βουνὰ, στὰ λαγκάδια καὶ στὶς ζηλευτὲς πεδιάδες τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Πάντα στὴν πρώτη γραμμὴ, τραυματίζεσαι βαριὰ στὸ πρόσωπο στὴν κατάληψη τοῦ ἀπόρθητου, ὅπως τὸ θεωροῦσαν, Καλὲ Γκρότο, στὶς ἐπιχειρήσεις τοῦ Σαγγαρίου τὸ 1921 καὶ μὲ βαριὰ καρδιὰ διακομίζεσαι στὴν Ἀθήνα. Ἐκεῖ, ὕστερα ἀπὸ μακρὰ θεραπεία κρίνεσαι ὅτι πρέπει νὰ παραμείνεις στὴ Ζώνη τοῦ ἐσωτερικοῦ, γιὰ ἰατρικὴ παρακολούθηση καὶ γιὰ θεραπεία τῶν λεπτῶν νεύρων τοῦ προσώπου.

Μὲ συντριβὴ καὶ μὲ ἀγωνία εἶσαι ἀναγκασμένος νὰ παρακολουθήσεις ἀπὸ μακριὰ τὴν ἀπίθανη καὶ ἀνεξήγητη γιὰ τοὺς πολλοὺς Μικρασιατικὴ Καταστροφὴ καὶ τὴν ἐγκατάλειψη τῆς Ἰωνίας, τῆς κοιτίδας αὐτῆς τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Ἀπὸ τὸ 1922 μέχρι τὸ 1930 περνᾶς ἀπὸ ὅλα τὰ δικά μας Σχολεῖα μετεκπαίδευσης, γιὰ νὰ γίνεις δεκτός, ὕστερ' ἀπὸ αὐστηρὴ ἐπιλογή, πρῶτα στὴ δικὴ μας Σχολὴ Πολέμου κι ὕστερα στὴν Ἀκαδημία Πολέμου τῆς Γαλλίας. Ἐκεῖ φοιτᾶς δύο ὀλόκληρα χρόνια καὶ πρωτεύεις, γιὰτὶ ὄχι μόνο εἶσαι πλούσιος σὲ

πείρα και σὲ ἐπιτελικὴ μὀρφωση, μὰ και προικισμένος μὲ τετράγωνη λογικὴ τόσο, πὸ στὴ Σχολὴ Πολέμου μας σὲ κρατᾶνε σὰν καθηγητὴ, μετὰ τὴν ἀποφοίτησή σου, γιὰ τέσσερα ὀλόκληρα χρόνια.

Τὸ 1936, ἐπειδὴ ὁ χαρακτήρας σου δὲν σοῦ ἐπιτρέπει ὀποιοδὴποτε συμβιβασμό, παραιτεῖσαι ἀπὸ τὸ Στρατό.

Τὸ 1940 ὁμως, ὅταν ἄρχισαν νὰ μαζεῦονται τὰ σύννεφα θυμηθῆκαμε τὸν ἀλύγιστο ἀγωνιστὴ, τὸ στρατιώτη μὲ τὴν πλούσια πείρα και τὴν πολὺπλευρη τετραγωνικὴ του σκέψη.

Ἀνακλήθηκες ἔτσι στὴν ἐνεργὸ ὑπηρεσία ἀπὸ τὴν 1η Σεπτεμβρίου τοῦ '40 και βρίσκεσαι πάλι στὴν πρώτη γραμμὴ. Σοῦ ἀναθέτουν τὴ Διοίκηση τοῦ 2ου Τάγματος Πολυβόλων Κινήσεως.

Ἐδρασεσ πρὸς τὴν κατεύθυνση Καλπακίου - Κακαβιάς και ἔλαβεσ μέρος σὰν Διοικητὴς και σὰν Ἐμπυχωτὴς τῶν μονάδων σου στὶς μάχεσ πὸ ἄρχισαν λίγο μετὰ, στὸ Καλπάκι, ὅπου κράτησεσ τὸν ἐχθρὸ παρὰ τὴ συντριπτικὴ του ὑπεροχὴ, μέχρι τὶς 5 Νοεμβρίου 1940, στὸν Προφήτη Ἡλία Μπούνας και στὸ Ὑψωμα Μπουράτο ἀπὸ 29 Νοεμβρίου μέχρι 5 Δεκεμβρίου 1940.

Στὴ μάχη αὐτὴ ἦσουν Διοικητὴς Μικτοῦ Ἀποσπάσματος, πὸ ἀπετελεῖτο ἀπὸ τὸ Τάγμα σου Πολυβόλων Κινήσεως, ἀπὸ δύο Τάγματα Πεζικοῦ και ἀπὸ μιὰ Πυροβολαρχία τῶν 105.

Ἐπιλέξανε σὰν Διοικητὴ ἐνὸς τέτοιου πολὺμορφου Ἀποσπάσματος ἐσένα και ὄχι κανέναν ἄλλον, γιὰ τὶ σὲ σένα ὑπῆρχε ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη ἐκ μέρους τῆς Ἀνωτάτης Ἡγεσίας. Ἐτσι προπαρασκευάσεσ και διεξήγαγεσ τὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν κατάληψη τοῦ Μπουράτο, τοῦ γνωστοῦ στὴ Στρατιωτικὴ Διοίκηση σὰν «Ὑψωμα 669», πολὺ κοντὰ στὸ φημισμένο Τεπελένι.

Γιὰ τὸν ἀγῶνα αὐτὸ και γιὰ τὴν κατάληψη τοῦ Ὑψώματος, πὸ πολλές προηγούμενεσ προσπάθειεσ εἶχαν ἀποτύχει λόγω τῆς σκληρῆς ἀντιστάσεως τῶν Ἰταλῶν, ἡ Στρατιωτικὴ Ἱστορία λέει ἐπὶ λέξει τὰ ἐξῆσ: «Τὸ Ἀπόσπασμα (τὸ δικὸ σου ἀπόσπασμα) ἐπιτεθὲν αἰφνιδιαστικῶσ τὴν πρωΐαν τῆς 3ης Δεκεμβρίου κατὰ τοῦ Ὑψώματος Μπουράτο, ἐκτοπίζει τοὺς Ἰταλοὺς και προβαίνει εἰς ἐκκαθάρισιν αὐτοῦ».

Ὁ ἀγὼν στὸ 669 ἦταν σκληρὸς. Τελικῶσ «ὁ ἐχθρὸς ἠναγκάσθη νὰ συμπτυχθῆ, ἐγκαταλείψασ ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς Μάχης περὶ τοὺς 100 νεκροὺς και φρεσκοσκαμμένους τάφοι και ἄφθονο πολεμικὸ ὕλικὸ και πυρομαχικά».

Μὲ τὴν κατάληψη τοῦ Μπουράτο, πὸ ἦταν ἀποκλειστικὰ ἔργο δικὸ σου, ἔργο τῆς πείρασ σου, τῶν ἐξαιρετικῶν ἐπιτελικῶν ἱκανοτήτων και, προπάντων, τῆς ψυχικῆς σου ἀντοχῆς και τῆς μοναδικῆς ἱκανότητάς σου νὰ ἐμπνέεισ και νὰ παρασύρεισ τοὺς ἀξιωματικοὺς σου και τοὺς ὀπλίτεσ σου πάντα πρὸς τὰ ἐμπρὸς και πρὸς τὴ νίκη, ἀνοίχτηκε, ὅπως γράφει ἡ Στρατιωτικὴ Ἱστορία, «ἐλευθέρως ἡ ὁδὸς πρὸς τὴν κοιλάδα τοῦ Δρίνου» και πρὸς τὸ Ἀργυρόκαστρο, ὅπου μπῆκεσ ἐσὺ πρῶτος.

Πολεμώντασ πάντα, νύχτα και μέρα, ἔφτασεσ ὡσ τὰ ὕψωματα πὸ εἶναι βορείως τοῦ χωριοῦ Σαπάντζα, κοντὰ στὸ Τεπελένι. Γιὰ τὴν κατάληψή του μάλιστα

είχες έκπονήσει δικό σου έπιτελικό σχέδιο, πού ανέλαμβάνες ύπευθύνως νά φέρεις σέ πέρας μέ τò άπόσπασμά σου, μέ μικρές άπώλειες. Δυστυχώς τò σχέδιό σου αυτό δέν έγινε τελικά άποδεκτό.

Έκεϊ, κοντά στη Σαπάντζα, στο παρατηρητήριό σου χτυπήθηκες στις 4 Ίανουαρίου 1941 από θραύσματα ένòς βλήματος όλμου. Ό Ύποδιοικητής σου, Ταγματάρχης τότε, Ίωάννης Ζούκης τραυματίστηκε βαριά κι αυτός. Κατόρθωσαν νά σε διακομίσουν βαριά πληγωμένο στο Νοσοκομείο τών Ίωαννίνων, μα τελικά, στις 11 Ίανουαρίου 1941, υπέκυψες στα τραύματά σου.

Σήμερα, Συνταγματάρχη Χρήστο Ζωΐδη, παλιέ συμπολεμιστή, άγαπημένε φίλε, μαζευτήκαμε έδω — έδω από όπου ξεκίνησες — για νά τιμήσουμε τή μνήμη σου, για νά τιμήσουμε τή θυσία σου.

Μέ πρωτοβουλία τής Ένώσεως Άρίστης - Βίκου Ζαγορίου και μέ προσφορά τών παιδιών σου έγινε ή προτομή σου από τò γλύπτη άκαδημαϊκό Βασίλειο Φαληρέα.

Κι έτσι σε λίγο θα βλέπεις πάλι τò χωριό σου και τὰ περήφανα βουνά τής Ήπειρου θα σε ξαναδοϋν.

Σέ λίγο θα άντηχήσει πάλι στις ρεματιές και στις βουνοκορφές τò δημοτικό τραγούδι, πού γράφτηκε τότε από τόν άώνυμο ποιητή για σένα και για τὰ παλληκάρια σου.

*Νάμονν πουλι νά πέταγα
Νά πήγαινα στα ύψη
Ν' αγνά τενα τήν Ήπειρο
Κλεισούρα, Τεπελένι
πòν πολεμᾶν τ' άδέλφια μας
τò τάγμα τοϋ Ζωΐδη
Ρίχνουν κανόνια σά βροχή
Και όλμους σά χαλάζι
Κι' αυτά τὰ λιανοντούφεκα
τòν ήλιο σκοτεινιάζουν.*

ΣΤΟ ΧΡΙΣΤΟ ΖΩΪΔΗ

Μὲ φλόγα μέσα στὴν καρδιά καὶ τὰ φτερὰ τῆς νιότης
πῆρες τὸ δρόμο τὸν ταχύ, ἐκεῖ, πὺρ ἢ Λόξα δορίζει.
Στὴ Μικρασία πάλεψες, ἀκρίτας στρατιώτης
κ' ἀλύγιστος ἐκράτησες κ' ἄπαρτο μετερίζι.

Στερονὰ τὸ χρέος σ' ἔφερε στὴν Ἕπειρο τὴ σκλάβα
καὶ πέταξες σὰν σταυραετός· ἡ λεφτεριά ὁ καημός σου,
μὲ γαῖμα σου τὴν πότισες καὶ τῆς ψυχῆς σου ἡ λάβα
ἔγινε λάβαρο τρανὸ καὶ θούλος στὸ στρατό σου.

Καὶ τώρα πὺρ σὲ θρόνιασε τὸ στοργικὸ τὸ χέρι,
στὴν πατρικὴ σου τούτη γῆ, ἐκεῖθε ἀγνωστεύεις
καὶ λαχταρᾶς ἀνάσταση τ' ἀγέρι νὰ σοῦ φέρει
κι' ὀλόρθος ἀπ' τὸ βᾶθρο σου καὶ πάλι νὰ κατέβεις.

Γιάννης Ἀριστινὸς (Ἰωάννης Σαουαλῆς)

Κοπέλλες ἀπὸ τὴν Ἀρίστη, μὲ τὰ ζαγορίσια, παρουσιάσθηκαν κατὰ τὰ ἀποκαλυπτήρια
τῆς προτομῆς τοῦ ἀειμνήστου Χρήστου Ζωῖδη

ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΔΗΜΑΡΑΤΟΣ

Ὁ στρατηγὸς Σωκράτης Δημάρατος στήθηκε χάλκινος στὴ γενέτειρά του Βούρμπιανη. Ἡ προτομὴ εἶναι ἔργο τοῦ γνωστοῦ γλύπτου κ. Κ. Ρόκκου καὶ χάρι στὴν οἰκονομικὴ πρωτοβουλία ἀνεψιοῦ του καὶ τὴν οἰκονομικὴ ἐνίσχυση στενῶν συγγενῶν του, φίλων καὶ συγχωριανῶν τοῦ Νικολάου Παπασωτηρίου, ἐγι-

νε ἡ προτομὴ τοῦ ἀείμνηστου στρατηγοῦ Σωκράτη Δημάρατου, τὴν ὁποία ἀποκάλυψε ὁ πρόεδρος τῆς κοινότητος κ. Γεώργιος Κυπαρίσσης. Τὸν λόγον ἐξεφώνησε ὁ γραμματεὺς τοῦ Συνδέσμου κ. Ἰωάννης Κητσαντώνης, ὁ ὁποῖος εἶπε τὰ ἑξῆς:

«Ὁ στρατηγὸς Σωκράτης Δημάρατος εἶναι ἥρωας τῆς μάχης τῆς Πίνδου. Γέννημα, θρέμμα τῆς ἀκριτικῆς τούτης γῆς, τῆς γῆς τῆς Βούρμπιανης, ὁ στρατηγὸς εἶδε τὸ φῶς τοῦ ἡλίου μας ἐδῶ τὸ 1889. Ἐδῶ μεγάλωσε, ἐδῶ ἄκουσε μέσα στὴ σκλαβιά τῶν Τούρκων τὰ πρῶτα γράμματα. Τὸ γυμνάσιο τελείωσε στὴ σκλα-

βωμένη Κορυτσά και ύστερα κατατάσσεται στο στρατό με πόθο και πάθος να αγωνισθῆ για τὴν λευτεριά τῆς πατρίδος του.

Ὁ ἑλληνοϊταλικὸς πόλεμος τὸν βρῆκε συνταγματάρχη τῆς ἀνεξάρτητης ταξιαρχίας τοῦ ἰππικοῦ τῆς Θεσσαλονίκης. Διατάσσεται καὶ σὰν ἀστραπὴ φθάνει στὰ σύνορα τῆς Πίνδου καὶ ρίχνεται στὴ μάχη ποὺ εἶχε ἤδη ἀρχίσει ἀπὸ τὸν συνταγματάρχη Δαβάκη.

Ἄλλ' ὁ Δαβάκης τραυματίζεται τὶς πρώτες μέρες τοῦ πολέμου. Ἔτσι ὁ Δημάρατος πλέον ἔχει ὅλη τὴν εὐθύνη. Ἀκάθεκτος ὀρμάει στὴ μάχη καὶ ὄχι μόνον δὲν ὑποχωρεῖ, ἀλλὰ προχωρεῖ καὶ συλλαμβάνει πολλοὺς αἰχμαλώτους. Εἶναι ἡ πρώτη λάμψη τῆς νίκης τῶν συμμάχων μέσα στὴν ἀκάλυπτη καὶ σκλαβωμένη Εὐρώπη.

Ὁ συνταγματάρχης Δημάρατος γίνεται γνωστὸς ὄχι μόνο σ' ὅλους τοὺς ἀξιωματικοὺς τοῦ στρατοῦ μας, ἀλλὰ καὶ σ' ὅλους τοὺς στρατιῶτες καὶ ἀκόμη σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα καὶ πέρα ἀκόμη ἀπὸ τὰ σύνορά της. Σὲ λίγες μέρες καὶ στὴ μάχη τοῦ Καλπακίου τῆς 8ης Μεραρχίας οἱ ἐχθροὶ πανικόβλητοι σκορπίζονται ἄτακτα καὶ φεύγουν γιὰ τὴν Βόρειο Ἡπειρο καὶ τὴν Ἀλβανία καὶ σίγουρα θὰ ρίχνονταν στὴ θάλασσα, ἂν δὲν ἐπενέβαινε ὁ Χίτλερ.

Κατὰ τὴν ἀπελευθέρωση γίνεται ἀντιστράτηγος καὶ στὴν κυβέρνηση τοῦ Παπάγου ὑφυπουργὸς Στρατιωτικῶν. Ὄταν ἦρθε ἡ ὥρα καὶ ἀποστρατεύθηκε, δὲν ἠσύχασε. Διετέλεσε πρόεδρος τῶν Βουρμπιανιτῶν τῆς Ἀθήνας. Πολλὰ ἔργα τοῦ στρατηγοῦ μας μένουν ἀκόμα ἐδῶ στὴ Βούρμπιανη, ἀψευδεῖς μάρτυρες τῆς φιλοπονίας του.

Δὲν σταμάτησε νὰ ἐργάζεται γιὰ τὴν Βούρμπιανη, παρὰ μόνον ὅταν τὸν βρῆκε ὁ θάνατος τὸ 1966, ἀπρόοπτα καὶ σὲ ὥρα ποὺ ἀσχολεῖτο μὲ τὸν κῆπο του...

Αὐτὴ μὲ λίγα λόγια ὑπῆρξε ἡ ζωὴ καὶ ἡ δράση τοῦ στρατηγοῦ μας, τοῦ ἥρωα τῆς Πίνδου, τοῦ ὁποίου αὐτὴ τὴ στιγμή θὰ ἀποκαλύψουμε τὴν προτομή. Ὅπως θὰ ἰδεῖτε, ἀπλὴ καὶ ἀπέριττη ἔχει τὸ κεφάλι τῆς στραμμένο στὰ κακοτράχαλα βουνὰ τῆς Πίνδου, αὐτὰ ποὺ τὸν ἀνέδειξαν τὸν πρῶτο ἥρωα τοῦ '40. Ἄς στέκει τώρα ἐδῶ ἡσυχος, γιὰτὶ πάντα ἐξετέλεσε τὸ καθῆκον του μὲ τὸ παραπάνω.

Καὶ ὁ διαβάτης ποὺ περνάει ἀπ' ἔξω ἄς στέκει γιὰ λίγο νὰ τὸν βλέπει καὶ νὰ παραδειγματίζεται, γιὰτὶ ὁ στρατηγός μας ὑπῆρξε ἄξιος τῆς πατρίδας μας καθ' ὅλα εὐσυνείδητος καὶ τιμιώτατος. Αἰώνια ἄς εἶναι ἡ μνήμη του».

ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ. Στο 'Αλβανικό περιοδικό *Albanie Nouvelle*, τεύχος Μαρτίου-Απριλίου 1976, σελ. 28 κ.έξ., ο 'Αλβανός αρχαιολόγος Skender Anamali δημοσιεύει με τίτλο «*La saison archéologique 1975*» αρχαιολογικό χρονικό, όπου μνημονεύονται τὰ σπουδαιότερα εὐρήματα τῶν ἀρχαιολογικῶν ἀνασκαφῶν κατὰ τὸ 1975. Τὰ ἐντυπα αὐτὰ φθάνουν μὲ καθυστέρηση πάντοτε, ὥστε γιὰ μᾶς ἀποτελοῦν ἐπικαιρότητα εἰδήσεις τοῦ 1975 ἀπὸ τὴν 'Αλβανία, ἀκόμα καὶ τὸ 1979! Μεταφέρουμε στὶς σελίδες μας λίγα σχετικά μὲ τὴ Βόρειο Ἡπειρο.

Μεταξὺ ἄλλων οἱ 'Αλβανοὶ ἀρχαιολόγοι ἀνέσκαψαν, σὲ νεκροταφεῖο τύμβων τῆς Πρώιμης Ἐποχῆς τοῦ Σιδήρου (πρῶτο μισὸ τῆς πρώτης χιλιετηρίδος π.Χ.) στὸν κάμπο τῆς Κορυτσᾶς, τάφους ὅμοιους μὲ τυμβόχωστους τάφους, γνωστούς ἀπὸ διάφορα μέρη τῆς Μακεδονίας καὶ μάλιστα ἀπὸ τὸ προϊστορικό νεκροταφεῖο τῆς Βεργίνας, τὸ ὁποῖον ἀνέσκαψαν, ὡς γνωστόν, οἱ καθηγηταὶ Φ. Πέτσας καὶ Μ. Ἀνδόνικος.

Οἱ 'Αλβανοὶ ἀρχαιολόγοι ἄρχισαν ἐπίσης τὴν ἀποκάλυψη τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ θεάτρου τῆς Ἀπολλωνίας τοῦ 4ου αἰ. π.Χ., ἀπεκάλυψαν μικρότερα θεάτρα στὸ Κλὸς τῆς Μαλακάστρας καὶ ἄλλοῦ. Πιθανολογοῦν τὴν ταύτιση τῆς ἀρχαίας Αὐλῶνος σ' ἓνα ἐρειπιῶνα, πού φέρει τὸ ὄνομα Τρίπορτο. Ἐννοεῖται ὅτι, κατὰ τοὺς 'Αλβανούς, ὅλες οἱ ἀρχαιότητες εἶναι «ἰλλυρικές». Στὸ κείμενο τοῦ Anamali δὲν ὑπάρχει ἄλλη λέξη. Ἀπαγορεύεται. Καὶ τῶν εὐρημάτων δὲν δημοσιεύονται εἰκόνες, γιὰτὶ θὰ μιλοῦσαν μόνες τους!

Ο ΑΕΙΜΝΗΣΤΟΣ ΙΩΝ ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟ

Ἐκ τὸ βιβλίον τοῦ ἀειμνήστου Ἰωνος Δραγούμη «Ὁ Ἑλληνισμὸς μου καὶ οἱ Ἕλληνας», ποῦ μετὰ τὸ θάνατό του ἐξέδωκε ὁ ἀδελφὸς του Φίλιππος Δραγούμης τὸ 1927, ἀποσποῦμε τὰ ἐξῆς ἡμερολογιακὰ σημειώματά του γιὰ νὰ θυμίσουμε, μὲ τὴ συμπλήρωση 60 χρόνων ἀπὸ τὴ δολοφονία του τὴν 31η Ἰουλίου 1920, καὶ τὸν ἀδικοσκοτωμένο πατριώτη καὶ τίς προοδευτικὰς ἰδέες του. Ὁ Ἰων

Δραγούμης ἦταν, ὡς γνωστὸν, ἀδελφὸς ὄχι μόνον τοῦ ἐπιζώντος ἀειθαλοῦς πρεσβύτου καὶ μεγάλου φίλου τῆς Ἠπειροῦ Φιλίππου Δραγούμη, ἀλλὰ καὶ τῆς Ναταλίας, συζύγου τοῦ Παύλου Μελά.

Οἱ ἰδέες, ποῦ παραθέτουμε, τοῦ Ἰωνος Δραγούμη δὲν χάνουν τὴν ἐπικαιρότητά τους, μάλιστα παίρνουν ξανά τὸ νόημα τους τώρα μὲ τὴν «εἰσοδὸν» μας στὴν «Εὐρώπη».

«... Οἱ Πελασγοὶ ἦταν πολιτισμένοι· οἱ Ἕλληνας ἦταν πολιτισμένοι· οἱ Μακεδόνες ἦταν πολιτισμένοι· οἱ Βυζαντινοὶ ἦταν πολιτισμένοι· τόσοι αἰῶνες πολιτισμὸς μπῆκε πιά στὸ αἷμα καὶ στὰ νεῦρα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, μπῆκε ὡς στὰ κόκκαλα τοῦ κορμιοῦ του. Ὁ σκελετὸς, τὰ νεῦρα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Ἕλληνοῦ εἶναι παλιὰ καὶ πολιτισμένα. Καὶ τοῦτο εἶναι καὶ ἡ δύναμη καὶ ἡ ἀδυναμία τῆς φυλῆς.

Ἄμα βάλῃ κανεὶς τὰ ζητήματα ἔτσι, βγαίνουν μόνον τοὺς διάφορα συμπεράσματα.

α') Ὁ εὐρωπαϊκὸς πολιτισμὸς, ὅπως καὶ ὅποιοσδήποτε ἄλλος ξένος πολιτισμὸς, δὲν μπορεῖ νὰ ἀλλάξῃ ὀλότελα τὸν Ἕλληνα, οὔτε καὶ ἂν πολλοὺς αἰῶνες τὸν ἐπηρεάσῃ... «Τὰ πάτρια» τὰ κρατεῖ ὁ ἑλληνικὸς λαὸς μονάχος του, χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ καὶ χωρὶς νὰ τὸ πολυξέρῃ. Τὰ πάτρια εἶναι στὸ αἷμα τοῦ Ἕλληνοῦ μέσα. Καὶ τὰ πάτρια δὲν εἶναι τὸ σακάκι καὶ ἡ ρεπούπλικα ἢ ὁ κορσὲς καὶ τὸ μεγάλο καπέλο μὲ τὰ ψεύτικα τριαντάφυλλα. Αὐτὰ δὲν ἀλλάζουν τὸν Ἕλληνα· ὅπως δὲν τὸν ἀλλάζουν οἱ φράγκικες ἰδέες. Θὰ πάρῃ ἀπ' αὐτὲς ὅ,τι μπορέσῃ νὰ ἀφομοιώσῃ· τὰ ἄλλα θὰ ξεθυμάνουν μόνον τοὺς καὶ θὰ γίνουν καπνός, ἀέρας, στάχτη. Δηλαδή εἶναι καπνός, ἀέρας, στάχτη, γιὰ τὸν Ἕλληνα ὅ,τι δὲν μπορεῖ νὰ ἀφομοιώσῃ...

β') Εἶναι ἀνόητοι ἐκεῖνοι οἱ Ἕλληνας, ποῦ θέλουν καὶ καλὰ νὰ μᾶς καθίσουν τὰ φράγκικα συστήματα. Καὶ αὐτοὶ τίποτα δὲν κάνουν. Νομίζουν πως ὁ φράγκικος πολιτισμὸς μπορεῖ νὰ μᾶς κάμῃ ἄλλους, καὶ νομίζουν πως ὁ φράγκικος πολιτισμὸς εἶναι καλλίτερος ἀπὸ τὸν ἑλληνικόν, ποὺ εἶναι στὸ αἷμα μας μέσα, καὶ νομίζουν πως ἑλληνικὸς πολιτισμὸς δὲν ὑπάρχει. Ἀλλὰ ἔχουν ἄδικο καὶ τοὺς λέω βλάκες, στενόμυαλους ἢ κοντόφθαλμους.

γ') Δὲν εἶναι ἀνάγκη κανεὶς μας νὰ παθαίνεται πάρα πολὺ γιὰ τὰ πολιτικὰ ζητήματα τὰ τρεχούμενα. Ἀλλὰ πρέπει νὰ βλέπῃ μακρίτερα. Δὲ θὰ χαθῇ ἡ φυλὴ, καὶ ἂν πέσῃ σὲ ξένα χέρια καὶ χάσῃ τὴν ἀνεξαρτησία του (τὴ δῆθεν ἀνεξαρτησία του) τὸ τωρινὸ κράτος μας, φθάνει νὰ νιώσῃ τὴν ἑλληνικὴ του ὑπόστασις κάθε Ἕλληνα καὶ νὰ περηφανεύεται γι' αὐτὴν.

δ') Ἡ ἀνατροφή πρέπει νά ἀνοίξη τὸ μυαλὸ τῶν Ἑλληνόπουλων, νά τοὺς τὸ καθάριση ἀπὸ διάφορες σχολαστικὲς ἰδέες, που ἔχωσαν στὸ κεφάλι τῶν πατεράδων τους ἢ ἀμάθεια καὶ ξενολατρεία, ἢ ἀπλοϊκότητα καὶ κουταμάρα διαφόρων δασκάλων τοῦ γένους καὶ διαφόρων νομοθετῶν τοῦ κράτους. Ἡ ἀνατροφή τῶν Ἑλληνόπουλων πρέπει νά εἶναι τέτοια, που νά μὴ γίνουν οὔτε ξενολάτρες οὔτε μιστριωτικοὶ καὶ νά μάθουν νά βλέπουν τὴν ἑλληνικὴ τους ὑπόσταση καὶ νά εἶναι ἐλεύθεροι νά φουντώσουν, νά θεριέψουν καὶ νά ἀπλώσουν τὰ κλαριά τους ἐλεύθερα, σὰν τὰ δέντρα. Ἡ ἀνατροφή ἢ καλὴ θὰ ξεφορτώσῃ τοὺς Ἕλληνες ἀπὸ τὰ βάρη τὰ ἀνωφέλευτα, τὰ βλαβερά, που τοὺς φόρτωσαν διάφοροι ξένοι καὶ ἐντόπιοι, θὰ ξεσκλαβώσῃ τοὺς Ἕλληνες, θὰ τοὺς ἐλευθερώσῃ, ὥστε νά μπόρῃσουν νά σηκώσουν κεφάλι καὶ νά φυτρώσουν ἐλεύθερα, σὰν τὰ δέντρα...

Ἀθήνα 1907, Μάρτη 29.

Στὸ Στάδιο σήμερα ἤμουν παθητικὸς· ὅλο δέχομουν ἐντυπώσεις καὶ δὲ συλλογίζομουν τίποτε. Μονάχα ὅταν εἶδα καὶ πέρασαν ὅλα τὰ παιδιὰ τῶν σχολείων, χιλιάδες Ἑλληνόπουλα, μ' ἄρεσαν, ἀλλὰ θυμήθηκα πως ὅλα αὐτὰ τὰ παιδιὰ τὰ φορτώνουν μὲ γνῶσες ἄχρηστες καὶ δὲν τ' ἀφήνουν νά φυτρώσουν ὅπως θέλουν, ζωντανὰ καὶ ἐλεύθερα. Τὴν ἐλευθερίαν τους, τὴ ζωὴν τους τὴν καταπλακώνουν μὲ ἀνωφέλευτα πράματα, τοὺς ζαρῶσουν τὸ νοῦ καὶ τοὺς γεμίζουν τὴν ψυχὴν μὲ μιὰν ἀρρωστιάρικη ἀνησυχία καὶ μ' αὐτὴ τὴν ἀνησυχίαν ἔπειτα βγαίνουν καὶ ἀντικρίζουν τὸν κόσμον καὶ οἱ περισσότεροι σκύβουν καὶ γίνονται σκλάβοι ἐκείνου που θὰ τοὺς βοηθήσῃ, που θὰ τοὺς ὑποστηρίξῃ. Παντοῦ γυρεύουν ὑποστήριξη, στηρίγματα, γιατί μέσα τους δὲν τὰ βρίσκουν, δὲν ξέρουν νά τὰ βροῦν, δὲν τοὺς ἔμαθαν νά τὰ βρίσκουν ἢ, καλλίτερα, τοὺς ξέμαθαν νά τὰ βρίσκουν. Γιατὶ πολλὰ ἀπὸ τὰ παιδιὰ αὐτὰ ἔχουν ζωὴ καὶ πρωτοβουλία καὶ αὐτοβουλία μέσα τους, ἀλλὰ τὸ σχολεῖο καὶ οἱ δάσκαλοι τοὺς τὰ χάλασαν αὐτὰ τὰ μοναδικὰ προτερήματα καὶ τοὺς ἔκαμαν ἑτερόφωτα καὶ ἑτεροκίνητα ὄντα. Τί κρίμα!

Πόλη, 20 Ἰουλίου 1907.

Μερικὰ τραγούδια ἑλληνικὰ τί παράπονο ἀτέλειωτο ἔχουν μέσα τους! Καμιὰ φορὰ που τὰ θυμοῦμαι ἢ μ' ἔρχεται στὸ νοῦ μιὰ μονάχα στροφή κανενὸς τέτοιου τραγουδιοῦ, τί λύπη που ἀναβρεῖ ἀπὸ τὴν ψυχὴν μου!

Περήφανος γιὰ τὴ γενιά μου τὴν ἑλληνικὴ καὶ χαρούμενος, γιατί ἔβλεπα ξάστερα τὸ ἔθνος μου τυραννισμένο καὶ δυνατὸ καὶ λεπτὸ καὶ ἐφτάψυχο, ἔμορφο στὴ μοναξιά του καὶ στὴν ἐγκατάλειψη. Μ' ἀρέσει νά χώνωμαι στὶς λεπτομέρειες τῆς ζωῆς του. Βλέπω ἀπὸ τί πέρασε κι ὁμως ζῆ καὶ θέλει ἀκόμη νά ζῆσι. Εὐγενικὴ ἢ γενιά μου, εὐγενικὴ ὅσο καὶ τῶν ἄλλων Εὐρωπαίων καὶ εὐγενικώτερη μάλιστα. Τί μιμοῦνται οἱ Ἕλληνες τίς εὐρωπαϊκὲς συνήθειες καὶ ἰδέες! Ἐμεῖς ἔχομε στὸ αἷμα μας μέσα ἕναν πολιτισμὸ καλλίτερο ἀπὸ κάθε ἄλλον. Ἐπρεπε νά εἴμαστε πιὸ διαγνωστικοὶ καὶ νά γινώμαστε πιὸ περήφανοι γιὰ τὸν πολιτισμὸν μας.

ΗΠΕΙΡΩΤΕΣ ΤΗΣ ΔΙΑΣΠΟΡΑΣ

Ἀπὸ τὸν ἠπειρωτισμὸ τῆς διασπορᾶς παρουσιάζομε σ' αὐτὸ τὸ τεύχος τρεῖς μορφές: α) μία προσωπικότητα μὲ διεθνή ἀκτινοβολία, τὸν ἠπειρωτικῆς καταγωγῆς ἀείμνηστο Λουκά Κυρίδη, πὸν πέθανε πρόσφατα, β) ἓνα ἀπὸ τοὺς πολλοὺς ἀφανεῖς ἥρωες τοῦ βαλκανικοῦ ἑλληνισμοῦ, τὸν ἀείμνηστο Χρῆστο Κολώνια ἀπὸ τὴν Ἀρίστη Ζαγορίου, καὶ γ) μιὰ χαριτωμένη ἐκπρόσωπο τῆς ζωντανῆς ἠπειρωτικῆς νεολαίας τῆς διασπορᾶς, τὴ δ. Ἀθηνᾶ Δαφνίδη, πὸν κατὰ γεται ἀπὸ τὸν Παλαιόπυργο Πωγωνίου.

Α'. ΛΟΥΚΑΣ ΚΥΡΙΔΗΣ

Ἄντλοῦμε ἀπὸ τὴν περιοδικὴ ἔκδοσι τοῦ Ἀμερικανικοῦ Κολλεγίου Θεσσαλονίκης Anatolia College Newsletter, καλολοκαίρι 1972, ὅπου δημοσιεύεται νεκρολογία γιὰ τὸν Λουκά Κυρίδη ἀπὸ τὸν Σταῦρο Καλογιάννη, παλιὸ φίλο τοῦ Κυρίδη καὶ Ἐφορο τοῦ Ἀμερικανικοῦ Κολλεγίου Ἀνατόλια. Τὸ κείμενο μὲ φωτογραφία τοῦ ἀειμνήστου Κυρίδη δημοσιεύθηκε καὶ σὲ ἀμερικανικὲς ἐφημερίδες, πὸν μᾶς ἔστειλε ἡ καλὴ φίλη κ. Seva (Σεβαστὴ) Anestis. Τὴ φωτογραφία τοῦ Κυρίδη πὸν δημοσιεύομε μᾶς παραχώρησε εὐγενικὰ ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἀμερικανικοῦ Κολλεγίου κ. William McGrew. Εὐχαριστοῦμε. Μεταφράζομε ἀπὸ τὰ ἀγγλικά:

Ὁ Λουκάς Κυρίδης ἦταν δίκαιος ἄνθρωπος. Πίστευε καὶ ἀσκοῦσε τὸ Πλατωνικὸ δίδαγμα: «Μέριμνα τοῦ ἀνθρώπου πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἀρετὴ ὄχι ὁ πλοῦτος, Γιατὶ ὁ πλοῦτος περνᾷ ἀπὸ ἓνα χέρι σὲ ἄλλο, ἐνῶ ἡ ἀρετὴ μένει γιὰ πάντα σὲ κεῖνον πὸν τὴν ἐπιδιώκει». Ἦταν πάντοτε gentleman, σοφὸς καὶ εὐχάριστος στὴ συναναστροφή του, ἀληθινὸς φιλόανθρωπος. Πέθανε στὶς 19 Ἰουνίου 1978 σὲ ἡλικία 95 ἐτῶν. Ἦταν ἡ πρώτη καὶ τελευταία ἀρρώστεια του.

Ὁ Κυριακίδης γεννήθηκε στὴν Προύσα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας τὸ 1883. Ὁ πατέρας του Πέτρος Κυριακίδης καὶ ἡ μητέρα του Θεοδώρα εἶχαν ἔλθει ἀπὸ τὰ Ἰωάννινα στὴν Προύσα. Ἦταν ἑπτὰ παιδιά, πέμπτος ὁ Λουκάς, πρῶτο ἀρσενικὸ παιδί. Ἡ μεγαλύτερη ἀδελφὴ του Ἀσπασία εἶχε σπουδάσει στὸ Μαρσοβὴν τῆς τουρκικῆς Ἀρμενίας, ὅπου ἦταν τότε τὸ Anatolia College. Ἀργότερα ἐγίνε δασκάλα στὸ Anatolia. Αὐτὴ ἔφερε καὶ τὸ Λουκά στὸ Anatolia, ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἀπεφοίτησε τὸ 1902. Τὸν ἐπόμενον χρόνο ὁ νεαρὸς Κυριακίδης μὲ τὴν εὐλογία

τῶν γονέων του ἔφυγε γιὰ τὶς Ἑνωμένες Πολιτεῖες τῆς Ἀμερικῆς. Γράφηκε στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Michigan καὶ μετὰ ἀπὸ τέσσερα χρόνια ἐντατικῶν σπουδῶν πῆρε τὸ Master's Degree στὴ Χημεία. Τὰ χρόνια τοῦ Λουκᾶ στὸ Michigan κατάντησαν ἀγῶνας γιὰ τὴν ἐπιβίωση. Δὲν εἶχε ἀρκετὰ χρήματα οὔτε γιὰ ν' ἀγοράσῃ ἓνα καινούργιο ζευγάρι παπούτσια.

Καθὼς ὁ Λουκᾶς προόδευε στὶς σπουδές του, ἔγινε στοὺς καθηγητὰς καὶ στοὺς συμφοιτητὰς του γνωστὸς ὡς ὁ ἄνθρωπος τοῦ μέλλοντος. Ὁ Κυριακίδης ἤξερε ὅτι τὸ μακρὸ ἐπίθετό του δὲν θὰ μπορούσαν ποτὲ νὰ τὸ προφέρουν σωστὰ στὴν Ἀμερική καὶ τὸ συντόμεψε. Τὸ ἔκαμε Κυρίδης (Kyrides).

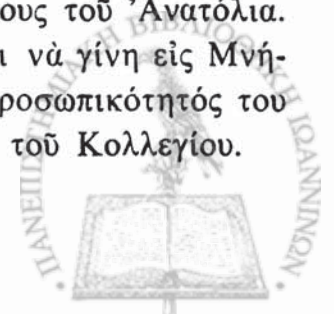
Ὁ Λουκᾶς βρῆκε πρῶτα μιὰ θέση σὰν χημικός, ἀλλὰ σὲ λίγο ἄρχισε μιὰ ἐπιχείρηση, σὲ συνεργασία μ' ἓνα φίλο του, γιὰ παραγωγή χημικῶν προϊόντων δικῆς του συνθέσεως. Εἶχε τόση ἐπιτυχία, πού ἡ Miles Laboratories, Inc. τὸν προσέλαβε. Ἀργότερα ὁ Κυρίδης ἔγινε ἐρευνητὴς χημικός τῆς Monsanto Company, ὅπου μπορούσε νὰ κάμῃ ἐκτεταμένες ἐρευνες. Ἦταν τότε πού ὁ Κυρίδης ἔφερε ἀπὸ τὴν Προύσα στὶς Ἑνωμένες Πολιτεῖες τὶς τρεῖς ἀδελφές του, ἓνα ἀδελφὸ του νεώτερο καὶ ἓνα γαμπρό του. Ἄλλες δυὸ ἀδελφές του καὶ οἱ γονεῖς του εἶχαν πεθάνει. Γιὰ ὅλους φρόντιζε ἐκεῖνος ὥσπου πέθαναν.

Ὡς χημικός ὁ Λουκᾶς Κυρίδης ἔκαμε πολλὲς ἀνακαλύψεις: Πρῶτη ἦταν ἡ Alka Seltzer. Κατὰ τὸν Πρῶτο Παγκόσμιο Πόλεμο ἐφευρε συνθετικὸ ἔλαστικό σὲ καλὴ ποιότητα καὶ μὲ μικρὸ κόστος, ἓνα φάρμακο γιὰ τὴ σύφιλη καὶ πολλὰ ἐντομοκτόνα. Ἦταν μετριόφρων καὶ τὴ συμβολή του γιὰ τὸ καλὸ τῆς ἀνθρωπότητος δὲν μποροῦν νὰ τὴν περιγράψουν οὔτε οἱ στενότεροι φίλοι του. Συγκεντρώνοντας τὶς ἀναμνήσεις τῆς ζωῆς του κάποτε μοῦ εἶπε: «Ἔκανα γιὰ τὶς Ἑνωμένες Πολιτεῖες περισσότερα ἀπ' ὅσα ἔκαναν διάσημοι Ἀμερικανοὶ καὶ ἔδωσα σ' αὐτὴ τὴ χώρα περισσότερα ἀπ' ὅσα πῆρα ἀπ' αὐτὴν...».

Τὸ 1954, σὲ ἡλικία 71 ἐτῶν, ὁ Λουκᾶς Κυρίδης γύρισε στὴν Ἑλλάδα, ἔζησε στὸ ἐξῆς ὡς συνταξιούχος, ἀφοῦ ἔκτισε στὴν Ἐκάλη ἓνα ἄνετο σπίτι... Ποτὲ δὲν ξέχασε τὶς ὑποχρεώσεις του πρὸς τὶς δυὸ θυγατέρες του, γιὰ τὶς ὁποῖες ἔτρεφε στοργικὴ ἀγάπη. Ἡ ἄλλη του ἀγάπη ἦταν τὸ Anatolia College.

Πίστευε ὅτι τὸ Anatolia ἔπαιξε τὸ μεγαλύτερο ρόλο στὴ δημιουργία τοῦ χαρακτήρος του, στὴν ἀνάπτυξη τοῦ θεόδοτου ταλέντου του καὶ στὴ σωτηρία του ἀπὸ τὴν τουρκικὴ θηριωδία. Εὐγνωμονώντας πρόσφερε στὸ Anatolia τὸ Kyrides Hall, ὅπου στεγάζονται τὰ ἐργαστήρια Φυσικῆς καὶ Χημείας. Ἦταν τὰ πρῶτα στὴν Ἑλλάδα γιὰ πρακτικὴ ἐξάσκηση σπουδαστῶν. Δυὸ ὑποτροφίες διαρκείας γιὰ φτωχοὺς μαθητὰς τοῦ Anatolia φέρουν τὸ ὄνομά του. Τέλος κληροδότησε στὸ Anatolia τὸ σπίτι του καὶ τὸ κτῆμα του στὴν Ἐκάλη...

Ὁ Λουκᾶς Κυρίδης θεωρεῖται ἀληθινὸς καὶ πιστὸς ἀπόφοιτος τοῦ Κολλεγίου Ἀνατόλια. Θὰ ζῆ στὶς καρδιές καὶ στὸ νοῦ ὅλων ὅσοι τὸν ἐγνώρισαν ὡς ἓναν ἀπὸ τοὺς διαπρεπέστερους καὶ ὑπευθυνότερους ἀποφοίτους τοῦ Ἀνατόλια. Οἱ Ἐφοροὶ τοῦ Κολλεγίου ζήτησαν ἀπὸ τὴν κ. McGrew κάτι νὰ γίνῃ εἰς Μνήμην τοῦ Dr. Kyrides, πού θὰ ἀντανακλᾷ τὸ μεγαλεῖο τῆς προσωπικότητός του καὶ συγχρόνως θὰ δυναμώνει τὶς ἐκπαιδευτικὲς δυνατότητες τοῦ Κολλεγίου.

Β'. ΧΡΙΣΤΟΣ ΚΟΛΩΝΙΑΣ

Γούθ σαφισμους αιδεσφμου αιδεσφν
Βασιζω και Χριστος Κολωνιας

Ένας από τους πολλούς ανά τα τουρκοκρατούμενα Βαλκάνια Ήπειρώτες, ο Χρίστος Χ. Κολώνιας, από την Άρτσιστα (τώρα Άρίστη) του Ζαγοριού, άρτοποιός και άλευρέμπορας στο Ποζάρεβατς της Σερβίας, όπου υπήρχε έλληνική παροικία, γράφει από τα λουτρά της Κοβίλιατσιας της Σερβίας στις 29.8.1908. Άπευθύνεται στο συγχωριανό του Νούσια (Ίωάννη) Πέτσα, σπουδαγμένο δικηγόρο, αλλά ταξιδεμένο κτηματία στο Κουμάνοβο της Σερβίας, όπου επίσης υπήρχε πολυάνθρωπη έλληνική παροικία. Ό μεγάλος καημός είναι τó χωριό! Μεταξύ άλλων γράφει και τά εξής:

...Συμφωνώ πληρέστατα με την ιδέαν του ότι πρέπει 10-15 φιλοπάτριδες να άποφασίσωσι να αναλάβωσι τó ντεξγγίνι εις τó χωριό δια τήν προόδόν του... διότι ή καλή κοινότης πρέπει να είναι πάντοτε με ένα σχολινι ζωσμένη, όλοι δια έναν και ένας δια όλους, και τότε να προοδεύση... δια να σώσωμεν τήν μικράν μας πατρίδα και να δείξωμεν ότι μόνον δια του κόπου και δια τής εφργασίας ήμπορουν να γίνουν τά πάντα και όχι δια τής άρπαγής και δια τής κλοπής τών άμπελιών, κήπων, κλπ...

Ειδικότερα για τήν κατασκευή δρόμου του χωριού ό Χ. Κολώνιας γράφει λίγο πιό πριν στο ίδιο γράμμα:

Περι του δρόμου, αγαπητέ, έγώ δέν όπισθοχωρώ όλιως διόλον' ούτε διστάζω ότι τó εργον είναι μέγα και δέν δύναται να γίνη, παρά όσον μέγα και αν είναι πρέπει να γίνη διότι είναι πολύ ώφέλιμον δια τήν Άρτσισταν. Έγώ παντου θα ζητήσω τήν συνδρομήν όταν κινήσω δια τήν πατρίδα. Έκτός τó τί έχω συναγμένα και ποιός τί θέλει ως δώση. Σκέπτομαι δέ να ζητήσω τήν συν-

δρομήν και από τον Γεώργιον μεμπεράν, εάν θα βγάλω και από αυτόν τίποτε. Έγώ δὲν ντρέπομαι νὰ ζητήσω.

Σὲ ἄλλο γράμμα του τῆς 15ης Αὐγούστου 1912, ἀπὸ τὸ Ποζάρεβατς, γράφει:

...αὐτὰς τὰς ἡμέρας ἐγὼ θὰ στείλω εἰς τὸν πεθερόν σας ἀπὸ ἐδῶ 800 φράγκα ἰδικά μου και ξένα, τὸ ὅλον. Καὶ σὺ ἔλαβες ἀπὸ τὸν Ξενοφῶν 100 και ἀπὸ τὸν Ἀνδρέα 100, εἰάν δὲν ἔδωσε 200, τὸ ὅποιον ἔπρεπε νὰ κάμῃ χωρὶς λόγο, ὥστε περὶ αὐτὸ μείνε ἤσυχος, διότι ἐγὼ ὅ,τι θὰ εἰπῶ εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴν τὸ κάμω, ἐκτὸς ἂν γνωρίσῃ ὁ κόσμος. Ἴσως ἔπρεπε τώρα νὰ δώσω κάτι τι περισσότερο, ἦτοι και ὅλον τὸ ποσὸν τὸ ὅποιον ἔταξα, ἀλλὰ αὐτὸ δὲν ἐξηγοῦμαι τώρα παρὰ ἃς εἶναι ἀργότερα, ὥστε ἂν εἶναι καθὼς λέγετε πρὸς 7 γρόσια τότε ἔχετε διὰ 700 μέτρα.

Ἑφτακόσια μέτρα δρόμου, ἐννοεῖται. Ἄλλ' ἀπὸ τὴν ξενητιά δὲν ἔρχονταν μόνον χρήματα στὰ χωριά μας και πατριωτισμός. Ἐρχονταν και ιδέες γιὰ ἀνάπτυξη. Σὲ γράμμα του ἀπὸ 25 Σεπτεμβρίου 1908 ὁ Χ. Κολώνιας γράφει πάλι πρὸς τὸν Ἰωάννη (Νούσια) Πέτσα διὰ τὴν παγωτὴν, γιὰ τὴν ὁποία πρῶτον γίνεται ἓνας τοῖχος και ἕστερα ἀπὸ 30 ἐκ. ἄλλος τοῖχος και ἕστερα ἀπὸ 30 ἐκ. τρίτος τοῖχος και ἀνάμεσα εἰς αὐτοὺς τοὺς τοῖχους εἰς τὰ 30 ἐκ. γιομίζεται μὲ στάχτη ἦτοι μὲ λιανὸν γαιάνθρακα, και ἀπάνω σκεπάζεται μὲ θόλον και ἀπὸ μέσα τσιμεντάρεται μὲ τσιμέντο (portland) τὸ καλύτερο.

Ὡστόσο ὁ Χ. Κολώνιας ἐπιλέγει:

Ἄλλὰ τί τὰ θέλεις αὐτά; Σκάψε μία τρίπα, εἰάν ἔχεις μέρος και τριγύρω γύρω βάλε τέσκα καλάμι και βάλε πάγον και ἀπὸ ἐπάνω βάλε σκεπὴν καλὴν και τίποτε ἄλλο.

Ποιὸς θὰ μᾶς πεῖ τί εἶναι αὐτὴ ἡ «παγωτὴ»;

Ρ Η Σ Τ Α Χ Κ Ο Λ Ο Ν Ι Α Σ

ХЛЕБАР

CHRISTOS H. KOLONIAS

BULANGER.

Пожареван
Pozarevat.

25 Σεπτεμβρίου 1908

8 20 40
110
20
25
25

Γράμμα μου πρὸς σε ἀπεσταλμένο
ἀπὸ τὸν πεθερόν σου καὶ ἐγὼ εἶπα ὅτι
ἐγὼ θὰ κάμω τὸν τοῖχον και ἕστερα
ἀπὸ 30 ἐκ. ἄλλος τοῖχος και ἕστερα
ἀπὸ 30 ἐκ. τρίτος τοῖχος και ἀνάμεσα
εἰς αὐτοὺς τοὺς τοῖχους εἰς τὰ 30 ἐκ.
γινοῦμαι μὲ στάχτη ἦτοι μὲ λιανὸν
γαιάνθρακα, και ἀπάνω σκεπάζεται
μὲ θόλον και ἀπὸ μέσα τσιμεντάρεται
μὲ τσιμέντο (portland) τὸ καλύτερο.

Γ'. ΑΘΗΝΑ ΔΑΦΝΙΔΗ

Ἀνάμεσα σὲ ἄλλα μορφωτικὰ ἰδρύματα τῆς Θεσσαλονίκης ποὺ προάγουν σὲ διεθνή κλίμακα ἑλληνικὲς σπουδές, ξεχωρίζουν τὰ Summer Courses of Modern Greek Language τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, τὸ γενικότερο πρόγραμμα θερινῶν μαθημάτων τοῦ Ἰνστιτούτου Μελετῶν Χερσονήσου τοῦ Αἴμου καὶ τὸ περιορισμένο γιὰ ἀγγλόγλωσσους (Ἀμερικανοὺς καὶ Καναδοὺς κυρίως) Summer Institute in Hellenic Studies τοῦ Ἀμερικανοῦ Κολλεγίου Ἀνατόλια τῆς Θεσσαλονίκης. Εἶναι μιὰ χαρὰ νὰ παρακολουθεῖ κανεὶς τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὴν πρόοδο στὶς ἑλληνικὲς σπουδές νέων σπουδαστῶν ἐκ πάσης γῆς καὶ εἶναι ἰδιαίτερα συγκινητικὸ στὴν περίπτωση νέων ἐπιστημόνων ἑλληνικῆς καὶ εἰδικότερα ἠπειρωτικῆς καταγωγῆς. Ἔρχονται στὴν Ἑλλάδα νὰ προσκυνήσουν τὴ ρίζα τους, νὰ ἐπισκεφθοῦν τὸ χωριὸ τῶν γονέων τους, νὰ βελτιώσουν τὰ ἑλληνικά τους καὶ νὰ πλουτίσουν τὸν ἑλληνισμό τους.

Ρωτήσαμε σπουδαστὰς καὶ σπουδάστριες τοῦ θερινοῦ Ἰνστιτούτου Ἑλληνικῶν Σπουδῶν τοῦ Κολλεγίου Ἀνατόλια τί εἶναι ἐκεῖνο ποὺ τοὺς ἔφερε στὴ Θεσσαλονίκη ἀπὸ τὴ μακρινὴ Ἀμερική, καί, μιλώντας ἑλληνικὰ ὠραῖα, μᾶς ἔδωσε καὶ γραπτὴ τὴν ἀπάντησιν ἡ Ἀθηνᾶ Δαφνίδα (Tina Dafnidis):

I am interested in taking the course for credit. I will be a junior this fall at the University of Missouri and am majoring in Broadcast Journalism. I have always been interested in classical art although I have never taken a course at my university. Archaeology has also had a special fascination for me although again, I have not had a formal class at my university.

Μεταφράζομε: *Μὲ ἐνδιαφέρει νὰ πάρω βαθμὸ (credit). Θὰ εἶμαι junior (τριτοετῆς) αὐτὴ τῇ χρονίᾳ στὸ Πανεπιστήμιο St. Louis μὲ εἰδίκευση στὴ δημοσιογραφία, τὸ ραδιόφωνο καὶ τὴν τηλεόραση. Μοῦ ἄρεσε ἀνέκαθεν ἡ Κλασικὴ Τέχνη, μολονότι δὲν εἶχα ἐπιλέξει αὐτὸ τὸ μάθημα στὸ Πανεπιστήμιό μου. Ἡ Ἀρχαιολογία ἐπίσης ἀσκοῦσε ἰδιαίτερη γοητεία ἐπάνω μου, μολονότι καὶ αὐτὸ τὸ μάθημα δὲν τὸ παρακολούθησα στὸ Πανεπιστήμιο.*

— Εἶναι ἡ πρώτη φορά, πὺ ἔρχεσαι στὴν Ἑλλάδα;

— Ἦρθα στὴν Ἑλλάδα ἄλλη μιὰ φορά μὲ τοὺς γονεῖς μου τὸ 1970. Ἦμουν τότε μόνον ἔνδεκα χρονῶν καὶ γι' αὐτὸ δὲν θυμᾶμαι πολλὰ ἀπὸ τὴν πρώτη μου ἐκεῖνη ἐπίσκεψη. Εἶχαν ἔλθει καὶ ἡ θεία μου, ἡ ἐξαδέλφη μου καὶ ἡ ἀδελφή μου. Γυρίσαμε πολλοὺς τόπους στὴν Ἑλλάδα. Πήγαμε καὶ στὴν Ἥπειρο, στὰ Ἰωάννινα καὶ στὸ χωριὸ τῶν γονέων μου, τὸν Παλαιόπυργο Πωγωνίου.

— Ἀπὸ ποῦ ἦλθατε, Ἀθηνᾶ;

— Γεννήθηκα καὶ μεγάλωσα στὸ St. Louis, Missouri, ἀλλὰ παρακολουθῶ πανεπιστημιακὰ μαθήματα σὲ μιὰ μικρὴ κοντινὴ πόλη, πανεπιστημιούπολη, πὺ τὴ λένε Columbia. Οἱ γονεῖς μου καὶ πολλοὶ συγγενεῖς μου μένουν στὸ St. Louis. Ἦρθα στὴν Ἑλλάδα νὰ σπουδάσω στὸ Anatolia College τῆς Θεσσαλονίκης γιὰ νὰ μάθω γιὰ τὴν ἑλληνικὴ μου κληρονομιά. Τώρα πὺ εἶμαι εἴκοσι ἐτῶν καὶ παρακολουθῶ πανεπιστημιακὰ μαθήματα, τώρα μόνον μπορῶ νὰ ἐκτιμῆσω τὴν πολιτιστικὴ κληρονομιά πὺ πῆρα ἀπὸ τοὺς γονεῖς μου. Εἶναι ἓνα θαυμάσιο βίωμα νὰ ἐπισκεφθῶ τοὺς συγγενεῖς μου στὴ Βόρειο Ἑλλάδα καὶ νὰ γυρίσω πάλι στοὺς δικούς μου στὴν Ἀμερικὴ νὰ τοὺς τὰ πῶ. Μετὰ τὰ μαθήματα στὸ Anatolia, θὰ πάω στὰ Ἰωάννινα νὰ ἰδῶ συγγενεῖς μας καὶ ὕστερα στὸ χωριὸ τῶν γονέων μου, στὸν Παλαιόπυργο, νὰ βρεθῶ στὸ πανηγύρι τῆς Παναγίας τὸ Δεκαπενταύγουστο.

— Πές μου κάτι γιὰ τοὺς δικούς σου στὸ St. Louis καί, ἂν θέλεις, κάτι γενικότερο γιὰ τοὺς Ἠπειρώτες στὸ Missouri!

— Οἱ γονεῖς μου πῆγαν στὸ St. Louis ἀπὸ τὸ Erie τῆς Πεννσυλβανίας πρὶν ἀπὸ τὸ 1960 καὶ ἀπὸ τότε ζοῦν ἐκεῖ. Μολονότι ἔχουμε μόνον δύο ἑλληνικὲς ἐκκλησίες στὸ St. Louis, οἱ Ἠπειρώτες ἀποτελοῦν ἓνα σημαντικὸ μέρος τοῦ πληθυσμοῦ. Ἡ μητέρα μου δουλεύει μὲ τὴν ὀργάνωση πὺ λέμε «Οἱ θυγατέρες τῆς Ἠπίρου» καὶ ὁ πατέρας μου ὑπηρετεῖ ὡς ἐπίτροπος τῆς ἐκκλησίας. Οἱ «Θυγατέρες τῆς Ἠπίρου» εἶναι ὀργάνωση πὺ βοηθᾶει τὴν Ἐκκλησία καὶ ἀναπτύσσει φιλανθρωπικὴ δράση. Ἡ συναναστροφή μου μὲ τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας μου, μὲ Ἑλληνας φίλους καὶ μὲ τοὺς ἐνορίτες στὴν Ἐκκλησία, μὲ ἐδίδαξαν πόσο μεγάλη τιμὴ εἶναι τὸ νὰ εἶσαι Ἑλληνας ἀπὸ τὴν Ἥπειρο. Τὸ πνεῦμα τῆς Ἠπίρου εἶναι δυνατὸ μέσα μου, στὴν οἰκογένειά μας καὶ στὴν ἐνορία μας.

— Εὐχαριστοῦμε, Ἀθηνᾶ, σοῦ εὐχόμαστε καλὴ τύχη καὶ μαζί μὲ μᾶς εὐχαριστεῖ καὶ σοῦ εὐχεται καλὴ τύχη καὶ

ἡ «Ἥπειρος»

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΟΠΛΑ
ΝΕΑ ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΣΕ ΤΑΦΟ ΠΟΛΕΜΙΣΤΟΥ ΣΤΗ ΘΕΣΠΡΩΤΙΑ

Σιδερένιος θώρακας στολισμένος με χρυσά κοσμήματα στο στήθος και στις έπωμίδες, σιδερένιο κράνος με άσημένα έπένδυση και άλλο χωρίς έπένδυση, σιδερένια σπαθομάχαιρα με πτηνόμορφη λαβή και ή σιδερένια θήκη της, χάλκινη ύδρία στολισμένη με ανάγλυφη παράσταση γερο-Σειληνοῦ και νεαροῦ Σατύρου, δύο έπίχρυσα στεφάνια με κλάδους μυρτιάς τὸ ένα, βαλανιδιάς τὸ άλλο, και άλλα σπουδαία εύρηματα έπλούτισαν τὸς αρχαιολογικούς θησαυροῦς πὸ μᾶς απέδωσε ή ήπειρωτική γῆ με μερικά μοναδικά αντικείμενα.

• Μοναδικὸς πράγματι είναι ὁ σιδερένιος θώρακας τοῦ τύπου αὐτοῦ, τὸν ὁ-

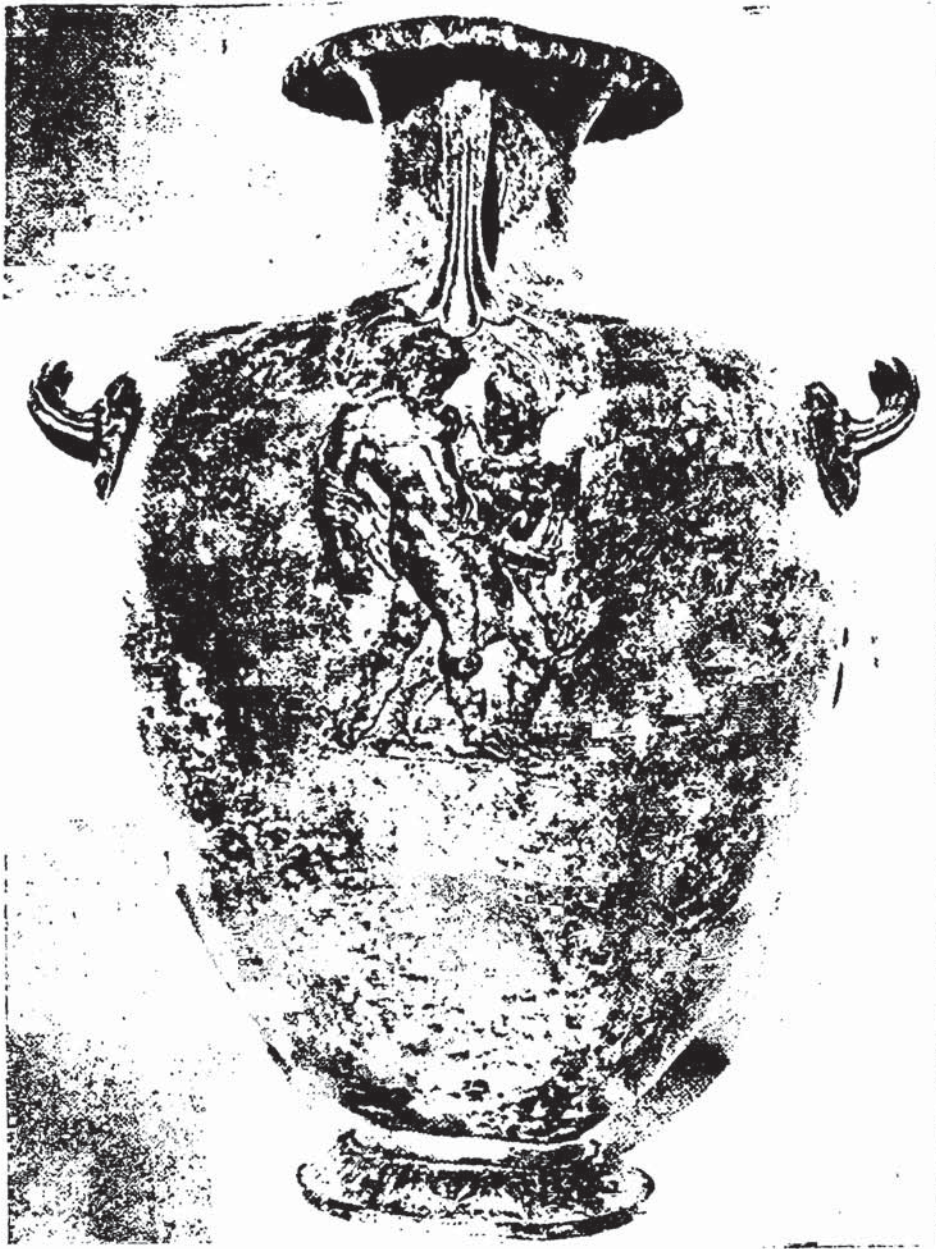

ποίο οί Γερμανοί ονομάζουν Muskelpanzer, δηλαδή διατηρεί τή μορφή τῶν λεπτομερειῶν τοῦ ἀνθρωπίνου θώρακος, τῆς κοιλιᾶς καί τῆς ράχης. Εἶναι λοιπὸν τεχνικότερος ἀπὸ τὸν θώρακα τῆς Βεργίνας καί τὸν δερμάτινο θώρακα τοῦ νεκροῦ, ποῦ εἰκονίζεται στὸν μεγάλο τάφο τῶν Λευκαδιῶν κοντὰ στὴ Νάουσα. Μοναδικὸ ἐπίσης εἶναι τὸ ἐπάργυρο κράνος καί ἡ σπαθομάχαιρα, ἡ ὁποία πράγματι ὁμοιάζει μὲ τὴ σπαθομάχαιρα τοῦ Κρατεροῦ στὸ περίφημο ψηφιδωτὸ τῆς Πέλλας. Ὠραιότατη ἐπίσης εἶναι ἡ χάλκινη ὑδρία μὲ τὸν μεθυσμένο Σειληνὸ καί τὸ νεαρὸ Σάτυρο, ἓνα σπάνιο καλλιτέχνημα.

Ὁ τάφος ποῦ περιεῖχε τοὺς θησαυροὺς ἦταν ἓνας ἀπλός, σχετικά, κασελωτὸς τάφος σὰν τοὺς τάφους στὸ Δερβένι (τὴν ἀρχαία Λητὴ) κοντὰ στὴ Θεσσαλονίκη, οἱ ὁποῖοι ἔδωσαν πλουσιώτατους θησαυροὺς χρυσῶν, ἀργυρῶν καί χάλκινων κτερισμάτων, μεταξὺ τῶν ὁποίων καί ὁ περίφημος χάλκινος κρατήρας μὲ ἀνάγλυφη μοναδικὴ διακόσμηση. Οἱ ἐλληνικοὶ τόποι λοιπὸν συναγωνίζονται ποιὸς θὰ δώσῃ τοὺς ὠραιότερους θησαυροὺς. Τὰ εὐρήματα τῆς Θεσπρωτίας ἐφρόντισε ἡ ἐπιστημονικὴ βοηθὸς τῆς Ἐφορίας Ἀρχαιοτήτων Κερκύρας (στὴν ὁποία ὑπάγεται ἡ Θεσπρωτία) Μαρία Λακάκη καί ὁ προϊστάμενός της Ἐφορὸς Ἀρχαιοτήτων κ. Ἄγγελος Χωρέμης.

Ἐλπίζουμε ὅτι θὰ δώσουν σύντομα πλήρη δημοσιότητα στὰ μοναδικὰ εὐ-

ρήματα και περιμένουμε να τὰ ἰδοῦμε ἀνάλογα μὲ τὴ σημασία τους καὶ τὴν ἀξία τους ἐκτεθειμένα, γιατί ὄχι σὲ ἓνα νέο Μουσεῖο στὴν Ἡγουμενίτσα, τὴ σημερινή πρωτεύουσα τῆς Θεσπρωτίας, ἀφοῦ βρέθηκαν στὸ χωριὸ Προδρόμι τῆς Παραμυθιάς;

Πάντως τὰ εὐρήματα εἶναι σὲ καλὰ χέρια. Ἄς ἐνδιαφερθοῦν καὶ οἱ Θεσπρωτοὶ γιὰ ἓνα δικό τους Θεσπρωτικὸ Μουσεῖο. Εἶναι καιρὸς. Εἶναι ὅ,τι λείπει στὴ δυτικὴ πύλη τῆς Ἑλλάδος, τὴν Ἡγουμενίτσα.

ΑΠΟ ΤΗ ΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΩΝ

ΑΔΕΛΦΟΤΗΣ ΚΑΤΩ ΜΕΡΟΠΑΙΩΝ-ΠΩΓΩΝΙΟΥ

Τοῦ προέδρου της κ. Θεοφάνη Βλάχου

Ἐκ τῶν παλιῶν χρόνων οἱ συγχωριανοί μας πιεζόμενοι ἀπὸ τὸν ἄγονο τόπο μας καὶ ἀπὸ τὸν Τούρκο κατακτητὴ ἔπαιρναν τὸ δρόμο τῆς ξενιτιάς, πού σ' αὐτὴ εἶχαν σὰ σκοπὸ τους τὴν ἀναζήτηση τῶν ὑλικῶν πόρων τῆς ζωῆς καὶ ὄχι τῶν ἀπολαύσεων, καὶ γύριζαν ὄλοι στὸ χωριό, ἄλλοι πολὺ καὶ ἄλλοι λίγο «καζαντισμένοι».

Μεταπολεμικὰ λόγω τῶν συνθηκῶν τῆς κατοχῆς καὶ τῶν δραματικῶν γιὰ τὴν πατρίδα μας γεγονότων πού μεσολάβησαν, πῆραν πάλι τὸν ἴδιο δρόμο, ἀλλὰ χωρὶς ἐπιστροφή.

Ἔτσι τὸ χωριὸ ἐρημώθηκε σχεδόν. Ἡ ἐκκλησία μας, τὸ Βυζαντινὸ Μοναστήρι τοῦ Ἁγιάννη, τὸ σχολεῖο καὶ πολλὰ παραδοσιακὰ χτίσματα πού μᾶς ἄφησαν οἱ παλιοὶ ἀπὸ τὸν ἰδρώτα τους στὴν ξενιτιά κόντεψαν νὰ καταρρεύσουν, καὶ κοντὰ σ' αὐτὰ νὰ χαθοῦν τὰ ἦθη, τὰ ἔθιμα καὶ οἱ παραδόσεις μας.

Ἡ Ἀδελφότητά μας ἀπὸ χρόνια ἐπεσήμανε τὸν κίνδυνο αὐτό, καὶ ἄρχισε τὴ συγκέντρωση χρημάτων ἀπὸ τοὺς ἀπανταχοῦ συγχωριανούς, καὶ ἐπισκεύασε τὸ σχολεῖο πού εἶχε καεῖ στὰ δύσκολα χρόνια, συντήρησε καὶ ἔσωσε τὸ Μοναστήρι καὶ τὶς ἀξιόλογες ἀγιογραφίες του, ἄλλαξε τὴ στέγη τῆς ἐκκλησίας, ἔσωσε πολλὰ παραδοσιακὰ χτίσματα, ἄνοιξε μιὰ μεγάλη πλατεία, καὶ τελευταῖα οἰκοδόμησε σ' αὐτὴ παραδοσιακὸ ἐντευκτήριο 20x9 μ., πού τὸ ἐπίπλωσε καὶ τὸ ἐξόπλισε μὲ μέσα λειτουργικότητας καὶ μαζικῆς ἐνημερώσεως, καθὼς καὶ μὲ πλούσια βιβλιοθήκη. Γιὰ τὸν πλουτισμὸ της, ἐκτὸς τῶν ταξιδεμένων πρόσφεραν βιβλία τὸ «Ἰδρυμα Μελετῶν Χερσονήσου τοῦ Αἴμου», ἢ «Ἐταιρ. Μακεδονικῶν Σπουδῶν», ἢ Ἀγροτικὴ Τράπεζα κ.π.ἄ. Γιὰ ὅλα αὐτὰ δαπανήσαμε ποσὸ πλέον τοῦ 1.000.000, προϊόν ἀποκλειστικὰ προσφορῶν τῶν ταξιδεμένων. Ἔτσι ἐφανήκαμε ἀντάξιοι συνεχιστῶν τῶν παλαιότερων συγχωριανῶν μας.

Ο ΗΠΕΙΡΩΤΗΣ ΒΑΡΟΝΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΙΝΑΣ
ΕΠΙΤΙΜΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ ΟΥΓΓΡΙΚΩΝ ΠΟΛΕΩΝ

Δίνουμε σ' αυτό τὸ τεῦχος τὸ δεύτερο ἀδημοσίευτο ντοκουμέντο πού μᾶς παραχώρησε ὁ Οὐγγρος καθηγητῆς κ. Ὄδων Fűnes καὶ μετέφρασε ὁ συμπατριώτης καθηγητῆς κ. Γιάννης Ἐξαρχος. Εἶναι ἀπονομὴ τίτλου ἐπίτιμου δημότου τῆς πόλεως Szeget στὸ βαρόνο Γεώργιο Σίνα. Ὁ κ. Fűnes μᾶς πληροφορεῖ ὅτι τὰ ἀναφερόμενα στὸ κείμενο χωρία Hodosi καὶ Kisdiia, τὰ ὁποῖα δὲν ἀπέχουν μεταξύ των, ἀνήκαν στὸ Νομὸ Τέμες τῆς Νοτίου Οὐγγαρίας, εἶναι κοντὰ στὴν πόλη Τεμεσβάρ, καὶ ἀπὸ τὸ 1920 εἶναι προσαρτημένα στὴ Ρουμανία.

Τὸν καθηγητῆ κ. Ὄδων Fűnes καὶ τὸν καθηγητῆ κ. Γιάννη Ἐξαρχο εὐχαριστοῦμε.

ἢ «Ἑπειρος»

Ἀπονομή τίτλου ἐπίτιμου δημότου στὸ Szeget

Ἡμεῖς, ὁ ἀρχιδικαστῆς, δήμαρχος καὶ Σύμβουλος τῆς Ἐλευθέρας Βασιλικῆς πόλεως τοῦ Szeget φέρομεν εἰς γνῶσιν διὰ τῆς παρουσίας μας ἐπιστολῆς σὲ κάθε ἐνδιαφερόμενον καὶ ἀρμόδιον, ὅτι εἰς ἐκτέλεσιν τῶν καθηκόντων μας ὡς ὑπευθύνων τοῦ Μεγαλειοτάτου Ἐστεμμένου Βασιλέως μας, χάριν τοῦ κοινῆς δικαίου, καὶ τῆς παραμονῆς ὡς ἐλευθέρας τῆς πόλεώς μας, συνεπεία τῆς δυνατότητος ἣν ἔχομεν νὰ λαμβάνωμεν ἀποφάσεις κατὰ τὴν σημερινὴν τακτὴν ἡμέραν καὶ χρόνον συνήλθομεν εἰς συνεδρίασιν τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου κατὰ τὴν ὁποῖαν ἀποφασίσαμεν τὰ κάτωθι. Δεδομένης τῆς κοινῆς ἀναγνωρίσεως διὰ τὴν συνεχῆ ἐνίσχυσιν τῆς πόλεώς μας ἀπὸ μέρους τοῦ Ἐλευθέρου Σημαιοφόρου τοῦ Hodosi καὶ τοῦ Kisdiia κ. Γεωργίου Σίνα, μέλους τοῦ τάγματος τοῦ Σωτῆρος τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων, καὶ τοῦ τάγματος τοῦ Τούρκου αὐτοκράτορος Nischami Iftihar ἀριστείου ἀνδρείας, τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλικῆς ἀντιπροσώπου, Δ/ντοῦ τοῦ Αὐστριακοῦ Ἐλευθ. Μονοπωλίου ἀλλαγῆς χρήματος, πολυαρίθμων καὶ ἀξιολόγων Νομαρχιακῶν ὑπηρεσιῶν δικαστοῦ-δαιτητοῦ, ἐπιτρόπου διαχειρίσεως ἐκπαιδευτικῶν Ἑλληνικῶν Ἰδρυμάτων ἐξωτερικοῦ, ἐπίτιμου μέλους τῆς ἐδρας τοῦ Βασιλέως καὶ ταυτόχρονα συνεργάτου πάσης προσπάθειας διὰ τὴν βελτίωσιν τῆς πατρίδος μας καὶ δημιουργοῦ ὠφελίμων ἰδρυμάτων, πρὸς βελτίωσιν τῆς πατρίδος μας, ἀρίστου καὶ λίαν φιλέργου καὶ ἐτοίμου πρὸς βοήθειαν, καὶ ὄχι πρό πολλοῦ, κατὰ τὰς πλημμυρίδας τοῦ Δουνάβεως πού προκάλεσαν ἀνυπολόγιστες ζημίες στὶς ἀδελφές πόλεις Βούδα καὶ Πέστη, προσέφεραν εἰς τὴν πρωτεύουσάν λίαν σοβαρὰ ἐνισχύσεις γιὰ τοὺς πληγέντας σοβαρὰ ἀνθρώπους. Παράλληλα μὲ ἐνθουσιασμό ἐνίσχυσε τὴν ἀναγέννησιν καὶ ἀνθήσιν τοῦ ἐντοπίου ἐμπορίου. Ἐκτὸς τούτων ἐνίσχυσε τὴν δημιουργίαν καὶ ἐπέκτασιν τῆς καλλιέργειας τοῦ καπνοῦ πού εἶχε παραμεληθῆ σὲ χιλιάδες παραγωγούς καὶ στὴν πόλιν μας πολυαρίθμες πτωχὲς οἰκογένειες ἐνίσχυσε γιὰ τὴν διατροφή καὶ τὶς ἄλλες ἀνάγκας ἀνοίγοντας καὶ δημιουργώντας καινούργια πηγὴ ἀπασχολήσεως.

Ὁ ἀνωτέρω τιμούμενος Ἐλευθέρος Σημαιοφόρος ἐξοχώτατος Γεώργιος Σίνας λαμβάνει τὸν τίτλο τοῦ ἐπίτιμου Δημότου τῆς πόλεώς μας καὶ τοῦ παρέχονται καὶ τοῦ δωρίζονται οἱ ἀντίστοιχες τιμὲς καὶ ἐγγράφεται στὴν τιμητικὴ σειρὰ τῶν λοι-

πῶν ἐπιτίμων δημοτῶν μας καὶ ἐγγράφομεν μὲ χαρὰν καὶ ἐγγυόμαστε δίδοντας αὐτὸν τὸν τίτλο καὶ ἐπιτρέποντας καὶ δωρίζοντας στὸν ἀνωτέρω ἀξιότιμον Κύριον Ἐλεύθερον Σημαιοφόρον ἐξοχώτατον, μὲ ὅλα τὰ δικαιώματα, νομιμότητες καὶ ἐλευθερίες, μὲ τὰ ὁποῖα ἡ πόλις μας τιμᾷ τοὺς ἐπιτίμους δημότες της βάσει τῶν τοπικῶν Νόμων καὶ τῶν παρεχομένων διὰ τοῦ τίτλου τῶν ἐπιτίμων δημοτῶν δυνατοτήτων διαβιώσεως, διακρίσεως καὶ κατοχῆς.

Ἡ κοινὴ χάριν τῆς ἀληθείας αὐτῆ ἀπόφασις, ληφθεῖσα στὴν πόλις Szeget τὸ ἔτος 1839 τὸν μῆνα τῆς προνηστείας, κατὰ τὴν 25ην ἡμέραν κατὰ συνελθοῦσαν συνεδρίασιν τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου.

Ἀνεγνώσθη καὶ ἐξεδόθη

Miskolczy Istvan

τοῦ ἀξιότιμου καὶ εὐγενοῦς Νομοῦ Csanad δικαστῆς
καὶ τῆς τιμημένης καὶ εὐγενοῦς πόλεως ὑπογραμματοῦς.

ΣΥΓΧΑΡΗΤΗΡΙΑ ΣΤΟΝ κ. Π. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑ ΚΑΙ ΣΤΟΥΣ ΑΠΟΔΕΚΤΕΣ ΤΗΣ ΔΩΡΕΑΣ ΤΟΥ. Διαβάζομε στὸ «Σκουφᾶ», τὸ λαμπρὸ ἱστορικό, λαογραφικὸ καὶ λογοτεχνικὸ περιοδικὸ τῆς Ἄρτας, ὅτι ὁ ὁμώνυμος Μουσικοφιλολογικὸς Σύλλογος ἀπέκτησε καὶ δεῦτερο ἀκίνητο. Τοῦ τὸ ἐδώρησε ἐν ζωῇ ὁ γνωστὸς πολιτικός, ὑπουργὸς κατ' ἐπανάληψιν, συγγραφεὺς κλπ., ὁ κ. Πέτρος Εὐαγγέλου Γαρουφαλιᾶς. Εἶναι τὸ ἓνα δεῦτερο ἐνὸς οἰκοπέδου 813,50 μ² καὶ τῆς ἐπ' αὐτοῦ οἰκοδομῆς ἐκτάσεως 328 μ². Τὸ ἀκίνητο «βρίσκεται στὴν πιὸ προνομιακὴ θέση τῆς Ἄρτας», ἀνάμεσα στὴν Πλατεία Σκουφᾶ καὶ στὴν Παρηγορήτισσα.

Τὸ ἄλλο ἐν δεῦτερον τοῦ ἀκινήτου ἀνήκει στὰ Ἑλέη Ἄρτης, στὰ ὁποῖα τὸ ἄφησε μὲ διαθήκη ὁ ἀείμνηστος Δημήτριος Γαρουφαλιᾶς. Ὁ «Σκουφᾶς» καὶ τὰ «Ἑλέη» συμφώνησαν νὰ πάρῃ ὁ Σκουφᾶς τὸ ἀνώγειο, ὅπου θὰ στεγάσῃ τὸ Ἱστορικὸ Μουσεῖο του, τμῆμα τῆς Πινακοθήκης του καὶ τὴν Ἱστορικὴ Βιβλιοθήκη του.

Ὁ Σύλλογος Σκουφᾶς ἀνεκήρυξε Μέγαν Εὐεργέτην του τὸν κ. Πέτρο Γαρουφαλιᾶ, ὁ ὁποῖος, σημειωτέον, ὑποσχέθηκε νὰ δωρήσῃ καὶ τὰ ἐπιπλα τῆς οἰκοδομῆς καὶ τὴν πλούσια σὲ σπάνια βιβλία ἰδιωτικὴ βιβλιοθήκη του. Τὸ περιοδικὸ Σκουφᾶς συγχαίρει θερμὰ τὸν κ. Πέτρο Γαρουφαλιᾶ. Θερμὰ συγχαρητήρια ἀπευθύνει, στὸ δωρητὴ καὶ στὸν ἀποδέκτη τῆς δωρεᾶς, καὶ

ἢ «Ἥπειρος»

Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑ

Ὁ συντάκτης τοῦ κανονισμοῦ ἀείμνηστος ἑλληνοδιδάσκαλος Γρηγόριος Οἰκονόμου, ὁ ἀγαπητὸς Μπάρμπα-Γόλης, ἀρχηγὸς οἰκογενείας μὲ πλειάδα δασκάλων καί, τώρα, δύο πανεπιστημιακοὺς βοηθοὺς.

Ἀπὸ τὸ ἀρχεῖον Ἰωάννου Πέτσα ἀποσποῦμε καί τὸ κατωτέρω κείμενο, χαρακτηριστικὴ μαρτυρία γιὰ τὴν κατάσταση τῆς παιδείας κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας. Συντάκτης τοῦ κανονισμοῦ εἶναι ὁ μειλῆχιος καί εὐπροσήγορος ἑλληνοδιδάσκαλος ἀείμνηστος Γρηγόριος Οἰκονόμου, τὸν ὁποῖον θυμοῦνται ἀκόμα πολλοὶ Ἑπειρῶτες ὡς ἡπιο παιδαγωγὸ παρὰ τὴ φαινομενικὴ αὐστηρότητα τοῦ κανονισμοῦ, στὴν ὁποία πάντως πολλὰ ὀφείλει ἡ παιδεία τῶν παλαιότερων γενεῶν. Ὑπὸ τὴν σκιάν τοῦ ἀλησμόνητου μπαρμπα-Γόλη μεγάλωσαν δασκαλομάνες στὸ ἄμεσο οἰκογενειακὸ του περιβάλλον (παιδιά του, γαμπροὶ καί νύφες), ἀλλὰ καί εὐρύτερα στὶς βόρειες ἐπαρχίες τῆς Ἑπείρου (Δωδώνης, Ζαγορίου, Κονίτσης).

Μπορεῖ νὰ φαντασθῆ κανεὶς τί ἐσήμαινε ἠθικῶς νὰ «καλῆται ἡ Ἐφορία πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ Σχολείου» ὅταν ὁ κλέπτης «ἀλλοτριῶν πραγμάτων» εἶναι ἀπομονωμένος «εἰς τινὰ γωνίαν τοῦ ἐκπαιδευτηρίου»!

Κανονισμὸς Σχολείου Ἐρτσίστης

Καθήκοντα Μαθητῶν

Τὰ καλὰ πόνοις κτῶνται

Χρόνου φείδου

- A. Πᾶς παῖς φοιτῶν εἰς τὸ σχολεῖον εἶναι καὶ λέγεται μαθητῆς.*
- B. Πᾶς παῖς δύναται νὰ εἰσαχθῆ εἰς τὸ σχολεῖον ὡς μαθητῆς ἅμα συμπληρώσῃ τὸ ἕκτον ἔτος τῆς ἡλικίας του.*
- Γ. Πᾶς μαθητῆς ὀφείλει νὰ συμμορφῶται πρὸς τὰ ἐξῆς καθήκοντά του:*
 - 1. Κατὰ τὴν ἑναρξιν τοῦ σχολικοῦ ἔτους νὰ προσέρχεται συνοδευόμενος παρὰ τοῦ πατρὸς ἢ κηδεμόνος καὶ νὰ ἐγγράφηται ἐν τῷ μητρώῳ τῆς σχολῆς καταβάλλων καὶ τὰ νενομισμένα σχολικὰ τέλη, ἅτινα δὲν θὰ εἶναι ὀλιγώτερα τοῦ 1/4 ἀργυροῦ μετρητίου. Αἱ ἐγγραφαὶ θὰ διαρκῶσι τὸ πολὺ μέχρι τῆς 20ῆς Σεπτεμβρίου. Πᾶσα*

ἐγγραφή πέραν τῆς ἀνωτέρω προθεσμίας θὰ γίνηται μόνον τῇ ἐγκρίσει καὶ ἀποφάσει τῆς Ἐφορίας.

2. Νὰ προσέρχεται κατὰ τὴν ὠρισμένην ὥραν εἰς τὸ σχολεῖον ἦτοι ἅμα τῇ κρούσει τοῦ δημοσίου κώδωνος¹. Πᾶσα καθυστέρησις θὰ τιμωρῆται δι' ἰσοχρόνου κρατήσεως ἐν τῷ σχολείῳ μετὰ τὴν λῆξιν τῶν μαθημάτων.

3. Προσερχόμενος εἰς τὸ σχολεῖον νὰ εἶναι καθαρὸς τὸ σῶμα καὶ τὴν περιβολήν. Πᾶς ὁ παραμελῶν τὴν καθαριότητα τοῦ σώματος καὶ τῆς περιβολῆς μετὰ πρώτην καὶ δευτέραν νουθεσίαν θ' ἀπομονῶται πρὸς παραδειγματισμόν.

4. Νὰ εἶναι ἐφωδιασμένος δι' ὄλων τῶν χρειῶν εἰς μαθητὴν, νὰ ἔχῃ συντελεσμένην τὴν γραφικὴν ἐργασίαν, ἣτις ἀπὸ τῆς προηγουμένης ἐρμηνείας τοῦ μαθήματος ἤθελεν ὀρισθῆ, καὶ ἐν καθαροῖς τετραδίοις.

5. Εἰσερχόμενος ἅπαξ εἰς τὸ σχολεῖον καὶ καταλαμβάνων τὴν ὠρισμένην δι' αὐτὸν θέσιν ἀθορύβως ὀφείλει νὰ τηρῇ αὐτὴν μέχρι τέλους χωρὶς νὰ στρέφῃ δεξιὰ ἢ ἀριστερὰ ἢ ὀπίσω καὶ συνομιλῇ μετ' ἄλλων μαθητῶν ἢ καὶ ἐνοχλῇ αὐτοῦς. Πᾶσα παράβασις θὰ τιμωρῆται δι' ὀρθοστασίας.

6. Κατὰ τὴν ὥραν, καθ' ἣν γίνεται ἡ διδασκαλία, ἐὰν μὲν διδάσκεται ἡ τάξις αὐτοῦ, ὀφείλει νὰ ἔχῃ ἀμέριστον τὴν προσοχὴν αὐτοῦ πρὸς τὸν διδάσκαλον καὶ τὸ διδασκόμενον μάθημα· εἰς δὲ τὰς ἐρωτήσεις νὰ ἀνατείνῃ κοσμίως τὴν χεῖρα καὶ ν' ἀπαντᾷ, ὡς ἂν ὀρίζεται ὑπὸ τοῦ διδασκάλου· νὰ μὴ ψιθυρίζῃ δὲ ἢ ὁμιλῇ ἢ ὑποβάλλῃ εἰς ἄλλους τὴν ἀπάντησιν· ἐὰν δὲ δὲν διδάσκηται ἡ τάξις αὐτοῦ, ὀφείλει ν' ἀσχολῆται ἢ προπαρασκευαζόμενος εἰς τὸ διδαχθὲν μάθημα καὶ πρὸς ἐξέτασιν ὠρισμένον ἢ καὶ ἀσχολούμενος εἰς γραφικὴν ἐργασίαν, ἣτις ἤθελεν ὀρισθῆ ὑπὸ τοῦ διδασκάλου. Ὁ παραβάτης τιμωρηθήσεται διὰ περιορισμοῦ ἐν τῇ Σχολῇ. Ἐὰν δὲ ἀποδειχθῇ ἀπροπαρασκευαστος εἰς τὸ διδαχθὲν μάθημα, θὰ ὑποχρεῶται νὰ ἐκμάθῃ αὐτὸ τελείως ἐν τῇ σχολῇ μετὰ τὸ τέλος τοῦ μαθήματος.

7. Κατὰ τὴν ὥραν τοῦ διαλείμματος νὰ ἐξέρχεται ἀθορύβως τῆς Σχολῆς κατὰ τὴν σειρὰν αὐτοῦ καὶ ἀθορύβως καὶ ἄνευ ἐρίδων νὰ συμπαιζῇ μετὰ τῶν συμμαθητῶν του τὰς ὠρισμένας παιδιὰς. Ὁ καταχρῶμενος τῆς ἐμπιστοσύνης περιορίζεται κατὰ τὴν ὥραν τοῦ διαλείμματος.

8. Μετὰ τὴν λῆξιν τῶν μαθημάτων ὀφείλει νὰ ἐξέρχεται ἀθορύβως τῆς Σχολῆς καὶ ἐν ἄκρῳ κοσμιότητι νὰ διέρχεται τὰς ὁδοὺς προσαγορευῶν ὅσους ἤθελε συναντήσῃ καθ' ὁδὸν σεμνῶς.

9. Ἐν τῇ οἰκίᾳ δέον νὰ προσφέρηται πρὸς τοὺς γονεῖς καὶ τοὺς μεγαλύτερους μετὰ τοῦ προσήκοντος σεβασμοῦ, μετ' ἀδελφικῆς ἀγάπης πρὸς τοὺς ὁμήλικας καὶ μικροτέρους· θὰ ἀσχολῆται δὲ εἰς τὴν προπαρασκευὴν αὐτοῦ διὰ τὸ σχολεῖον ἢ εἰς τὰ οἰκεῖα ἔργα. Ὁ παραβάτης θὰ τιμωρῆται ἐλαφρῶς καὶ ἐν ὑποτροπῇ αὐστηρῶς.

10. Νὰ παρίσταται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἀνὰ πᾶν Σάββατον κατὰ τὸν ἐσπερινὸν καὶ ἀνὰ πᾶσαν Κυριακὴν ἢ ἄλλην ἐορτάσιμον ἡμέραν κατὰ τὴν θείαν λειτουργίαν προσερχόμενος ἐγκαίρως καὶ ἐστραμμένος πρὸς Ἀνατολὰς· ν' ἀκούῃ εὐ-

1. Ἐννοεῖται ἡ καμπάνα.

λαβῶς τὰς ἱεράς ἀκολουθίας, νὰ ἰσοκρατῆ νὰ κανοναρχῆ ὁ δυνάμενος καὶ νὰ ἀναγινώσκη ἐκ περιτροπῆς μετὰ τῶν συμμαθητῶν του τὸν Ἀπόστολον. Ὁ παραβάτης τιμωρηθῆσεται δι' ἐπιτιμήσεως ἢ καὶ ἐν ὑποτροπῇ διὰ νηστείας.

11. Κατὰ τὰς Κυριακὰς καὶ τὰς ἄλλας σχολασίμους ἡμέρας μετὰ τὴν Θεϊάν καὶ ἱερὰν λειτουργίαν δύναται νὰ παίξῃ ἐν ὠρισμένοις τόποις παιγνίδια σεμνὰ μετὰ τῶν συμμαθητῶν του ἄνευ θορύβου, ὕβρεων καὶ κακολογιῶν. Ὁ καταχρῶμενος δὲ τῆς ἐλευθερίας στερηθῆσεται αὐτῆς.

12. Ἀπαγορεύεται αὐτοῖς τὸ ὀμνῆναι ἐν ὀνόματι τοῦ Πλάστον καὶ Σωτῆρος ἡμῶν, τοῦ Τιμίου Σταυροῦ καὶ τῶν ἁγίων πρὸς ἐπιβεβαίωσιν τῶν λεγομένων· ἐπίσης τὸ ψεύδεσθαι πρὸς τε τοὺς διδασκάλους, τοὺς γονεῖς καὶ πρὸς ἀλλήλους. Οἱ παραβάται τιμωρηθῆσονται δι' ἐπιτιμήσεως, ὀρθοστασίας ἐν τῇ Σχολῇ, καὶ ἐν ὑποτροπῇ διὰ νηστείας.

13. Εἰς τὰς πρὸς ἀλλήλους σχέσεις ὀφείλουσι νὰ ἐμπνέωνται ὑπὸ αἰσθημάτων ἀκραιφνοῦς καὶ εἰλικρινοῦς ἀγάπης σεβόμενοι ἀλλήλους καὶ τὰ πράγματα αὐτῶν χωρὶς νὰ ἀρπάζωσιν ἢ κλέπτωσιν αὐτὰ καθιστάμενοι ἔνοχοι βαρειῶν ποινῶν, αἵτινες εἶναι καταστρεπτικαὶ τῆς ὑπολήψεως αὐτῶν. Οἱ φωραθησόμενοι κλέπται ἀλλοτρίων πραγμάτων ἀμέσως θ' ἀπομονῶνται τῶν λοιπῶν συμμαθητῶν εἰς τινα γωνίαν τοῦ ἐκπαιδευτηρίου καὶ θὰ ἐπιτηρῶνται καθ' ἐκάστην ὑπὸ τεταγμένου μαθητοῦ, συγχρόνως δὲ θὰ καλῆται ἡ Ἐφορία πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ σχολείου.

14. Ὀφείλουσι ἐπὶ ποινῇ προσωρινῆς ἢ ἐν ὑποτροπῇ παντελοῦς ἀποβολῆς νὰ ἔχωσι τυφλὴν ὑπακοὴν τῷ διδασκάλῳ, ὃν δεόν νὰ σέβωνται ἀμερίστως.

15. Ὀφείλει κατὰ τὰς ἐνιαυσίους δημοσίας ἐξετάσεις νὰ προσέρχεται πρὸς ἐξέτασιν, ἄλλως θὰ μένη ἐν τῇ αὐτῇ τάξει κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος.

16. Πᾶς μαθητὴς ἔχων περισσοτέρας τῶν 150 ἀπουσιῶν σεσημειωμένας ἐν τοῖς καταλόγοις τῶν διδασκάλων καὶ μὴ ἀξιούμενος ἔκ τε τῶν καθ' ἐκάστην καὶ τῶν κατὰ τὰς ἐνιαυσίους ἐξετάσεις ἀπαντήσεων τοῦλάχιστον τοῦ ὀλικοῦ βαθμοῦ 5,50 δὲν προβιβάζεται κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος εἰς τὴν ἀνωτέραν τάξιν.

17. Ὁ παρὼν κανονισμὸς συγκείμενος ἐξ ἄρθρων 17 ἰσχύει μέχρι συντάξεως ἑτέρου ἢ τροποποιήσεως αὐτοῦ.

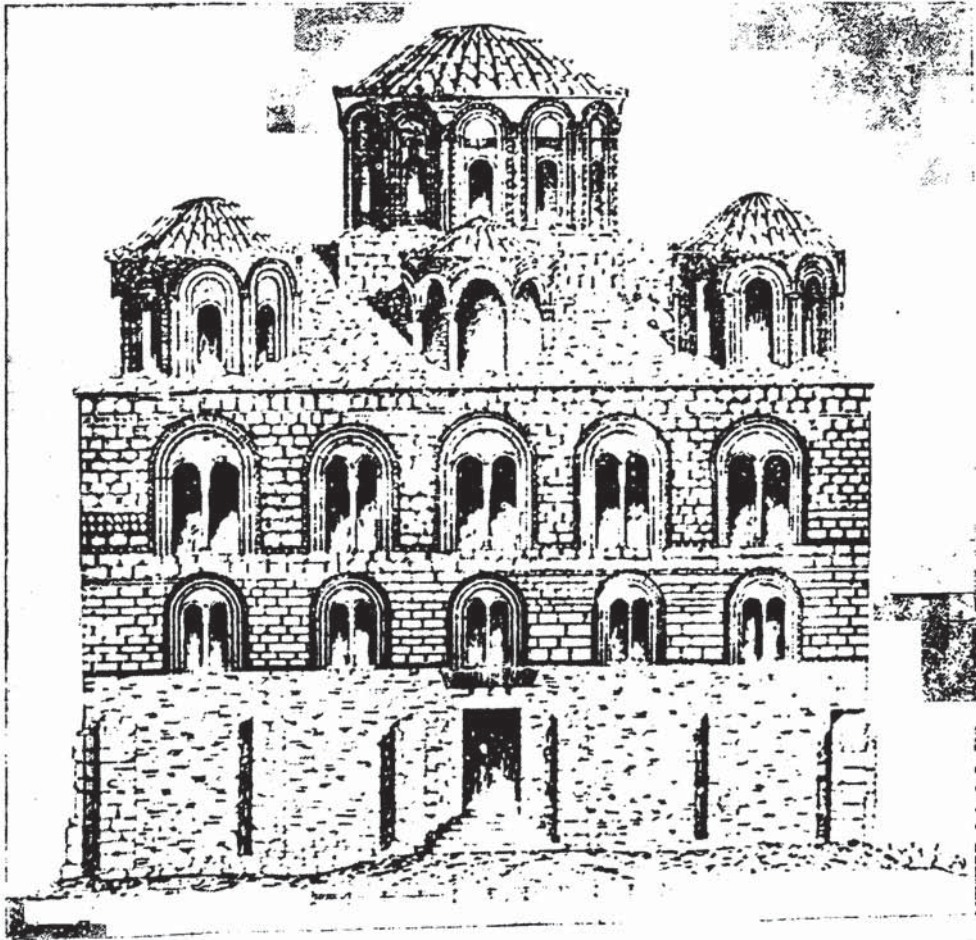
Ἐν Ἀρτσίστῃ τῇ 20ῇ Σεπτεμβρίου 1910

Ὁ διευθυντὴς
Γρηγορ. Γ. Οἰκονόμου

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ Κ. ΟΡΛΑΝΔΟΣ

Πλήρης ημερών, ἀλλ' ἀκμαῖος καὶ δημιουργικὸς ὡς τὶς τελευταῖες ἡμέρες τοῦ πέθανε ὁ Ἀναστάσιος Κ. Ὀρλάνδος, ὁμότιμος καθηγητὴς τοῦ Ε. Μ. Πολυτεχνείου, ἐπίτιμος καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἀκαδημαϊκὸς κ.λ.π. Εἶναι δύσκολο καὶ νὰ συνοψίσουμε τὸ διδακτικὸ, ἐρευνητικὸ, ἀναστηλωτικὸ, ἀνασκαφικὸ κ.λ.π. ἔργο τοῦ ἀειμνήστου Ὀρλάνδου στὶς περιορισμένες σελίδες μας. Ἔχει δημοσιεύσει πάνω ἀπὸ 270 διατριβὲς καὶ συγγράμματα στὰ ἑλληνικὰ καὶ ἄλλες διεθνεῖς γλώσσες. Μεταξὺ αὐτῶν καὶ «Ἡ Παρηγορήτισσα τῆς Ἄρτας» (1963) καὶ πολλὲς ἄλλες μελέτες καὶ συγγράμματα γιὰ ἡπειρωτικὰ μνημεῖα κυρίως τῆς Νικοπόλεως καὶ τῆς Ἄρτας. Σὲ ἔνδειξη ἐλάχιστης ἀναγνωρίσεως ἀνεκηρύχθη ἐπίτιμος δημότης τῆς Ἄρτας. Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ τιμὴ καὶ ἄλλοι ἀνώτατοι τίτλοι καὶ παράσημα ἑλληνικὰ καὶ ξένα δὲν ἀρκοῦν νὰ ἀποδώσουν τὸ κύριο προσὸν τοῦ Ἀναστασίου Ὀρλάνδου, τὴν ἀνθρωπιά του, ποὺ τὸν ἔκαμε ἀγαπητὸ καὶ προσιτὸ σὲ ὅλους.

Δ' ΣΥΜΠΟΣΙΟ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ ΒΟΡΕΙΟΕΛΛΑΔΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ

(ΗΠΕΙΡΟΣ - ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ - ΘΡΑΚΗ)

Στά Ίωάννινα συνήλθε από 10-13 Ὀκτωβρίου 1979 τὸ Δ' Διεθνὲς Συμπόσιο Βορειοελλαδικοῦ Χώρου, ποὺ ὀργάνωσαν ἀπὸ κοινοῦ τὸ Ἴδρυμα Μελετῶν Ἰονίου καὶ Ἀδριατικοῦ Χώρου (ΙΜΙΑΧ) καὶ τὸ Ἴδρυμα Μελετῶν Χερσονήσου τοῦ Αἴμου (ΙΜΧΑ). Ἡ Ἐταιρεία Ἑπειρωτικῶν Μελετῶν πρόσφερε τὴ φιλόξενη στέγη τῆς καὶ τὶς ἐγκαταστάσεις τῆς. Οἱ κ.κ. Σύνεδροι πραγματοποίησαν ἐκδρομὴ στὰ ἐνδιαφέροντα κέντρα λαϊκοῦ πολιτισμοῦ τοῦ Νομοῦ Ἰωαννίνων (Ζαγοροχώρια κλπ.) καὶ προσκύνησαν στοὺς δοξασμένους τόπους τῶν Συνόρων (Καλμπάκι, Κακαβιά κλπ.). Τὰ Πρακτικὰ τῶν Ἔργασιων τοῦ Συμποσίου θὰ δημοσιευθοῦν ἐν καιρῷ. Ἐν τῷ μεταξύ δίνουμε στὴ δημοσιότητα, κατὰ εὐγενῆ παραχώρηση τοῦ καθηγητοῦ τῆς Λαογραφίας στὴ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων κ. Μ. Μερακλή, τὴ Σύνοψη τῶν Ἔργασιων τοῦ Συμποσίου, ὅπως τὴν ἐξέθεσεν ὁ καθηγητὴς τοῦ Ἑπειρωτικοῦ Πανεπιστημίου κατὰ τὸ τέλος τῆς καταληκτικῆς συνεδρίας.

Ἀγαπητοὶ Σύνεδροι καὶ Φίλοι,

Ἀπὸ ὀρισμένες συγκυρίες συνέβη νὰ ἔχω παρακολουθήσει ἀπὸ τὰ προηγούμενα Συμπόσια Λαογραφίας μόνο τὸ πρῶτο, τὸ 1974, στὴ Θεσσαλονίκη.

Τὸ πράγμα ἀποδεικνύεται αὐτὴ τῇ στιγμῇ ἐνδιαφέρον, γιατί μπορῶ ἔτσι νὰ ἐκτιμῶ πρὸ καθαρά τὴν ἐξέλιξη ποὺ σημειώνει ἡ ἐκδήλωση αὐτὴ, ποὺ τείνει νὰ καθιερωθεῖ σὲ ἐπιστημονικὰ σκόπιμο καὶ ὠφέλιμο θεσμό.

Ἐκεῖνο, ποὺ μοῦ εἶχε κάνει ἐντύπωση στὴν πρώτη συνάντηση τοῦ 1974, ἦταν ἡ συντριπτικὴ σχεδὸν ὑπεροχὴ τῶν ἀνακοινώσεων πάνω σὲ θέματα «συνέχειας», ὅπως λέμε. Τὸ ζήτημα αὐτὸ ἀπασχόλησε καὶ τὴν 4ῃ συνάντηση στὶς φάσεις τῶν συζητήσεων. Ἡ ἀναζήτησις τῆς ἱστορικῆς συνέχειας παρουσιάστηκε στὸ παρελθὸν ὡς ἓνα σχεδὸν ἀναπόφευκτο ἱστορικὸ καὶ κοινωνικὸ γεγονός, τὸ ὁποῖο ἐξακολουθεῖ, γιατί ὄχι, νὰ ἔχει, ἔστω καὶ διαφοροποιημένο, τὸ ἐνδιαφέρον του. Κυρίως ἐπισημαίνω τὴ δυνατότητα, ποὺ ὑπάρχει πάντα, γιὰ ἓναν καλύτερο, πληρέστερο σχολιασμό ἀρχαίων κειμένων μὲ βάση νεοελληνικά ἔθιμα κλπ., ποὺ ἀποτελοῦν ἐπιβιώσεις παμπάλαιων πολιτιστικῶν καταστάσεων. Τὰ μεγάλα πάντα περιθώρια, ποὺ ὑπάρχουν πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτὴ, φάνηκαν καὶ ἀπὸ τὴν ἀνακοίνωση τοῦ καθηγητῆ Κώστα Ρωμαίου σχετικά μὲ ἓνα ἠεροδότειο χωρίο. Ἡ ἔρμηνεία ποὺ ἔδωσε — μὲ βάση νεοελληνικὲς συνήθειες — εἶναι, κατὰ τὴ γνώμη μου, τόσο πειστικὴ, ποὺ νομίζω ὅτι θὰ πρέπει νὰ συμπεριλαμβάνεται σὲ μιὰ σχολιασμένη, ἐρμηνευτικὴ ἔκδοση τοῦ Ἡροδότου.

Τὸ εὐχάριστο ὅμως εἶναι, ὅτι τὸ συμπόσιο, στὸ ὁποῖο ἀκούγονται πιά καὶ ἄλλες φωνές, ἀποκτᾶ μιὰ πολυεδρικότητα, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ ἀντανάκλαση τῶν πολλῶν ζυμώσεων ποὺ πραγματοποιοῦνται σήμερα στὴν περιοχὴ τῶν ἀνθρωπολογικῶν ἐπιστημῶν, στὶς ὁποῖες ἀνήκει καὶ ἡ Λαογραφία.

Συμπεράσματα

Στην παρούσα εργασία ερευνήσαμε τις προτιμήσεις των εκπαιδευτικών σχετικά με την υιοθέτηση της πληροφορικής στην διδασκαλία. Οι ερωτήσεις, οι οποίες χρησιμοποιήσαμε, αφορούσαν τις προτιμήσεις των εκπαιδευτικών για την υιοθέτηση της πληροφορικής στην διδασκαλία, καθώς και την σημασία της πληροφορικής στην εκπαίδευση. Τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν ότι οι εκπαιδευτικοί είναι θετικά настроμένοι απέναντι στην υιοθέτηση της πληροφορικής στην διδασκαλία. Οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι η πληροφορική είναι σημαντικό εργαλείο στην εκπαίδευση και ότι η χρήση της μπορεί να βελτιώσει την ποιότητα της διδασκαλίας. Τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν ότι οι εκπαιδευτικοί είναι θετικά настроμένοι απέναντι στην υιοθέτηση της πληροφορικής στην διδασκαλία. Οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι η πληροφορική είναι σημαντικό εργαλείο στην εκπαίδευση και ότι η χρήση της μπορεί να βελτιώσει την ποιότητα της διδασκαλίας.

Από τα αποτελέσματα της έρευνας, προκύπτει ότι οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι η πληροφορική είναι σημαντικό εργαλείο στην εκπαίδευση και ότι η χρήση της μπορεί να βελτιώσει την ποιότητα της διδασκαλίας. Τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν ότι οι εκπαιδευτικοί είναι θετικά настроμένοι απέναντι στην υιοθέτηση της πληροφορικής στην διδασκαλία. Οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι η πληροφορική είναι σημαντικό εργαλείο στην εκπαίδευση και ότι η χρήση της μπορεί να βελτιώσει την ποιότητα της διδασκαλίας.

Η έρευνα έδειξε ότι οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι η πληροφορική είναι σημαντικό εργαλείο στην εκπαίδευση και ότι η χρήση της μπορεί να βελτιώσει την ποιότητα της διδασκαλίας. Τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν ότι οι εκπαιδευτικοί είναι θετικά настроμένοι απέναντι στην υιοθέτηση της πληροφορικής στην διδασκαλία. Οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι η πληροφορική είναι σημαντικό εργαλείο στην εκπαίδευση και ότι η χρήση της μπορεί να βελτιώσει την ποιότητα της διδασκαλίας.

Κατανοώντας λοιπόν την σημασία της πληροφορικής στην εκπαίδευση, είναι σημαντικό να εξετάσουμε τις προτιμήσεις των εκπαιδευτικών. Τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν ότι οι εκπαιδευτικοί είναι θετικά настроμένοι απέναντι στην υιοθέτηση της πληροφορικής στην διδασκαλία. Οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι η πληροφορική είναι σημαντικό εργαλείο στην εκπαίδευση και ότι η χρήση της μπορεί να βελτιώσει την ποιότητα της διδασκαλίας.

Ἐκπρόσωπος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἰωαννίνων, ὁ Νομάρχης Ἰωαννίνων κ. Φωτόπουλος, ἑκπρόσωπος τῆς VIII Μεραρχίας καὶ τῶν λοιπῶν πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν Ἀρχῶν, προσωπικότητες τοῦ πνευματικοῦ κόσμου τῆς πόλεως τῶν Ἰωαννίνων καὶ φίλοι τῆς λαογραφίας παρέστησαν κατὰ τὴν ἐναρκτήριον συνεδρία τοῦ Συμποσίου Λαογραφίας στὰ Ἰωάννινα.

Τὸ μεικτὸ χορευτικὸ συγκρότημα τοῦ Λυκείου Ἑλληνίδων Ἰωαννίνων μετὸν κ. Νομάρχη, τοὺς ὀργανωτὰς τοῦ Συμποσίου Λαογραφίας, καθηγητὰς Πανεπιστημίου κλπ., ἀμέσως μετὰ τὴν θαυμάσια ἐκτέλεση πλούσιου προγράμματος κατὰ τὴν ἀποχαιρετιστήριον συνεστίασιν στὰ Λιθαρίτσια.

Ἐκ δεξιῶν ἄνω ἀπὸ τοὺς κύριους συντελεστὰς τῆς ἐπιτυχίας τοῦ Δ' Συμποσίου Λαογραφίας (ἐκ δεξιῶν) ὁ καθηγητὴς τῆς Λαογραφίας στὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν κ. Κώστας Ρωμαῖος, ὁ Διευθυντὴς τοῦ Ἰνστιτούτου Μελετῶν Χερσονήσου τοῦ Αἴμου καθηγητὴς κ. Κ. Μητσάκης, ὁ ἀναπληρῶσας τὸν Πρόεδρο τοῦ Ἰνστιτούτου Μελετῶν Ἴονιου καὶ Ἀδριατικοῦ Χώρου κ. Κώστα Φρόντζο, καθηγητὴς κ. Φώτης Πέτσας, καὶ (ὄρθιος) ὁ Ἑλβετὸς καθηγητὴς κ. Samuel Baud-Bovy.

Ἡ διδάκτωρ κ. Κατερίνα Κακούρη, εἰδικὴ στὰ ἀναστενάρια καὶ τὰ δρώμενα γενικὰ ὡς προαισθητικὲς μορφές, προτίμησε νὰ ἐκθέσει ὀρισμένες θεωρητικὲς ἀπόψεις γιὰ τὶς σύγχρονες τάσεις τῆς Λαογραφίας καὶ τῶν συναφῶν ἐπιστημῶν, δίνοντας ἔτσι λαβὴ γιὰ ἐνδιαφέρουσα συζήτηση καὶ ἀνεβάζοντας τὴ θερμοκρασίαν τοῦ συμποσίου, τὸ χθεσινὸ ἀπόγευμα!

Σὲ θέματα διακρίσεως τοῦ δρωμένου ἀπὸ τὸ καθαυτὸ θέατρο καὶ τῆς ἐξέλιξης τοῦ δεύτερου ἀπὸ τὸ πρῶτο στάθηκε ὁ δεύτερος θεατρολόγος τοῦ συμποσίου ὑφηγητὴς κ. Βάλτερ Ποῦχνερ, στοχαστικὸς πάντα καὶ ἄριστα ἐνημερωμένος, ὁ ὁποῖος τόνισε τὴ σημασία τοῦ λαογραφικοῦ ὕλικου τοῦ βορειοελλαδικοῦ χώρου γιὰ τὴν τεκμηρίωση τῆς ἐξέλιξης αὐτῆς.

Μιὰ ἄλλη ὁμάδα ἀνακοινώσεων ἀφοροῦσε τὴ λαϊκὴ τέχνη. Ὁ διευθυντὴς τοῦ Λαογραφικοῦ καὶ Ἐθνολογικοῦ Μουσείου Μακεδονίας κ. Κωνστ. Κεφαλαῦ, ὑποδηλώνοντας ὀρθά, ὅτι ἡ μελέτη πρέπει νὰ ἀρχίσει ἀπὸ τὶς λεπτομέρειες, γιὰ νὰ ἀκολουθήσει σιγὰ σιγὰ, μὲ τὸν πολλαπλασιασμὸ τῶν μονογραφιῶν, ἡ

Κορίτσια τοῦ Λυκείου Ἑλληνίδων Ἰωαννίνων, πού, με τὴ στολὴ τῆς Δροπολίτισσας, χόρευαν, μαζί με ἄλλα κορίτσια καὶ ἀγόρια, τοὺς ἀθάνατους ἑλληνικοὺς χοροὺς με χάρη, με γνώση καὶ με πίστη στὴ γνήσια ἑλληνικὴ παράδοση.

συγκρότηση συνθετικῶν ἐργασιῶν, ἀναφέρθηκε στὴ σκαλιστὴ διακόσμηση τοῦ σφοντυλιοῦ, με βάση 450 περίπου κομμάτια, ἐνῶ ἡ νέα λαογράφος κ. Αἰκατερίνη Πολυμέρου - Καμηλάκη συσχέτισε, με τὸ παράδειγμα τῶν ξυλογλυπτῶν τοῦ Τουρνόβου, τὸ κατασκευασμένο ἀντικείμενο με τοὺς κατασκευαστές του, στὰ πλαίσια τῆς ἐπαγγελματικῆς ὀργάνωσής τους, δίνοντας ἔτσι καὶ μιὰ κοινωνικὴ διάσταση στὸ φαινόμενο τῆς καλλιτεχνικῆς δημιουργίας.

Ὁ πολύπειρος στὰ θέματα τῆς λαϊκῆς τέχνης κ. Κίτσος Μακρῆς, βλέποντας ἐπίσης τὴ λαϊκὴ ἠπειρωτικὴ ζωγραφικὴ (ποὺ ἀνάδειξε τουλάχιστον 182 ἐπώνυμους ζωγράφους στὸ 18ο καὶ 19ο αἶωνα κι ὡς τὰ μισὰ τοῦ 20οῦ), ἀπὸ μιὰ σύνθετη ἱστορικὴ σκοπιὰ, πέρα ἀπὸ τὴ μονοσήμαντὴ «φιλοκαλία» τῆς, ἀνέσυρε, με μιὰ νέα θέαση τῶν ἔργων αὐτῶν, μιὰ σειρὰ ἐθνολογικὰ καὶ κοινωνιολογικῆς σημασίας στοιχεῖα, ὅπως εἶναι οἱ φορεσιές, τὰ οἰκιακὰ σκεύη, ἡ κοινωνικὴ διαστρωμάτωση τοῦ πληθυσμοῦ τῶν χωριῶν κλπ., ἐνῶ ὁ καθηγητὴς κ. Βασ. Κυριαζόπουλος καὶ ἡ κυρία Ἀγγελικὴ Χαριτωνίδη ἄγγιξαν με τὴ δική τους ἀνακοίνωση τὸ σοβαρὸ — καὶ πολυδιάστατο — θέμα τῶν ἀλληλεπιδράσεων ἀνάμεσα στὴν ἑλληνικὴ λαϊκὴ τέχνη καὶ τὴν ξένη (εὐρωπαϊκὴ) «κουλτούρα». Ὁ λόγος ἦταν γιὰ τοὺς μαστραπάδες, ἐπιτραπέζια κεραμικὰ δοχεῖα γιὰ τὸ κέρασμα τοῦ κρασιοῦ, καὶ

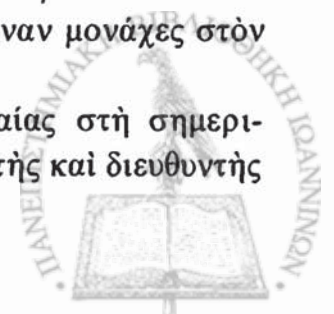
συγκεκριμένα για ιταλικούς μαστραπάδες, που από τα μέσα σχεδόν του 18ου αϊ. και επί έναν αιώνα κάλυπταν τις ανάγκες της ηπειρώτικης αγοράς. Το ενδιαφέρον είναι ότι οί 'Ιταλοί κεραμιστές πρόσθεταν, στα προορισμένα για τους Έλληνες πελάτες προϊόντα τους, θέματα που τους συγκινοῦσαν, ὅπως ὁ δικέφαλος αετός, ἢ ἑλληνικά γραμμένα ἑλληνικά δίστιχα, που ἀποτελοῦν καὶ μιὰ πρωτότυπη νεοελληνική φιλολογική πηγή, ὅπως ὑπογράμμισαν οἱ κ.κ. σύεδροι.

Ἀπὸ τὸν τομέα τῆς μουσικολογίας καὶ τῆς μουσικῆς λαογραφίας ἔκαμαν σημαντικὲς ἀνακοινώσεις ὁ καθηγητῆς κ. Samuel Baud-Bovy, ὁ καθηγητῆς κ. Δ. Θέμελης καὶ ὁ μουσικολογράφος κ. Παντελῆς Καβακόπουλος. Μὲ ὑποδειγματικὴ λιτότητα καὶ καθαρότητα στὴν ἐπιχειρηματολογία του ὁ πρῶτος παρουσίασε τὸ πιθανὸ μουσικὸ μοντέλο τοῦ Θούριου τοῦ Ρήγα, μελωδία ἑλληνική, ναυτική, που μπορεῖ εὐλόγα νὰ ταξίδεψε μὲ τὰ ἑλληνικὰ πληρώματα, που «ἀλῶνιζαν τὴν Ἀδριατική, τὴν Ἀσπρη καὶ τὴ Μαύρη θάλασσα στὰ τέλη τοῦ 19ου αἰώνα», ἐνῶ ὁ κ. Θέμελης ἐπεξέτεινε, ὀρθὰ κατὰ τὴ γνώμη μου, τὴν ἔννοια τοῦ λαϊκοῦ καὶ σὲ καθαρὰ ἀστικά στρώματα, βγάζοντας ἀπὸ τὴν ἀφάνεια πέντε τραγούδια τῶν Ἑλλήνων τῆς Ρουμανίας, δημοσιευμένα, σὲ εὐρωπαϊκὴ μουσικὴ γραφή, σὲ γερμανικὸ σύγγραμμα γιὰ τὴν ἱστορία τῆς χώρας αὐτῆς, τοῦ 1781. Καὶ ὁ τόπος καὶ ὁ χρόνος τῆς καταγραφῆς τῶν τραγουδιῶν προσδίδουν σ' αὐτὰ ἰδιαίτερη σημασία. Τέλος ὁ κ. Καβακόπουλος, μὲ ἀφομοιωμένη μέσα του, κατὰ τρόπο ἐντυπωσιακὸ, τὴ μουσικὴ παράδοση, καταπιάστηκε μὲ τὸ δυσχερέστατο θέμα τῶν μουσικῶν γυρισμάτων τῶν διάφορων περιοχῶν τῆς Ἠπείρου κάνοντας, ὅπως εὔστοχα παρατήρησε ὁ κ. Baud-Bovy, ἕνα εἶδος μουσικῆς διαλεκτολογίας. Ὁ κ. Καβακόπουλος ἔφερε σὲ ἐπικουρία τῶν λόγων του καὶ τὸ θαυμάσιο βιολί του. Τὸ «μοιργιολόι» ἦταν μιὰ σπάνια αἰσθητικὴ καὶ πνευματικὴ στιγμή τοῦ συμποσίου.

Θέματα κοινωνικῆς λαογραφίας ἔθιξαν ὁ κ. Παναγιώτης Καμηλάκης καὶ ἡ κ. Ἑλένη Φιλιππίδη. Ὁ κ. Καμηλάκης μίλησε μὲ μιὰν ἀνακοίνωση, που ἀνοίγει προοπτικὲς ἔρευνας, γιὰ τὰ παραδοσιακὰ ἐπαγγέλματα τῆς Μακεδονίας μὲ βάση, κυρίως, ἀνέκδοτο ἀρχεακὸ ὑλικὸ (τοῦ ἔτους 1910), διασταυρωμένο μὲ ἐπιτόπια ἔρευνα, διαπιστώνοντας τὴν ἀποκλειστικὴ ἐξάσκηση ὀρισμένων ἐπαγγελμάτων σὲ χωριὰ καὶ περιοχὲς τῆς Μακεδονίας. Μὲ τὸ συναρπαστικὸ πάντα θέμα τῆς ἀδελφοποιίας, ἐντοπισμένο στοὺς Σαρακατσάνους τῆς Θράκης, ἀσχολήθηκε ἡ κ. Φιλιππίδη, χαρίζοντάς μας, μὲ τὶς προσωπικὲς μαρτυρίες τῶν πληροφορητῶν τῆς, καὶ λαμπρὰ δείγματα ἐνὸς ὄριμου λαϊκοῦ λόγου.

Ἀλλὰ καὶ τὸ ὄμορφο κείμενο τοῦ κ. Κώστα Λαζαρίδη γιὰ τὸ ζαγορίσιο ταξιδιωτισμὸ περιεῖχε πλῆθος ἀπὸ πολὺ ἐνδιαφέροντα κοινωνικὰ στοιχεῖα, συναγμένα γύρω ἀπὸ τὸν ἄξονα τῶν ταξιδιῶν τῶν Ζαγορίσιων, τὰ ὅποια ἦταν αἰτία οἰκονομικῆς ἀκμῆς καὶ πολιτιστικῆς ἀνόδου, μαζί ὅμως καὶ ἀνθρώπινου πόνου καὶ στέρησης, προπάντων ἀπὸ τὴ μεριά τῶν γυναικῶν, που ἔμεναν μονάχες στὸν τόπο περιμένοντας χρόνια, ἢ καὶ μιὰν ὀλόκληρη ζωὴ.

Ἐνα ἐπιστημονικὰ ἀπακριβωμένο δεῖγμα τῆς τόσο σπουδαίας στὴ σημερινὴ λαογραφία ἔρευνας χαρτογραφικῆς μεθόδου ἔδωσε ὁ ὑφηγητῆς καὶ διευθυντῆς

τοῦ Κέντρου Ἑρεύνης τῆς Ἑλληνικῆς Λαογραφίας τῆς Ἀκαδημίας κ. Στέφανος Ἡμελλος, πού ἀναφέρθηκε στίς χειμωνιάτικες περιοδικές φωτιές, πού ἀνάβονται σέ τακτές ἡμερομηνίες, μέ τελετουργικό τρόπο. Ἡ χαρτογράφηση δείχνει, ὅτι οἱ ἐθιμικές αὐτές φωτιές περιορίζονται στό χῶρο τῆς Βόρειας Ἑλλάδας, στή Θεσσαλία καί σέ περιοχές τῆς Μ. Ἀσίας (Πόντος, Καππαδοκία κλπ.).

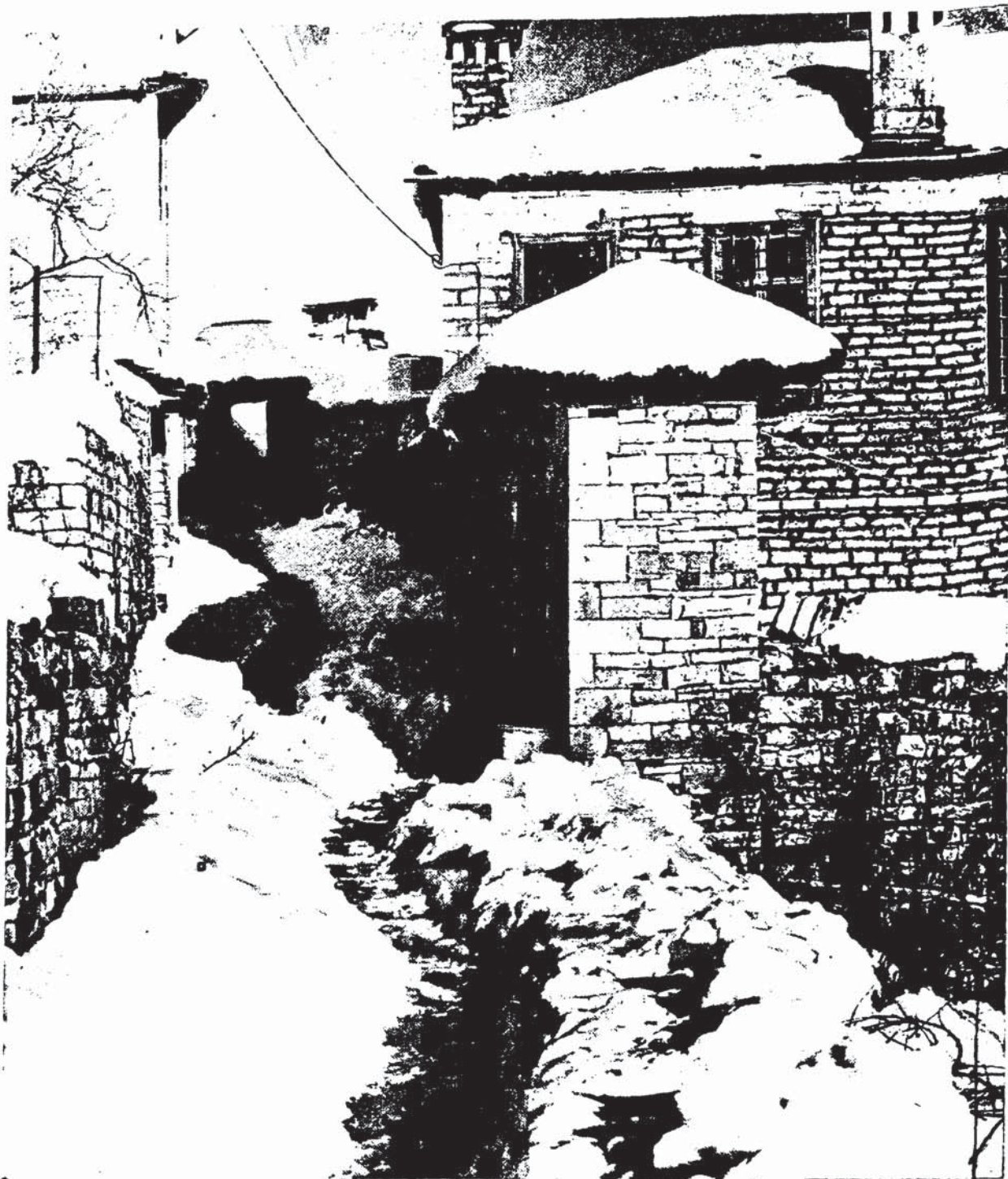
Ἰδιαίτερα σοβαρά, ὅσο καί ιδιαίτερα δύσκολα θέματα πού σχετίζονται μέ τή ζωή ιδιότυπων ἐθνολογικῶν νησίδων ἢ ἐθνικῶν μειονοτήτων ἀπασχόλησαν τόν καθηγητή κ. Κ. Μητσάκη, τὸ διδάκτορα κ. Ἀχιλλέα Λαζάρου καί τόν κ. Ἰωσήφ Μάτσα. Ὁ πρῶτος, ἀναλύοντας μιὰ πομακική παραλλαγή τοῦ ἀκριτικοῦ τραγουδιοῦ γιὰ τὴν ἀρπαγὴ παντρεμένης γυναίκας, κατέληξε στὴν ἄποψη, μέ βάση τὴν ὑπόθεση καί τὸ μέτρο τοῦ κειμένου, — ἰαμβικός ὀχτασύλλαβος—, ὅτι ἐνδέχεται νὰ περιέχει στοιχεῖα ἀπὸ πολὺ παλαιὸ στρῶμα λαϊκῆς ποίησης (ἀναγόμενης σὲ ἐποχὴ πρὶν ἀπὸ τὸ 10ο αἰῶνα), πού διασώζεται στὴν πομακική παράδοση. Ὁ κ. Λαζάρου ζήτησε, μέ μιὰν ἄρτια τεκμηριωμένη ἀνακοίνωση, νὰ ἐρμηνεύσει τὴν ἐλληνικὴ προέλευση τῶν Ρουσαλίων καί τὴν ἐξάπλωση τοῦ ὄρου στὸν ἄλλοτε ρωμαϊκὸ καί σλαβικὸ χῶρο, μέσο τῶν ἐκλατινισμένων Ἑλλήνων τοῦ βορειοελλαδικοῦ χώρου (Βλάχων, Κουτσοβλάχων ἢ, ὅπως αὐτοαποκαλοῦνται, Ἀρωμούνων). Ὁ κ. Λαζάρου εἶναι ἴσως ὁ ἀρμοδιότερος αὐτῆ τῆ στιγμῆ μελετητῆς τοῦ ἀρωμουνικοῦ ζητήματος. Καί ὁ κ. Μάτσας ἔδωσε, μέ τὴ δική του ἀνακοίνωση, τὸ μέτρο τῆς συναδέλφωσης, θὰ ἔλεγα, τῶν μελῶν τῆς ἐβραϊκῆς κοινότητας μέ τοὺς Ἑλληνας (ἤδη στὸ δεύτερο μισὸ τοῦ 15ου αἰ.), πράγμα πού ἐπαληθεύεται ἀπὸ τὴ σύνθεση ἐβραϊκῶν θρήνων μέ βάση, ἀποκλειστικὰ σχεδόν, ὑλικὸ ἑλληνικῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν καί μοιρολογιῶν.

Ὁ ὑποφαινόμενος, τέλος, μίλησε γιὰ αὐτοβιογραφίες χωρικῶν, ἓνα παραγνωρισμένο στὸν τόπο μας ἀπὸ τὴ λαογραφικὴ ἔρευνα εἶδος, πού τοποθετεῖται ἀνμεσα στὰ τυπικὰ εἶδη τῆς λαϊκῆς λογοτεχνίας καί τὴν ἱστορικὴ μαρτυρία.

Τὸ ἐπόμενο συμπόσιο ἀποφασίστηκε νὰ γίνῃ τὸ 1982, σὲ πόλη τῆς Μακεδονίας.

Μ. Γ. ΜΕΡΑΚΛΗΣ

ΔΙΛΟΦΟ. Σὲ ὑψόμετρο 880 μ. τὸ Δίλοφο (γιὰ ἓνα χρόνο Ἀμπέλια καὶ παλαιότερα Σωποτσέλι) συμπλήρωσε ἤδη μισὸ αἰῶνα μὲ τὸ νέο του ὄνομα. Μὲ πληθυσμὸ, πὺ εἶχε πέσει στοὺς 152 κατοίκους ἀπὸ τὸ 1920, κατέβηκε στοὺς 54 κατοίκους κατὰ τὴν ἀπογραφὴ τοῦ 1951 καὶ μένει μ' αὐτοὺς στὴν τελευταία ἀπογραφὴ τοῦ 1961. Ὁ θεὸς ξέρει πόσοι ἀκριβῶς μένουν εἴκοσι χρόνια μετὰ τὴν τελευταία ἀπογραφὴ.

Ἄλλὰ τὰ σπίτια μένουν ἐκεῖ αἰῶνια, χειμῶνα-καλοκαίρι. Τὸ χειμῶνα σκεπάζονται ἀπὸ χιόνια.— Τί ἀνάγκη ἔχουν; Θὰ ρθῆ πάλι ἡ ἀνοιξὴ καὶ θὰ λουλουδίση ὁ τόπος. Καὶ πάλι θὰ ρθοῦν χειμῶνες καὶ πάλι καλοκαίρια. Κι αὐτὰ θὰ στέκουν ἐκεῖ, ἀθάνατοι μάρτυρες τῆς Ζαγο-

ρίσιας άρχοντιάς. Μνημεία μαστορικής άρχιτεκτονικής άνεπανάληπτα. Ίστορικά μνημεία «διατηρητέα», αλλά πώς; Και τó «ψηλό σπίτι» γιατί έγινε τόσο ψηλό; Άπό «σαλτανάτι» βέβαια. Ό Ζαγορίσιος όταν γινόταν άρχοντας «ή όνομα θά άλλαζε, ή γυναίκα θά άλλαζε(!), ή θά έκτιζε καινούργιο σπίτι». Και βέβαια σπίτι ψηλό και άρχοντικό. Ίδιαίτερα γιά τούτο τó «ψηλό σπίτι» στό Δίλοφο, λένε πώς έγινε, τόσο ψηλό, γιατί ή ξενοφερμένη (άπό τó άντικρυνό χωριό) νύφη ήθελε ν' άντικρύζει τó σπίτι της στό χωριό της άντίκρου και της έκαναν τó χατήρι νά κάνουν τó σπίτι ψηλό γιά νά βλέπη άπό τó καινούργιο σπίτι της τó χωριό της!

Οί φωτογραφίες είναι του Χριστόδουλου και του Γεωργίου Εύτυχιάδη.

ΕΛΛΗΝΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΔΙΑΣΠΟΡΑΣ

ΦΑΝΑΡΙ - ΑΜΕΡΙΚΗ - ΟΥΨΑΛΑ - ΓΕΝΕΥΗ

Μιά έκδρομή αναψυχής στην Αύστρια μᾶς ἔφερε στους σεπτὸς χώρους τῆς Ἁγίας Τριάδος τῆς Βιέννης, τοῦ Ἱ. Καθεδρικοῦ Ναοῦ τῶν Ἑλλήνων τῆς ἀριστοκρατικῆς Βιέννης. Δὲν ἦταν ἡ πρώτη ἐπίσκεψή μας στους ἱστορικοὺς γιὰ τὸν Ἑλληνισμό χώρους, ἀλλὰ ἡ εὐτυχῆ συνάντησή με τὸ σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Αὐστρίας κ. Χρυσόστομο τῆς ἔδωσε τὸ καινούργιο νόημα. Μιλήσαμε με ἄνεση γιὰ ἐκκλησιαστικά, ἔθνικὰ καὶ ἄλλα προβλήματα κυρίως τῶν Ἑλληνορθοδόξων τῆς διασπορᾶς. Ξεναγηθήκαμε στὰ διαμερίσματα τῆς παλαιᾶς Ἑλληνικῆς Κοινότητος με τὰ κειμήλια καὶ τὶς μνημειακὲς εἰκόνες — σὲ μέγεθος πάνω ἀπὸ τὸ φυσικὸ — διαπρεπῶν Ἑλλήνων τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ μέλη ἡπειρωτικῶν οἰκογενειῶν, ὅπως ἡ οἰκογένεια Σίνα ἀπὸ τὴ Μοσχόπολη.

Ὁ σεβασμιώτατος μᾶς ἐδώρησε τόμο τοῦ περιοδικοῦ «ΣΤΑΧΥΣ», ποὺ ἐκδίδει ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Αὐστρίας. Περιέχει τὰ τεύχη 40-51 ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου 1974 μέχρι καὶ τοῦ Ἰουνίου 1977. Ἐνῶ ὅλος ὁ τόμος εἶναι ἓνα μνημεῖο πνευματικὸ ἀξιανάγνωστο, ἀναγκαζόμαστε νὰ περιορισθοῦμε σὲ πολὺ λίγες σελίδες, μᾶλλον ἀποσπάσματα σχετικὰ με τὰ ἐνδιαφέροντα τῆς «Ἠπίρου» καὶ τῶν ἡπειρωτῶν ἀναγνωστῶν τῆς.

Ἀπὸ χρονογράφημα τοῦ Παύλου Παλαιολόγου (17.12.1975) καταχωρισμένο στὸν τόμο, σελ. 236, ἀποσποῦμε:

«Ὁ Ἀθηναγόρας ἦταν ἡ δόνηση, ἡ ἔξαρση, ὁ ὀραματισμός, ἡ ἔκρηξη, τὰ μπράτσα ποὺ ἀπλώνονταν νὰ περιπτυχθοῦν τὴν Οἰκουμένην».

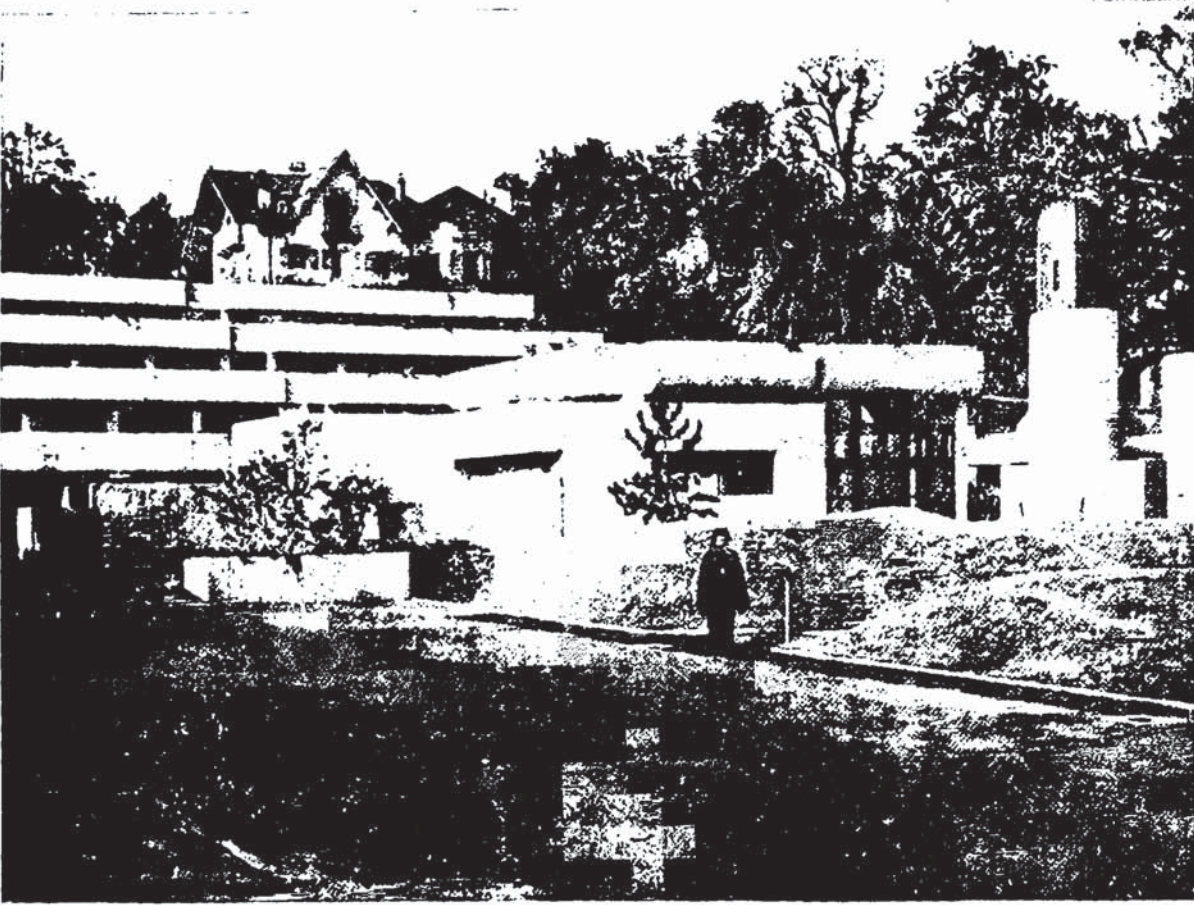
Σὲ ἄλλο χρονογράφημα τοῦ Π. Παλαιολόγου (22.10.1975) πάλι καταχωρισμένο στὴ σελ. 417, διαβάζουμε:

«Ἀδειοῦχος ὁ συνεργάτης τοῦ «Βήματος» κ. Π. Παλαιολόγος, περαστικὸς ἀπὸ τὴ Γενεύη, μεταδίδει τὴν τελετὴ τοῦ ἐγκαινιασμοῦ τοῦ Ναοῦ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καὶ τὶς θρησκευτικὲς γιορτὲς ποὺ ἀκολούθησαν.

ΓΕΝΕΥΗ. Ἀπὸ τὸ βράδυ τοῦ Σαββάτου ὡς τὸ μεσημέρι τῆς Δευτέρας ἡ Ὁρθοδοξία ὀλόκληρη καὶ ἰδιαίτερα ὁ Οἰκουμενικὸς θρόνος, ἔδωσαν στὴν πατρίδα τοῦ Καλβίνου δεῖγμα τῆς ὑπάρξεως καὶ ἰσχύος τους στὸν Εὐρωπαϊκὸ χώρο. Ἐπιβλητικὴ προβολή. Ἀπὸ τὶς λαμπρότερες ἐκκλησιαστικὲς γιορτὲς τῶν τελευταίων ἐτῶν. Ἀντιπροσωπεύτηκαν οἱ ὀρθόδοξες Ἐκκλησίες Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως, οἱ Ἐκκλησίες τοῦ Παραπετάσματος. Παράλληλα τὸ Βατικανὸ καὶ ἡ Γερμανικὴ Ἐκκλησία. Ἀγαλλίαση γιὰ τὴν ψυχὴ τοῦ μεγάλου Ἀθηναγόρα, ποὺ οἱ ὀραματισμοὶ του ὑπῆρξαν ἡ βασικὴ πηγὴ τοῦ σπουδαίου ἔργου...».

Ἀπὸ τὸν ἴδιο τόμο τοῦ περιοδικοῦ «ΣΤΑΧΥΣ» ἀντλοῦμε τοῦτα τὰ συνταρακτικὰ λόγια τοῦ σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Γέροντος Χαλκηδόνης Μελίτωνος πρὸς τὸν Παῦλο Παλαιολόγο κατὰ τὸν ἑορτασμὸ τῶν ἐξήντα χρόνων δημοσιογραφικῆς δραστηριότητος τοῦ Παύλου Παλαιολόγου.

Τὸ Πατριαρχικὸ Κέντρο στὴ Γενεύη

Εἶπε ὁ Μελίτων:

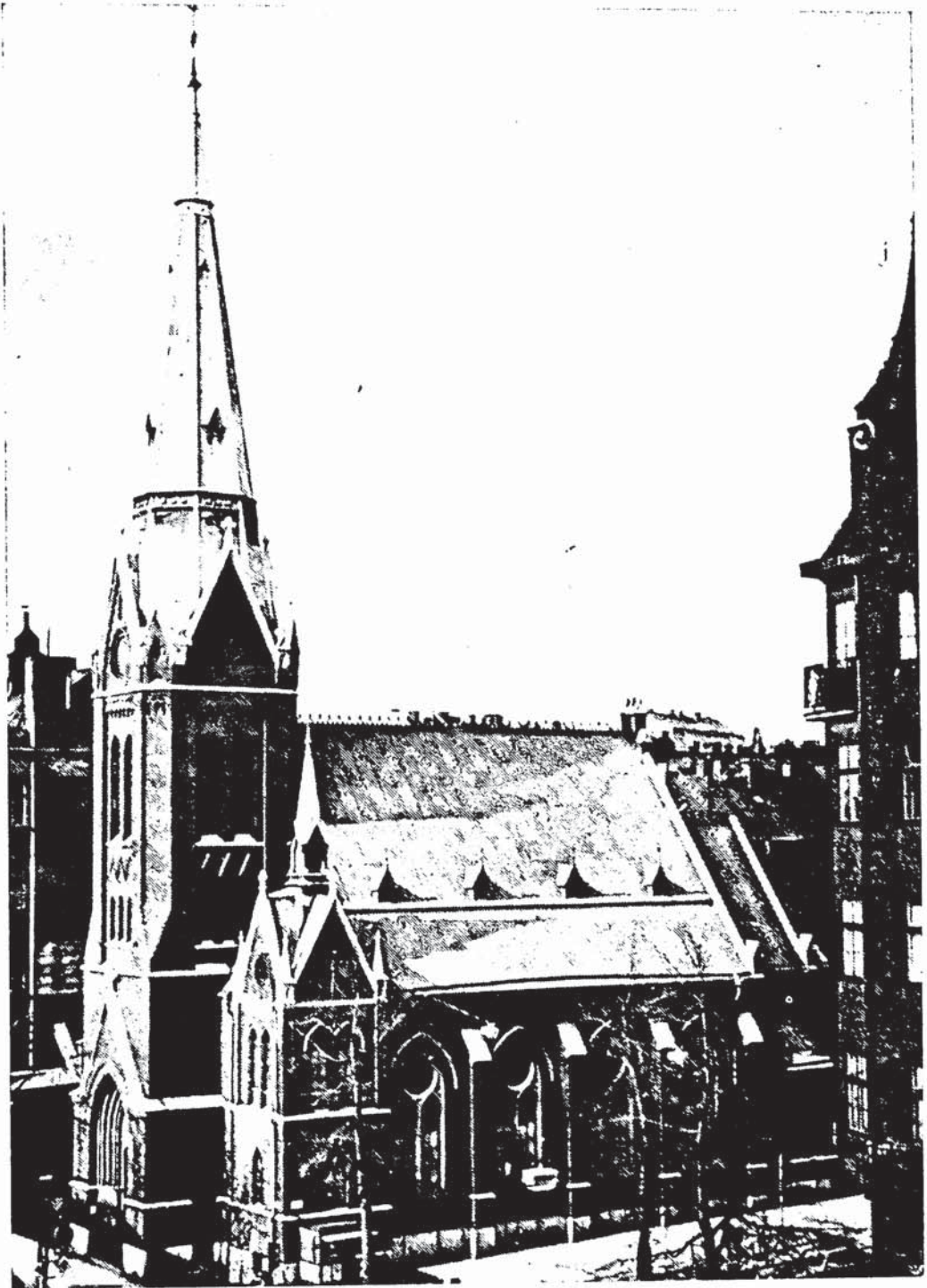
«Ἀπὸ τῆ γῆ τῶν πατέρων μας, ἀπὸ τὸ Φανάρι, ἀπὸ τὴ Χαλκηδόνα, σοῦ φέρω τὸ μήνυμα, ὅτι ἡ καμπάνα τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονα ἀκόμα χτυπᾶ, ἡ κανδήλα ἔμπρὸς στὸν Ἅγιο εἶναι ἀναμμένη καὶ λαμπερή· καὶ τὸ περιβόλι τῆς ἐκκλησιᾶς εἶναι ἀνθισμένο. Ξανάνθισαν οἱ ἀμυγδαλιές καὶ οἱ ἔρικες πάνω στὶς ὁποῖες ἀνέβαινες παιδί, Παῦλο. Καὶ οἱ λαλέδες... ξεπρόβαλαν πάλι κόκκινοι, ἄσπροι καὶ ρόζ.

Κάποτε, τὴν ὥρα ποὺ οἱ κῆποι αὐτοὶ ἦταν ἀνθισμένοι, Παῦλε Παλαιολόγε, ἔτυχε νὰ ἔλθης στὸ χωριό σου. Καί, θυμᾶσαι τί σοῦ εἶπα μέσα στὸν Ἅγιο Παντελεήμονα, στὸ τέλος τῆς Θείας Λειτουργίας; Εἶναι ὠραῖο πράγμα νὰ ἐπιστρέφῃ κανεὶς στὸ χωριό του καὶ νὰ βρῖσκη τὴν καμπάνα νὰ χτυπᾶ, τὸ κανδήλι ἀναμμένο καὶ τὸν περίβολο ἀνθισμένο. Καὶ θυμᾶμαι ὅτι τότε ἔκλαψες!!

Οἱ Βορειοηπειρῶτες μας δὲν μποροῦν νὰ χαροῦν καὶ αὐτὸ τὸ κλάμα!

Ἐρανιστής

Ἡ ἐκκλησία στὴν Οὐψάλα

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

— Στά «Πρακτικά τοῦ Γ' Συμποσίου Λαογραφίας τοῦ Βορειοελλαδικοῦ Χώρου (Ἡπειρος-Μακεδονία-Θράκη)», ἔκδοση τοῦ Ἰδρύματος Μελετῶν τῆς Χερσονήσου τοῦ Αἴμου (ΙΜΧΑ), Θεσσαλονίκη 1979, ἀνάμεσα σέ ἄλλες ἀνακοινώσεις στό Συμπόσιο αὐτό, πού συνήλθε στήν Ἀλεξανδρούπολη τῆς Θράκης ἀπό 14-18 Ὀκτωβρίου 1976, εὐρίσκουμε καί τὰ ἐξῆς ἠπειρωτικοῦ ἐνδιαφέροντος κείμενα:

Τοῦ Νικολάου Βερνίκου, «Τὸ κατάστιχο τῶν προικοσυμφῶνων τῶν συνοικεσίων τῆς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ στό Καλικοντάσι τῆς Μουζακιάς (1819-1843) καί ἡ προγαμιαία δωρεά» (σελ. 41-170). Τὸ Καλικοντάσι εἶναι χωριὸ στήν περιοχή τοῦ Φιέρι, ὄχι μακριὰ ἀπὸ τὴν ἀρχαία Ἀπολλωνία, λίγο χαμηλότερα (στό ροῦ τοῦ ποταμοῦ Ἄψου, τώρα Σεμάνι) ἀπὸ τὸ χωριὸ Μούγιαλι. Ἐκεῖ θανατώθηκε στὶς 24 Αὐγούστου 1779 ὁ πάτερ Κοσμᾶς ἀπὸ ὄργανα τοῦ Μπερατινοῦ Ἀχμέτ Κούρτ Πασᾶ. Ἐνα τέταρτο τοῦ αἰῶνα ἀργότερα ὁ Ἀλῆ Πασᾶς ἀποφάσισε νὰ συνεργήσει στήν ἴδρυση μονῆς ἀφιερωμένης στὴ μνήμη τοῦ ἐθνομάρτυρα. Μὲ τὴ βοήθεια τῆς Μονῆς τοῦ ἰσαποστόλου Κοσμᾶ ἰδρύθη καί λειτούργησε Σχολή, στήν ὁποία ἐδίδαξαν διαπρεπεῖς διδάσκαλοι συντηρώντας ἔτσι καί ἀπλώνοντας τὸν ἐκεῖ Ἑλληνισμό.

Τὰ προικοσύμφωνα χρονολογοῦνται ἀπὸ τὸ 1819 ἕως τὸ 1843 καί εἶναι συνολικὰ 303. Ἐνδιαφέρουν ἀπὸ νομικῆς, ἐκκλησιαστικῆς, γλωσσικῆς, ἐθνικῆς, λαογραφικῆς καί ἄλλων ἀπόψεων. Ὁ κ. Βερνίκος ἐξετάζει ἐπ' εὐκαιρία τὸ θέμα τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς στήν Ἡπειρο καί ἄλλοῦ. Σ' ἓνα πρῶτο παράρτημα δίνεται τὸ περιεχόμενο ὀρισμένων κειμένων. Ἀκριβέστερα δίνεται μετάφραση στὰ ἑλληνικὰ ἀπὸ τὴ μετάφραση στὰ ἄλβανικά, πού δημοσίευσε ἡ Llanbrini Mitrushî (Λαμπρινὴ Μητρούση) στό ἄλβανικὸ περιοδικὸ Etnograjia Shqiptare III (1966), ὅπου ἀτυχῶς δὲν δόθηκαν τὰ ἑλληνικὰ κείμενα καί μένουν ἔτσι ἀπρόσιτα στὴ διεθνή ἐπιστήμη τὰ πολυσήμαντα ντοκουμέντα. Σ' ἓνα δεῦτερο παράρτημα δημοσιεύεται πρόχειρη συλλογὴ νόμων καί γραπτῶν πηγῶν πού ἀναφέρουν τὴν προγαμιαία δωρεά, ἀπὸ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους καί ἐξῆς, καί ἀπὸ διάφορους ἑλληνικοὺς τόπους.

Στὰ ἴδια Πρακτικά δημοσιεύεται ἡ ἀνακοίνωση τοῦ Μενελάου Σ. Ζώτου, «Τὸ δημοτικὸ τραγούδι τῆς Βορείου Ἡπείρου» (σελ. 255-271) μὲ ἰδιαίτερη ἀναφορὰ στό πολυφωνικὸ τραγούδι. Ἐπίσης ἀνακοίνωση τοῦ Βησανιώτη μουσικολόγου Παντελεῆ Καβακοπούλου, «Ὁ Συρτὸς χορὸς», μὲ ἔρευνα καί συμπεράσματα ἀπ' ὄλο σχεδὸν τὸν ἑλληνικὸ χῶρο, ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα ὡς σήμερα. Σὲ ἠπειρωτικὰ διακοσμητικὰ θέματα κυρίως ἀναφέρεται καί ἡ μελέτη τῆς Κατερίνας Γ. Κορρέ, «Φύλακες δένδρων καί κιόνων».

— Μὲ ἐπιμέλεια Γ. Ζωγραφάκη ἐκδόθηκαν τοῦ Γιωσέφ Ἐλιγιᾶ, «Ἑβραϊκὰ Μελετήματα», Θεσσαλονίκη 1978. Εἶναι συγκεντρωμένα σ' ἓνα τόμο διάφορα ἄρθρα τοῦ Γιαννιώτη ποιητῆ στὴ Μεγάλῃ Ἑλληνικῇ Ἐγκυκλοπαίδεια τοῦ Πυρσοῦ.

— Στὸ βιβλίον τῆς Κούλας Ξηραδάκη, «Ἀπὸ τὰ Ἀρχεῖα τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου, Παρθεναγωγεῖα καὶ δασκάλες ὑποδούλου Ἑλληνισμοῦ», Β', Ἀθήνα 1973, γίνεται λόγος γιὰ τὰ παρθεναγωγεῖα τῆς Βορείου Ἡπείρου (σελ. 51-73).

— Ὁ ἀκάματος δάσκαλος Κώστας Π. Λαζαρίδης, λαογράφος καὶ συγγραφέας ὑπερεῖκοσι τευχῶν τῆς Μικρῆς Ζαγορίσιας Βιβλιοθήκης, ὅπως τὴν ὀνομάζει, ἔδωσε στὴ δημοσιότητα καὶ τὸ 26ο τεῦχος τῆς σειρᾶς, μὲ τίτλο «Δημήτριος Γ. Ρίζος. Ἀπὸ τῆ ζωῆ καὶ τὸ ἔργο ἑνὸς Ζαγορίσιου δάσκαλου», Γιάννινα 1979. Περιέχει πρόλογο, βιογραφία τοῦ Δ. Ρίζου (1805-1894), ἔγγραφο σχετικὰ μὲ τὴ δράση του (Ἑλληνοδιδάσκαλος στὸν Πόρο, στὸ Λιδωρίκι, στὸν Καρβασαῖ), 16 γράμματά του, τὴ διαθήκη του κλπ.

— Ἡ «Ἡπειρωτικὴ Ἐταιρεία», μηνιαία (;) ἔκδοση τῆς ὁμωνύμου Ἐταιρείας κυκλοφορεῖ μὲ ἐνδιαφέροντα πάντοτε περιεχόμενα. Πήραμε τοῦ ἔτους ΣΤ' τὰ τεύχη 36 καὶ 37, τοῦ Ἰουνίου καὶ τοῦ Ὀκτωβρίου ἀντιστοιχῶς.

— Ἡ Ἀδελφότητα Παλαιοπυργιτῶν Θεσσαλονίκης ἐξέδωκε τεῦχος ἀφιερωμένο εἰς Τὰ Πενήντα Χρόνια τῆς Ἀδελφότητος, Θεσσαλονίκης Ἰούνιος 1979.

— Στὰ τελευταῖα τεύχη τοῦ «Σκουφᾶ» ἐκτὸς ἀπὸ ἄλλη ἐνδιαφέρουσα ἱστορικὴ, λαογραφικὴ καὶ λογοτεχνικὴ ὕλη, βλέπουμε ἐνδιαφέρον ἄρθρον τοῦ Γιάννη Τσοῦτσινου γιὰ τὴν ἐτυμολογία τοῦ ὀνόματος τῆς Ἄρτας. Ἐπίσης μαθαίνουμε ὅτι ἡ μητέρα τοῦ γνωστοῦ δημοσιογράφου ΒΑΣ. ΒΑΣ. (ἄλλοτε βουλευτοῦ καὶ ὑφυπουργοῦ Πολιτισμοῦ κ. Βάσου Βασιλείου, ἡ κ. Φιφίκα Μυλωνᾶ-Βασιλείου — τῶρα στὰ ἐνενήντα της — ἦταν πολὺπλευρο ταλέντο : λογοτεχνία, κιθάρα, τραγούδι, θέατρο, ζωγραφικὴ καὶ πάνω σ' αὐτὰ Μὴς Ἄρτα τὸ 1909! Μαθαίνουμε ἀκόμα τὴν νέα δωρεὰ τοῦ κ. Πέτρου Εὐαγγέλου Γαρουφαλιᾶ στὸ Σκουφᾶ, γιὰ τὴν ὁποία γράφουμε σὲ ἄλλη σελίδα.

ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΜΑΣ

Ὁ ἀντίλαλος ἀπὸ τὴν ἔκδοση τοῦ περιοδικοῦ μας ἔρχεται πλέον καὶ ἀπὸ τὶς πέντε ἡπείρους, ὅπου ὑπάρχει διάσπαρτος Ἑπειρωτισμός, ἀλλὰ καὶ γενικώτερα Ἑλληνισμός. Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ καταχωρίσουμε ὅλα τὰ γράμματα ποὺ παίρνουμε. Θὰ ἀρκεσθοῦμε πάλι σὲ μιὰ δειγματοληψία. Πρῶτα ἀπὸ τὴ μακρινὴ Ἀμερικὴ:

Ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βορείου Ντακότα καὶ διευθυντὴς τοῦ Κέντρου γιὰ τὴ σύνταξη τοῦ Λεξικοῦ τῆς Νέας Ἑλληνικῆς Γλώσσας κ. Δημήτριος Ι. Γεωργακάς γράφει:

... *Εὐχαριστῶ γιὰ τὴν ἀποστολὴ τοῦ περιοδικοῦ καὶ μάλιστα διότι μ' ἐνδιαφέρει τὸ ἄρθρο σας «Μακεδονία καὶ Μακεδόνες — Ἑπειρος καὶ Ἑπειρώτες», ἂν καὶ γραμμένο γιὰ τὸ εὐρύτερο κοινόν. Ἔτσι τὸ συμπεριλαμβάνω στὴ βιβλιογραφία ἐνὸς ἄρθρου μου... Θερμὰ συγχαρητήρια... πληροῖ ἕναν ἱστορικὸ καὶ πολιτιστικὸ σκοπὸ καὶ τὴν ἱστορικὴ ἀλήθεια, ὅπως πολὺ σωστὰ τονίζετε στὸ ἄρθρο σας...*

Ἀπὸ τὸν Καναδᾶ ἐξάλλου πατριώτης ποὺ π λ η ρ ο φ ο ρ ῆ θ η κ ε καὶ εἶδε τὸ περιοδικό μας, γράφει:

... *Ἐπιθυμῶ νὰ σᾶς ἐκφράσω θερμὰ συγχαρητήρια διὰ τὸ περιοδικόν «Ἑπειρος» καὶ νὰ ἐγγραφῶ συνδρομητὴς.*

Εἶμαι Ἑπειρώτης, ἀπὸ τὸ Μοναστήρι Κονίτσης, κάτοικος Θεσσαλονίκης εἰς τὸ παρελθόν καὶ τώρα μόνιμος κάτοικος Μόντρεαλ, Γενικὸς Γραμματέας τοῦ ἐδῶ Ἑπειρωτικοῦ Συλλόγου καὶ ἀντιπρόσωπος εἰς τὴν Πανεπειρωτικὴν Ὁμοσπονδίαν Ἀμερικῆς καὶ Καναδᾶ.

Σᾶς ἐσωκλείω τὸ ποσὸν τῶν 10 καναδικῶν δολλαρίων ὡς συνδρομὴ τοῦ περιοδικοῦ «Ἑπειρος». Ἡ διεύθυνσή μου

APOSTOLOS KEFALAS

7938 Champragneur

Mondreal, Quebec, H B N - 2K 5

Canada

Σᾶς εὐχαριστῶ καὶ περιμένω μὲ ἀνυπομονησίαν τὸ περιοδικό...

Καὶ τώρα τὸ μήνυμα τοῦ ἄλλοτε Ὑπάτου Προέδρου τῆς Πανεπειρωτικῆς Ὁμοσπονδίας Ἀμερικῆς καὶ Καναδᾶ ἱατροῦ κ. Βασιλείου Φώτου:

... *Τὸ περιοδικό σας ἐξαίρετο, μὲ ἐκλεκτὴ καὶ ἐνδιαφέρουσα ὕλη. Τὰ θερμὰ μου συγχαρητήρια... Θὰ ἤθελα πολὺ τὴν πραγματεία τοῦ κ. Κόντη...*

Ὁ δαφνοστεφανωμένος στρατηγὸς Θρασύβουλος Τσακαλῶτος γράφει:

... *Ἀνήκουν εὐλικρινεῖς ἔπαινοι εἰς τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον καὶ εἰς ὄλους ὅσοι ἐργάζονται διὰ τὴν προκοπὴν τῆς Ἑπειρωτικῆς Ἑστίας καὶ τὴν ἔκδοσιν τῆς «Ἑπίρου».*

Πιστεύω ὅτι κάθε Ἑπειρώτης πρέπει νὰ αἰσθάνεται ἰδιαίτεραν εὐχαρίστησιν

όταν βλέπει να προστίθεται κάτι για την "Ηπειρο, την τόσο βασανισμένη και πληγωμένη από την δουλεία των Βορειοηπειρωτών.

Και σās πού παίρνετε την πρωτοβουλίαν και ύφιστασθε τούς κόπους και τās αντιξοότητας, πρέπει να σās προσβλέπουμε μετά σεβασμοῦ.

Ἐγὼ δέ, πού στα μικρά μου χρόνια υπέστην τὸν Τουρκικὸν ζυγόν, αἰσθάνομαι ἰδιαίτερον συγκίνησιν, ὅταν βλέπω προσπάθειες διακεκριμένων ἐπιστημόνων και ἀξιότιμων συνεργατῶν σας. Μαζί σας!

Μὲ αἰσθήματα τιμῆς και ἀγάπης

Θ. Τσακαλώτος

Ὁ ἐπιμελητῆς ἐκδόσεως τῆς Ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους συμπατριώτης κ. Ἀνδρέας Μπάγιας και ἡ κ. Πόλυ Μπάγια, Γραμματεὺς τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας στέλλουν γενναιόδωρη συνδρομή στο περιοδικὸ και μαζί τις εὐχαριστίες και τὰ συγχαρητήρια για τὴν καλαίσθητη ἐμφάνισή του και τὴν τόσο ἐνδιαφέρουσα ὕλη του.

Ὁ σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ἄρτης κ.κ. Ἰγνάτιος γράφει, μεταξύ ἄλλων, Συγχαίρω ἐγκαρδίως... και εὐχαριστῶ θερμῶς ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τοῦ περιοδικοῦ πρὸς ἐμέ...

Στὴ «Μακεδονία» τῆς 12.9.1979 ὁ τακτικὸς συνεργάτης της κ. Χ. Λ(αμπρινὸς) γράφει:

«Ἡπειρος» εἶναι ἡ ἐξάμηνη τακτικὴ περιοδικὴ ἐκδοση τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἐστίας Θεσσαλονίκης. Ἡ ὕλη τῆς ἐκδοσης αὐτῆς συνδέεται μὲ τὴν Ἡπειρο, τὴν ἱστορία της, τὴν παράδοσή της, τὴν λαογραφία της, τὸν τρόπο τῆς ζωῆς της και γενικὰ ἐκφράζει τὸν παλμὸ και τὴν ψυχὴ μιᾶς ἀπὸ τις πιὸ ἱστορικὲς και πιὸ ὠραῖες περιοχὲς τῆς χώρας πού ἔδωσε πάντα στὴν ὕψὴ τῆς ζωῆς της ἓνα μοναδικὸ «παρὼν». Ἐνα ἀπλὸ ξεφύλλισμα ἀποκαλύπτει ὀλόζώντανη τὴν ἡπειρωτικὴ ψυχὴ σ' ὅλη της τὴν ἀνησυχία, τὴν μεγαλοθυμία και τὸ μεγαλεῖο της στὴν πάροδο τῶν αἰώνων. Ἡ προβολὴ αὐτὴ γίνεται μὲ μιὰ ποικιλία θεμάτων πού ἀρχίζουν ἀπὸ τὰ «ἀρωματικά φυτά, μιὰ πηγὴ πλούτου για τὴν ὄρεινὴ Ἡπειρο» τοῦ κ. Ε. Βαδίλη, και καταλήγουν στὴν ἀντιπαράθεση τῆς ἀνθρωπογεωγραφικῆς ταυτότητας «Μακεδονία και Μακεδόνες - Ἡπειρος και Ἡπειρωτῆς», τοῦ καθηγητῆ Φώτη Πέτσα.

Ἔτσι προσφέρεται στὸν ἀναγνώστη ἓνα εὐρὸν φάσμα τῆς ταυτότητας και τοῦ πνεύματος τῆς Ἡπείρου και τῶν ἀνθρώπων της. Ἡ ταυτότητα φαίνεται ἐκλεκτὴ και τὸ πνεῦμα ὕψηλό. Ἡ Ἡπειρωτικὴ Ἐστία μὲ τὴν ἐκδοση αὐτὴ προσφέρει κάτι τὸ σημαντικὸ στὴν Ἡπειρο και τοὺς Ἡπειρωτῆς, ἐπιπρόσθετα πρὸς τις δραστηριότητές της, πού περιλαμβάνονται στο τέλος τοῦ βιβλίου και πού εἶναι πολὺ σημαντικές. Ἡ πολυμέρεια τῆς ὕλης και ἡ ἐκλεκτὴ τῆς ποιότητα καθιστοῦν τὴν ἐκδοση αὐτὴ ὄχι μόνο ἐνδιαφέρουσα, ἀλλὰ και ἀξιόλογη.

Εὐχαριστεῖ ὅλους για τὰ καλά τους λόγια, πού μās ἐνθαρρύνουν για τὴ συνέχεια, ἀλλὰ και για τις καλόπιστες κρίσεις και προτάσεις για βελτίωσή της εὐχαριστεῖ.

ἡ «Ἡπειρος»

ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΤΗ ΖΩΗ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΣΤΙΑΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Φυλλομετρούμε πάλι τὰ Πρακτικά Συνεδριῶν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἑπειρωτικῆς Ἑστίας Θεσσαλονίκης. Καί πάλι γιά νά πληροφορηθοῦμε καί νά ἀντλήσουμε διδάγματα.

Πρακτικά Συνεδρίας τῆς 3ης Μαρτίου 1947. Παρόντες οἱ κ.κ. Βιζουκίδης, Χρυσοχόου, Μητσούλης, Μέντζος, Βίμπλης, Γιάκος, Κυριακόπουλος, Κάππης. «Ἀκολουθῶς τὸν λόγον λαμβάνει ὁ Β' Ἀντιπρόεδρος κ. Μητσούλης, ὅστις ἀνακοινεῖ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ἔρανου καί κάμνει ὠρισμένας προτάσεις. Ἐν συνόψει τὰ λεχθέντα παρ' αὐτοῦ ἔχουσιν οὕτω: Ὁ ἔρανος διεξήχθη μόνον μεταξὺ φίλων τῆς ἀπολύτου προσωπικῆς του γνωριμίας. Τὸ συλλεγὲν μέχρι σήμερον ποσὸν ἀνήλθεν εἰς 6.962.000 (ἕξ ἑκατομμύρια, ἔννεακοσίας ἐξήκοντα δύο χιλιάδας) δραχμάς. Κρίνει τὸ ἀποτέλεσμα ὡς λίαν ἱκανοποιητικόν. Ἀνακοινοῖ ὅτι ἠγοράσθησαν:

1) Ἐπιστημονικά βιβλία ἀντὶ δρχ.	4.365.000
2) Μία βιβλιοθήκη ἀντὶ »	450.000
3) Ἐνα χρηματοκιβώτιο ἀντὶ »	450.000 καὶ
4) Μία χαρτονιέρα ἀντὶ »	200.000

Αἱ ὑπόλοιποι 1.497.000 δρχ. κατεβλήθησαν εἰς τὸ Ταμεῖον τῆς Ἑπειρωτικῆς Ἑστίας. Παρακαλεῖ τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον, ὅπως ἐκφράσει τὰς εὐχαριστίας του πρὸς τὸν Πρόεδρον καί τὸν Α' Ἀντιπρόεδρον, διότι διὰ προσωπικῆς μετ' αὐτοῦ ἐπισκέψεως πρὸς τοὺς κ.κ. Γρ. Τσίτση υἱοὺς συνέτειναν διὰ τοῦ κύρους τῆς προσωπικότητός των νά ἀποδοθῆ μεγαλυτέρα σημασία εἰς τὸν ἔρανον καί νά δοθοῦν σοβαρὰ ποσὰ ἐκ μέρους καί τῶν λοιπῶν νηματουργείων. Λόγω τοῦ ὅτι ἀρκετοὶ ἐκ τῶν εἰσφορέων ἔδιδον εἰς τὸν ἔρανον ὑπὸ τὴν ἔννοιαν νά βοηθήσουν ἀπόρους καταδιωκομένους Βορειοηπειρώτας, διὰ τοῦτο παρακαλεῖ ἐπίσης, ὅπως ὁσάκις ἡ Ἐπιτροπὴ Ἀγῶνος Βορείου Ἠπείρου ἔχει ἀνάγκην βοήθειας, νά δίδονται εἰς αὐτὴν γενναῖα χρηματικά ποσὰ. Ἐκφράζει τὰς εὐχαριστίας του εἰς τὸν Ταμίαν κ. Βίμπλην διὰ τὴν πολῦτιμον συνδρομὴν του... Προτείνει καί θέτει ὑπὸ τὴν ἔγκρισιν τοῦ Συμβουλίου τὰ ἑξῆς: Νά ὀνομασθοῦν εὐεργέται οἱ κ.κ. Γρ. Τσίτσης υἱοὶ καί Σία, ἢ Α.Ε. Βέρμιον καί τὸ Νηματουργεῖον Χατζηνικολάκη Α.Ε., δωρηταὶ δὲ ὅλοι οἱ ἄνω τῶν 200.000 δρχ. συνενεγκόντες. Εἰς τοὺς 8 ἄνω, πλὴν τῶν διπλωμάτων καί τῆς εὐχαριστηρίου ἐπιστολῆς, νά δοθῶσιν παρὰ Ἐπιτροπῆς, εἰς ἣν ἀπαραιτήτως θὰ συμμετέχη ὁ κ. Πρόεδρος καί ὁ κ. Α' Ἀντιπρόεδρος προσωπικῶς, αἱ εὐχαριστίαι, καί ἥτις θὰ τοὺς ἐγχειρίσῃ καί τὰ διπλώματα. Ἀκολουθῶς νά τοὺς παρακαλέσωμεν νά ἐγγραφῶσι μέλη συμφώνως τῷ καταστατικῷ. Προτείνει νά φιλοτεχνηθῆ βίβλος, εἰς ἣν χρυσοῖς γράμμασιν θὰ ἀναγραφοῦν τὰ ὀνόματα τῶν εὐεργετῶν καί δωρητῶν.

Αἱ προτάσεις αὐταὶ τοῦ Β' Ἀντιπροέδρου κ. Μητσούλη γίνονται δεκταί».

Τὸ βραβευμένο χορευτικὸ συγκρότημα τῆς Ἑπειρωτικῆς Ἑστίας Θεσσαλονίκης στὸ Γ' Πανελλήνιο Φεστιβάλ Χορευτικῶν Συγκροτημάτων στὴ Φλώρινα μὲ τὸν Νομάρχη Φλωρίνης κ. Ἀσπασίδη, τὸν Πρόεδρό μας κ. Μιχαήλ, τὸν συμπατριώτη παρουσιαστή Ἄλκη Στέα καὶ τὴν κομπανία τοῦ Νικόλα Χαλκιά.

«Ἀκολούθως ὁ Ταμίας κ. Βίμπλης ἀναφέρει ὅτι εἰς τὸ ποσὸν τῶν 1.497.000 δρχ., αἵτινες κατεβλήθησαν αὐτῷ παρὰ τοῦ κ. Β' Ἀντιπροέδρου κ. Μητσούλη περιλαμβάνετο καὶ ἡ ἀξία 50 ὀκάδων μακαρονίων (δωρεὰ τῆς Α.Β.Ε.Ζ) καὶ δύο κιβωτίων σάπωνος (εἰσφορὰ τῆς Ε.Β.Ε.Ο), ἅτινα κατόπιν ἐγκρίσεως τοῦ Δ. Συμβουλίου ἐχορηγήθησαν εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν Ἀγῶνος Βορείου Ἠείρου...» .

Οἱ μεγαλύτεροι, μὲ τὴ βοήθεια τῶν ἀναμνήσεών τους, θὰ καταλάβουν τί ἀκριβῶς ἐσήμαινε ὁ ἔρανος κατὰ τὰ δύσκολα ἐκεῖνα χρόνια πρὸ τοῦ 1950. Οἱ νεώτεροι δύσκολα θὰ φαντασθοῦν τὶς συνθήκες τῆς τότε ἐποχῆς. Γιὰ νὰ τοὺς βοηθήσουμε, ἀντλοῦμε πάλι ἀπὸ τὰ Πρακτικὰ μιᾶς προγενέστερης συνεδρίας τῆς 27 Δεκεμβρίου 1946. Κατὰ τὴ Συνεδρία αὐτὴ τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο τῆς Ἑστίας ἐνέκρινε, μεταξὺ ἄλλων δαπανῶν, καὶ «3.000 δρχ. διὰ τρία σπερματσέτα»!

Τώρα, βέβαια, ἡ κατάσταση τῆς Ἑστίας μας εἶναι διαφορετικὴ, ὅπως καὶ ὅλης τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ κόσμου γενικώτερα. Τώρα τὸ χορευτικὸ συγκρότημα τῆς Ἑπειρωτικῆς Ἑστίας π.χ. χορεύει ὄχι μόνον σὲ μιὰ τυπικὴ βραδιὰ τῆς Ἑορτῆς τοῦ κρασιοῦ, ποὺ ὀργάνωσε ἡ Περιηγητικὴ Λέσχη Θεσσαλονίκης, ἀλλὰ καὶ στὴν εἰδικὴ βραδιὰ της, ποὺ κάλυψαν ἡ ΥΕΝΕΔ καὶ ἡ Βελγικὴ Τηλεόραση! Ἄλλ' αὐτὰ θὰ τὰ ποῦμε καλύτερα στὸ ἐπόμενο τεῦχος, μετὰ τὴ λογοδοσία τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἑστίας στὴν προσεχῆ Γενικὴ Συνέλευση.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΑΒΒΑΝΤΙΔΗΣ
ΒΑΣΙΛ.ΟΛΓΑΣ 124
ΤΗΛ. 841 686

αντιπροσωπος
αυτοκινητων

DATSUN
Θεσσαλονικης

ΑΓΗΣΙΛΑΟΣ Ν.ΚΙΤΣΑΤΗΣ ΣΥΜΒΟΛΑΙΟΓΡΑΦΟΣ

ΜΕΓΑΡΟΝ "ΑΧΙΛΛΕΙΟΝ",
ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ-ΒΑΣ.ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ 19 2^{ος} ορ. γρ. 30-31 ΤΗΛ. 267396 **ΘΕΣ/ΝΙΚΗ**

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Δ. ΜΠΙΜΠΑΣ ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ

ΟΙΚΙΑ: ΤΕΛΑΜΩΝΟΣ 5 307412
ΓΡΑΦΕΙΟΝ: ΦΡΑΓΚΙΝΗ 7 ΤΗΛ. 229321 - 4^{ος} οροφος **ΘΕΣ/ΝΙΚΗ**

ΙΩΣΗΦ Β. ΠΙΝΑΣ ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ

ΜΕΓΑΡΟΝ "ΑΧΙΛΛΕΙΟΝ",
ΒΑΣ.ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ 19-4^{ος} ορ. αρ. γρ. 61-ΤΗΛ. 275808 **ΘΕΣ/ΝΙΚΗ**

ΕΠΙΠΛΟΠΟΙΓΙΑ ΚΛ. ΒΟΤΣΑΡΗ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΝ - ΕΚΘΕΣΙΣ : ΣΚΡΑ 4 - ΤΗΛ. 268 596 **ΘΕΣ/ΝΙΚΗ**

ΑΡΓ. ΠΙΣΙΩΤΗΣ & ΣΙΑ Ο.Ε.

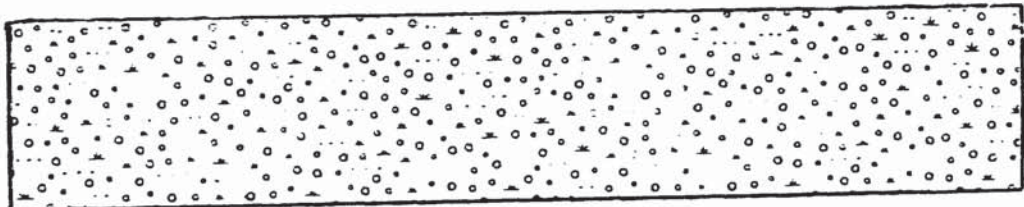
«ROEXPORT»

**ΑΓ. ΣΟΦΙΑΣ 34
ΤΗΛ
223049 & 223649**

**ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ
για την ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
των παγκοσμίου φήμης
Γιουγκοσλαβικών τροχοσπιτών**

‘ADRIA’

ΕΙΣΑΓΩΓΑΙ - ΕΞΑΓΩΓΑΙ

ΔΕΡΜΑΤΙΝΩΝ ΕΙΔΩΝ ΚΑΙ ΓΟΥΝΑΡΙΚΩΝ

**ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑΙ ΕΙΣΑΓΩΓΩΝ
ΞΥΛΟΥΡΓΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ**

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΠΙΝΑΣ
ΦΙΝΤΙΟΥ 18 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

VASILIOS PINAS

FINDIOY 18 THESSALONIKI TEL. 516-769, 517-095

Α. ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ

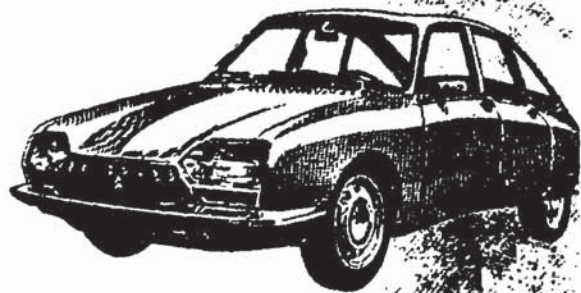
Ετομοπαράδοτα

**ΕΜΠΟΡΙΑ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ
ΠΩΛΗΣΕΙΣ ΑΝΤΑΛΛΑΓΑΙ**

ΕΚΘΕΣΙΣ: ΒΑΣ ΟΜΑΣ 192 ΤΗΛ 412-268

ΣΥΝΕΡΓΕΙΑ: Ζ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ 9 ΣΤ. ΜΑΡΤΙΟΥ ΤΗΛ. 413-825

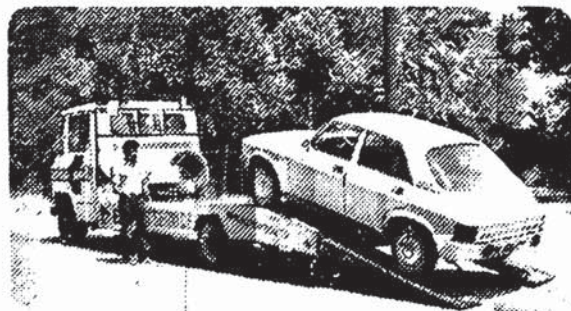

CITROËN GS

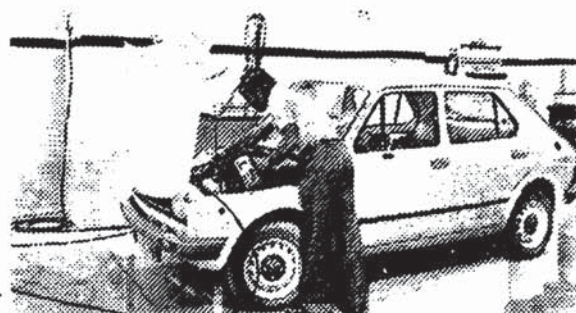
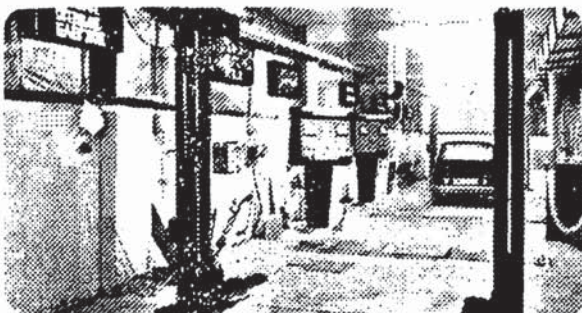

EXPRESS SERVICE

μέ 100 δραχ. τό μήνα

Όδική βοήθεια σ' όλη την Ελλάδα με ελικόπτερο
καί μ' ένα στόλο αυτοκινήτων
πού εξυπηρετούν ούσιαστικά
μέρα καί νύχτα τούς συνδρομητές.

Τεχνικός έλεγχος σύμφωνα
μέ τόν Νέο Κώδικα όδικής κυκλοφορίας.

Έγγραφή συνδρομητών
Τηλ.: 828.155 - 813.501
Κωνσταντινουπόλεως 91,
Θεσσαλονίκη.

manager aε

EXPRESS SERVICE

"μέρα νύχτα κοντά σας.."

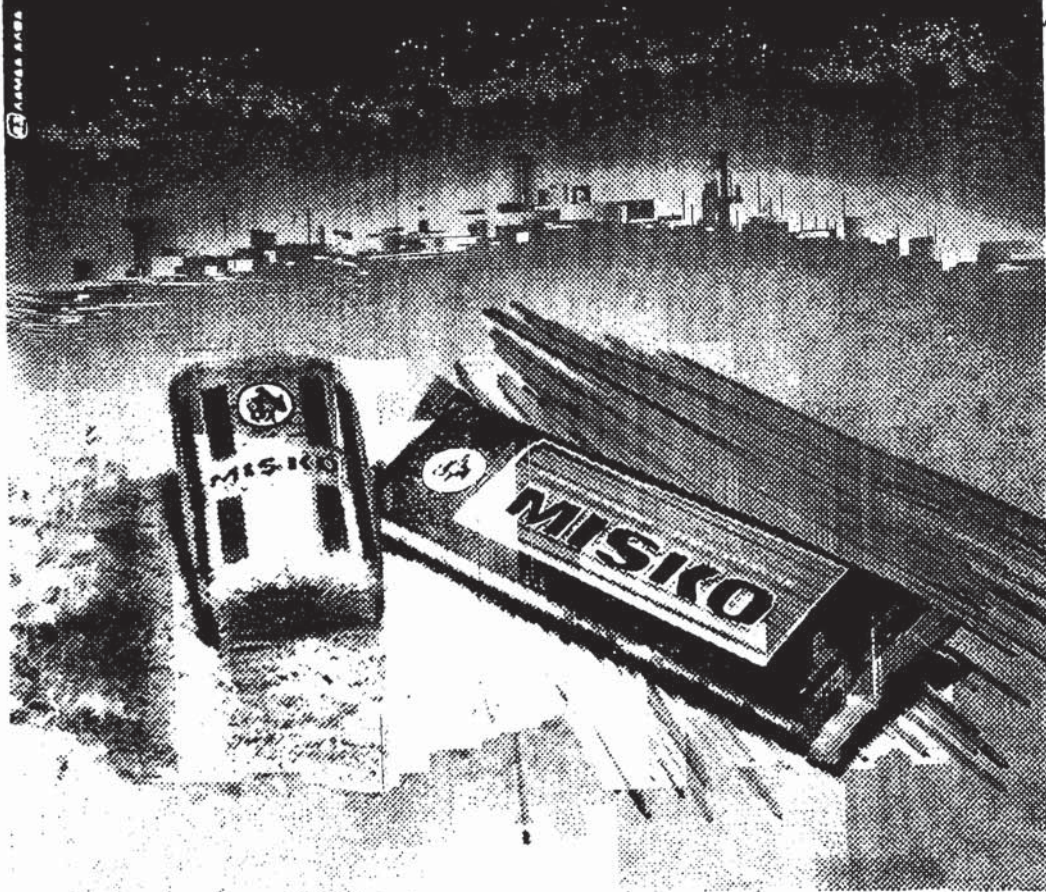

MISKO

ΜΑΚΑΡΟΝΙΑ
ΚΟΥΦΑΙΑΣ
ΠΟΙΟΤΗΤΟΣ

© ΛΑΜΟΣ Α.Ε. 72/198/74

ΗΠΕΙΡΟΤΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

ΣΥΓΧΑΡΗΤΗΡΙΑ, ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ ΚΑΙ ΕΥΧΕΣ

Τὸ μεγάλο πνευματικὸ γεγονός, πὸν ἔζησε κατὰ τὸ δεύτερο ἐξάμηνο τοῦ 1979 μαζί μὲ πολλοὺς ἄλλους καὶ ἡ «Ἡπειρος», ἦταν τὸ Δ' Διεθνὲς Συμπόσιο Λαογραφίας τοῦ Βορειοελλαδικοῦ Χώρου (Ἡπειρος, Μακεδονία, Θράκη). Συνήλθε στὰ Ἰωάννινα ἀπὸ 10-13 Ὀκτωβρίου 1979. Τὸ ὁργάνωσαν ἀπὸ κοινοῦ τὸ Ἰνστιτοῦτο Μελετῶν τῆς Χερσονήσου τοῦ Αἴμου, πὸν ἐδρεύει στὴ Θεσσαλονίκη, καὶ τὸ Ἰνστιτοῦτο Μελετῶν Ἰονίου καὶ Ἀδριατικοῦ Χώρου, πὸν ἔχει ἐδρα τὰ Ἰωάννινα. Ἦταν μιὰ θαυμάσια συνεργασία πὸν ἔφερε τὴν ἐπιτυχία ἀπὸ κάθε ἄποψη δείχνοντας καὶ τὴν ἐνότητα τοῦ βορειοελλαδικοῦ χώρου ἀπὸ τὴν Κέρκυρα ὡς τὸν Ἑβρο.

Ἡ ἐπιτυχία ὀφείλεται «ἐν πολλοῖς» στοὺς ἀφανεῖς ἥρωες, ἐννοεῖται ἡρωίδες, τῆς εικόνας ἄνω. Εἶναι τὰ κορίτσια στὶς Γραμματεῖες τῶν δύο Ἰνστιτούτων καὶ τῆς Ἐταιρείας Ἡπειρωτικῶν Μελετῶν. Τοὺς ἀνήκουν εὐχαριστίες καὶ συγχαρητήρια.

Καὶ μιὰ εὐχὴ στὸν Κώστα Φρόντζο, πὸν ἔλειψε τὶς μέρες τοῦ Συμποσίου: Νὰ ξαναγυρῆ σιδερένιος στὸ τιμόνι τῆς Ἐταιρείας Ἡπειρωτικῶν Μελετῶν καὶ τοῦ Δήμου Ἰωαννιτῶν.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἐκ τῆς Θεσσαλονίκης	σελ. 65
Ἐπιτάφιος ἠρωϊκὸς καὶ πένθιμος	» 67
Κ. Γκανιάτσα, Ἐπιτάφιος τοῦ Βίκου	» 69
Ἐπιτάφιος «Ἑλλη» βυθίζεται	» 75
Οἱ ἠρώες τοῦ 1940-41 (Χρ. Ζωίδης, Σωκρ. Δημαράτος)	» 79
Ἐπιτάφιος τοῦ ἡρώος Δραγούμης γιὰ τὸν Ἑλληνισμό	» 87
Ἐπιτάφιος τῆς διασπορᾶς (Λ. Κυρίδης, Χρ. Κολώνιας, Ἀθ. Δαφνίδη)	» 89
Ἀρχαῖα ἑλληνικὰ ὄπλα	» 95
Ἐπιτάφιος τοῦ Γεωργίου Σίνας ἐπίτιμος πολίτης οὐγγρικῶν πόλεων	» 99
Ἐπιτάφιος κατὰ τὴν τουρκοκρατία	» 101
Ἀναστάσιος Κ. Ὀρλάνδος	» 104
Δ' Συμπόσιο Λαογραφίας Βορειοελλαδικοῦ Χώρου	» 105
Ἐπιτάφιος τοῦ Ἑλληνοχριστιανισμοῦ τῆς διασπορᾶς	» 114
Ἐπιτάφιος βιβλιογραφία	» 117
Τὸ περιοδικὸ μας	» 119
Ἐπιτάφιος τῆς ἱστορίας καὶ τῆς ζωῆς τῆς Ἐπιτάφιος τῆς Ἑστίας Θεσσαλονίκης	» 121

Ἐπιτάφιος πλέον εἰκόνες ἐκτὸς κειμένου καὶ περιγραφή τους: Βουθρωτὸ (σ. 74), Ἐπιτάφιος ἀρχαιοφίλους (σ. 86), Δίλοφος (σ. 112-113). Ἐπιτάφιος τῆς δράσης τῶν ἀδελφοτήτων (σ. 98), συγχαρητήρια στὸν κ. Π. Γαρουφαλιά (σ. 100) κλπ.

